Turinys

Kronika

Kun. Artūras KAZLAUSKAS
Gyvenimas su Prisikėlusiuoju 2

J. MALINAUSKAS, J. ŽEMAITAITIS
Bažnyčios pulsas 4

Dr. Andrius NAVICKAS
Rinkimai į Europos Parlamentą ir krikščionio atsakomybė 6

Eglė TENDYTĖ
Apie bandymus vaikų darželiuose ištrinti šeimos sąvoką 7

Kun. Kęstutis BRILIUS MIC
Drauge skaityti Dievo žodį 8

Credo

Klausimai ganytojams 10

Kun. Danielius DIKEVIČIUS
Pradžios knyga apie moters orumą 11

Ses. Ona VITKAUSKAITĖ MVS
Marija – Biblijos karžygė 12

Dr. Ingrida GUDAUSKIENĖ
Paulius ir moterys 14

Tomas VILUCKAS
Moteris Bažnyčioje 16

Didelės ir mažos kryžkelės

Antanas SAULAITIS SJ
Nuo Hagaros iki Barboros 18

Zita VASILIAUSKAITĖ
Moters savigarbos labirintuose 19

Jūratė KUODYTĖ
Savirefleksija *plintusų* kontekste 21

Skirtingi, orūs ir... laimingi
Pokalbis su Jolanta Ramoniene 22

O mes kitokie

Inesa VAITKŪNAITĖ
Laiškas mamai... 24

Kaip vyrą ir moterį sukūrė juos

Rūta POCIUTĖ
Jono Pauliaus II *Kūno teologija* 25

Akiračiai

Dalė GUDŽINSKIENĖ
Džiaugtis savo didingumu
Adelės Dirsytės gimimo šimtmečiui 27

Atokvėpio valandai

G. GUARESCHI. Ruduo 30

Mandagumas mūsų kasdieninis

Kaip sveikintis 33

Sveikata

Gyd. Petro paskaitėlė apie miomas 34

Gyvenimas kaip senas vynas

Vanda IBIANSKA
Iš senų ponių gyvenimo 35

Mielosios „Artumos“ skaitytojos,

argi įmanoma pražydus gegužei pradėti nuo ko nors kito, nei nuo šilčiausių sveikinimų Jums, mieliausios Mamos, Mamytės, Motužės, Mamulės, Motulės! Beje, ar žinote, kad mūsų gražiausioji lietuvių kalba turi per šimtą sinonimų Jums apibūdinti? Nors nesugebėčiau jų nei trečdalio išvardyti, kaip ir išsakyti visko, ko širdis Jums linki. Tačiau it mažas vaikelis, vos žodžius tesudėliojantis, trokštu kuo nuoširdžiausiai pasveikinti Jus ir palinkėti, kad kiekviena Motina, kad ir kur ji būtų – arti ar toli, čia ar jau Ten, būtų apgaubta meilės ir padėkos, maldų ir palaimos glėbiu! Nors ir niekada tinkamai Jums neatsidėkosime ir būsime amžinai skolingi Jums, nes tik dėl Jūsų visa apgaubiančio mylinčio glėbio mes visi esame: jeigu ne Jūs, mūsų tiesiog nebūtų... Ačiū Jums! Ir šlovė Dievui, kad sutvėrė Jus tokias nuostabias... kad net panašias į save! Gal koks teologas ir supyks, sakys: galvoj tau negerai – sudievinai motinas?! Ot ir atsakyčiau: argi pats Dievas panašiai nesielgė, panorėjęs „sužmogėti“ ir netgi šitai atlikęs per Motiną!? Ar viskas galvoj gerai tam Dievui, kuris ne tik sukūręs mus labai panašius į save, vėliau tų išdykėlių Pats gelbėti atėjęs per Moterį ir, galiausiai, palikęs Ją mums kaip Motiną, geriausiai pažįstančią mūsų žmogišką ir savo Sūnaus dievišką širdis bei tiesiausius kelius, jas sujungiančius.

Tad argi nenuostabi ta mūsų Motina Bažnyčia, kviečianti visą gegužę skirti Dievo Motinai Marijai! Argi nenuostabi toji mūsų lietuviška tradicija būtent šio mėnesio pirmąjį sekmadienį švęsti Motinos dieną! Argi nenuostabus šio „Artumos“ viršelio paveikslas, nežinomo, tačiau neabejotinai mylinčių lietuviškų rankų ir išmintingos širdies autoriaus tapytas dar XIX amžiaus pradžioje! Ir argi šį – Motinos bei Motinų – mėnesį „Artuma“ neturėtų svarstyti *moterystės orumo*...

Parašiau ir krūptelėjau... ir visai ne dėl to, kad ne kokių teologių išsigąsčiau, bet šiuolaikinių inkvizitorių: ar žinote, kad už tokį tekstą visai netrukus galėčiau būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn ir laiškus Jums rašyčiau iš už grotų?.. Ar žinot, kad vienas tikras profesorius vienoje tikrų Vakarų šalyje diplomus įteikiant sveikindamas savo studentes joms palinkėjo laimingo gyvenimo, gražių šeimų beigi vaikų... ir vien už tai buvo atleistas iš universiteto; ar žinote, kad viena tikra gražuolė netapo *Miss žvaigžde* vien dėl to, kad prasitarė nepritarianti vienos lyties asmenų santuokoms; ir jau tikrai žinote, kas prieš keletą metų nutiko vienam eurokomisarui, teigiamai atsiliepusiam apie normalią santuoką ir motinystę... Rašau tai ne todėl, kad būčiau kažkoks euroskeptikas ir norėčiau tik keikti *Briuselio kopūstus ir tolerastus*, visai ne – esu už Europą ir noriu, jog mes ją ne keiktume, o keistume iš vidaus! Kaip? Ogi labai paprastai – dalyvaudami rinkimuose ir išrinkdami į Europarlamentą patikimus žmones, drįstančius vadinti dalykus tikraisiais vardais ir mylinčių Dievą, kuris sukūrė vyrą ir moterį (nors kad ir kaip išsisukinėtume – pastarąją vis tik tobulesnę, geresnę! Ai, tegu sodina mane kur nori – vis vien moterys man visad bus gražesnės).

Su meile Moteriai ir padėka Motinai, Darius Chmieliauskas

Viršelyje – Švč. Mergelė Marija Globėja.
Nežinomas liaudies tapytojas. XIX a. pirmoji pusė, Lietuva

Gyvenimas su Prisikėlusiuoju

Gegužės kalendorius

Iki paskutinės gegužės dienos gyvensime Velykų laiką. Aniems mokiniams, o drauge su jais ir mums šitos penkiasdešimt dienų – ypatingas laikas suprasti, ką reiškia, kad Nukryžiuotasis yra gyvas. Visą šį mėnesį giedosime Loreto Dievo Motinos litaniją. Prisikėlusiojo Motina, išgyvenusi savo Sūnaus kančią ir atmetimą, yra tinkamiausia mūsų tikėjimo ir pasitikėjimo užtarėja.

Sekmadieniai

Gegužės 3-ioji – IV Velykų sekmadienis. Prisikėlusysis pasivadina Geruoju Ganytoju, vardais atpažįstančiu avis. Mes – Dievui brangūs. Todėl visada kupini vilčių.

Šiandien – Maldos už dvasininkiją ir pašaukimus į kunigystę diena. Taip pat – Motinos diena.

„Būdami Kristaus apaštalai, mes galėjome būti jums našta, vis dėlto jūsų tarpe buvome švelnūs, tarsi motina, globojanti savo kūdikius. Taip jus mylėdami, troškome pasidalyti su jumis ne tik Dievo Evangelija, bet ir savo gyvybe, nes tapote mums be galo brangūs“ (*1 Tes 2, 7–8*).

Gegužės 10-ąją – V Velykų sekmadienis. Prisikėlusysis pasivadina Vynmedžiu, gausiu šakelių. Jis nori būti gyvybės syvais maitinančiu kamienu. Mūsų gyvastis – Jėzus.

„Ar gyvename, Viešpačiui gyvename, ar mirštame, Viešpačiui mirštame. Taigi ar gyvename, ar mirštame, – esame Viešpaties“ (*Rom 14, 8*).

Gegužės 17-oji – VI Velykų sekmadienis. Prisikėlusysis kalba apie meilę. Apie Tėvo meilę ir savo meilę. Meilė – jo misijos esmė. Todėl ji – ir mūsų gyvenimo bruožas.

„Meilė kantri, meilė maloninga, ji nepavydi; meilė nesididžiuoja ir neišpuiksta. Ji nesielgia netinkamai, neieško savo naudos, nepasiduoda piktumui, pamiršta, kas buvo bloga, nesidžiaugia neteisybe, su džiaugsmu pritaria tiesai. Ji visa pakelia, visa tiki, viskuo viliasi ir visa ištveria. Meilė niekada nesibaigia“ (*1 Kor 13, 4–7*).

Gegužės 24-oji – VII Velykų sekmadienis. Kristaus Žengimo į dangų iškilmės. (Keturiasdešimtąją Velykų dieną dirbome, tad iškilmės perkeliamos į sekmadienį.) Baigiasi ypatingieji Prisikėlusiojo susitiki-

Kasdieniam Šventojo Rašto skaitymui

2009 m. gegužė

1 P Apd 9, 1–20; Ps 117; Jn 6, 52–59
2 Š Apd 9, 31–42; Ps 116; Jn 6, 60–69
3 S Apd 4, 8–12; Ps 118; 1 Jn 3, 1–2; Jn 10, 11–18 (IV sav.)
4 P Apd 11, 1–18; Ps 42; Jn 10, 1–10
5 A Apd 11, 19–26; Ps 87; Jn 10, 22–30
6 T Apd 12, 24 – 13, 5a; Ps 67; Jn 12, 44–50
7 K Apd 13, 13–25; Ps 89; Jn 13, 16–20
8 P Apd 13, 26–33; Ps 2; Jn 14, 1–6
9 Š Apd 13, 44–52; Ps 98; Jn 14, 7–14
10 S Apd 9, 26–31; Ps 22; 1 Jn 3, 18–24; Jn 15, 1–8 (I sav.)
11 P Apd 14, 5–18; Ps 115; Jn 14, 21–26
12 A Apd 14, 19–28; Ps 145; Jn 14, 27–31a
13 T Apd 15, 1–6; Ps 122; Jn 15, 1–8
14 K Apd 1, 15–17. 20–26; Ps 113; Jn 15, 9–17
15 P Apd 15, 22–31; Ps 57; Jn 15, 12–17
16 Š Apd 16, 1–10; Ps 100; Jn 15, 18–21
17 S Apd 10, 25–26. 34–35. 44–48; Ps 98; 1 Jn 4, 7–10; Jn 15, 9–17 (II sav.)
18 P Apd 16, 11–15; Ps 149; Jn 15, 26 – 16, 4a
19 A Apd 16, 22–34; Ps 138; Jn 16, 5–11
20 T Apd 17, 15. 22 – 18, 1; Ps 148; Jn 16, 12–15
21 K Apd 18, 1–8; Ps 98; Jn 16, 16–20
22 P Apd 18, 9–18; Ps 47; Jn 16, 20–23a
23 Š Apd 18, 23–28; Ps 47; Jn 16, 23b–28
24 S Apd 1, 1–11; Ps 47; Ef 4, 1–13; Mk 16, 15–20
25 P Apd 19, 1–8; Ps 68; Jn 16, 29–33 (III sav.)
26 A Apd 20, 17–27; Ps 68; Jn 17, 1–11a
27 T Apd 20, 28–38; Ps 68; Jn 17, 11b–19
28 K Apd 22, 30; 23, 6–11; Ps 16; Jn 17, 20–26
29 P Apd 25, 13b–21; Ps 103; Jn 21, 15–19
30 Š Apd 28, 16–20. 30–31; Ps 11; Jn 21, 20–25
31 S Vigilija: Pr 11, 1–9 (arba Iš 19, 3–8a. 16–20b; arba Ez 37, 1–14; arba Jl 3, 1–5); Ps 104; Rom 8, 22–27; Jn 7, 37–39; diena: Apd 2, 1–11; Ps 104; 1 Kor 12, 3b–7. 12–13; Jn 20, 19–23

Gegužę popiežius kviečia melstis šiomis intencijomis:

Bažnyčios *– kad pasauliečiai ir krikščionių bendruomenės imtųsi atsakomybės už pašaukimų kunigystei bei vienuoliškajam gyvenimui ugdymą;*

misijų *– kad naujai įkurtos katalikų bendruomenės, atsiliepdamos į Viešpaties duotą tikėjimo dovaną, didžiadvasiškai jungtųsi į visuotinės Bažnyčios misiją – skelbti Evangeliją iki pat žemės pakraščių.*

mai su mokiniais. Dabar jie išsiunčiami į pasaulį tęsti Jėzaus misijos.

„...nesiliauju dėkojęs už jus, prisimindamas jus ir melsdamas, kad mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Dievas, garbės Tėvas, suteiktų jums išminties ir apreiškimo Dvasią ir jūs galėtumėte jį pažinti; kad apšviestų jūsų širdies akis ir jūs pažintumėte, kokia yra viltis, į kurią jūs esate pašaukti, koks jo šventųjų garbingo paveldo turtas ir kokia nepalyginama jo galybės didybė mums, tikintiesiems, veikiant jo neribotai jėgai“ (*Ef 1, 16–19*).

Gegužės 31-oji – Šventosios Dvasios Atsiuntimo iškilmės (Sekminės). Penkiasdešimtoji Velykų diena – Bažnyčios gimtadienis. Dvasia, apsigyvenusi tikinčiuosiuose, šventina ir keičia pasaulio veidą.

„Nė vienas negali ištarti: „Jėzus yra Viešpats“, jei Šventoji Dvasia nepaskatina. Esama skirtingų malonės dovanų, tačiau ta pati Dvasia. Esama skirtingų tarnysčių, tačiau tas pats Viešpats. Ir esama skirtingų darbų, tačiau tas pats Dievas, kuris visa veikia visur kur. Kiekvienam suteikiama Dvasios apraiška bendram labui“ (*1 Kor 12, 3b–7*).

Šiandien baigiasi Velykų laikas.

Šventės ir minėjimai

Gegužės 1-ąją – šv. Juozapo Darbininko minėjimas. Evangelijoje Jėzus yra vadinamas „dailidės sūnumi“ (*Mt 13, 55*). Pijus XII 1955 m. įvedė šios dienos liturginį minėjimą viso pasaulio darbininkų šventei paminėti.

„Tegul kiekvienas žiūrisi, kaip stataș. Juk niekas negali dėti kito pamato, kaip tik tą, kuris jau padėtas, kuris yra Jėzus Kristus. Ar kas ant šio pamato stato iš aukso, sidabro, brangiųjų akmenų, medžio, šieno, šiaudų, – tai kiekvieno darbas išaiškės. Teismo diena jį iškels aikštėn, nes ji pasirodys ugnimi ir ugnis ištirs, koks kieno darbas“ (*1 Kor 3, 10b–13*).

Gegužės 2-ąją minime šv. Atanazą (III–IV a.), vyskupą ir Bažnyčios mokytoją.

„Dėl Dievo gailestingumo prašau jus, broliai, aukoti savo kūnus kaip gyvą, šventą, Dievui patinkančią auką, kaip dvasinį Dievo garbinimą. Ir nesekite šiuo pasauliu, bet pasikeiskite atsinaujindami dvasia, kad galėtumėte suvokti Dievo valią, – kas gera, tinkama ir tobula“ (*Rom 12, 1–2*).

Gegužės 14-oji – šv. apaštalo Motiejaus šventė. Po Judo išdavystės ir mirties apaštalai pakviečia Motiejų būti tarp Dvylikos. Dvylika apaštalų – naujo Izraelio (Izraelis – dvylikos giminių tauta), naujos, Kristaus krauju suburtos, tautos pamatas.

„Tai jis [Kristus] paskyrė vienus apaštalais, kitus pranašais, evangelistais, ganytojais ir mokytojais, kad padarytų šventuosius tinkamus tarnystės darbui, Kristaus kūno ugdymui, kol mes visi kaip vienas tikėdami ir pažindami Dievo Sūnų, tapsime tikrais vyrais pagal Kristaus pilnatvės amžiaus saiką“ (*Ef 4, 11–13*).

Gegužės 16-ąją – šv. kunigo ir kankinio Andriejaus Bobolos (XVII a.), apaštalavusio Lenkijoje, Lietuvoje ir Baltarusijoje, minėjimas.

„Aš esu tikras, kad nei mirtis, nei gyvenimas, nei angelai, nei kunigaikštystės, nei dabartis, nei ateitis, nei galybės, nei aukštumos, nei gelmės, nei jokie kiti kūriniai negalės mūsų atskirti nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Kristuje Jėzuje“ (*Rom 8, 38–39*).

Gegužės 26-ąją minime šv. kunigą Pilypą Nerį (XVI a.).

„Nesiduok pikto nugalimas, bet nugalėk pikta gerumu“ (*Rom 12, 21*).

Dainiaus Tunkūno nuotraukos

Gyvenimas su Prisikėlusiuoju... Psalmininkas jau kadaise apgiedojo tokį gyvenimą: „Viešpats yra mano Ganytojas, – man nieko netrūksta. Žaliose pievose mane paguldo, prie ramių tvenkinių gano. Jis atgaivina mano gyvastį, veda teisumo takais, kaip dera jo vardui. Nors einu per tamsiausią slėnį, nebijau jokio pavojaus, nes tu su manimi. Tavo ganytojo lazda ir vėzdas – jie mane apgins“ (*Ps 23, 1-4*). Ar šitie seniai parašyti žodžiai yra ir mano žodžiai?

Kun. Artūras KAZLAUSKAS

Bažnyčios pulsas

Popiežius ir Visuotinė Bažnyčia

Pagrindinis Bažnyčios gyvenimo įvykis balandžio mėnesį, žinoma, buvo Velykos. Benediktas XVI vadovavo jau ketvirtosioms savo pontifikato Velykų iškilmėms. Didysis Tridienis prasidėjo Šventojo Tėvo aukotomis Paskutinės vakarienės Mišiomis, kurios, skirtingai negu visos kitos Romoje popiežiaus vadovaujamos pamaldos, vyksta ne Vatikano Šv. Petro bazilikoje ar aikštėje, bet Romos katedroje – Šv. Jono bazilikoje Laterane. Per šias Mišias kasmet renkamos aukos labiausiai stokojančioms

katalikų bendruomenėms pasaulyje. Šiemetinė rinkliava buvo skirta mažajai katalikų bendruomenei, gyvenančiai Gazos ruože.

Didįjį penktadienį po pietų Šv. Petro bazilikoje vyko Kristaus kančios liturgija. Nors šią dieną niekur katalikų pasaulyje neaukojamos Mišios, šiemet išimties tvarka popiežius leido aukoti Italijoje per žemės drebėjimą žuvusių žmonių laidotuvių Mišias. Per Kryžiaus pagarbinimo pamaldas bazilikoje homiliją sakė ne Benediktas XVI, bet Popiežiaus namų pamokslininkas. Jau daugiau kaip du dešimtmečius šias pareigas eina kapucinas tėvas Raniero Cantalamessa; kelios jo knygos teologijos ir patristikos temomis yra išverstos ir į lietuvių kalbą.

Didžiojo penktadienio vakarą, kaip ir kasmet, Benediktas XVI vadovavo Kryžiaus keliui prie Romos Koliziejaus. Popiežiaus pakviestas, meditacijas keturiolikai Kelio stočių šiemet parengė Indijos Bažnyčios ganytojas, Guwahati arkivyskupas Thomas Menamparapil. Tai Šventojo Tėvo solidarumo ženklas su Indijos Bažnyčia, ypač su Orisos valstijoje gyvenančiais katalikais, neseniai tapusiais kruvinų persekiojimų aukomis. Šia proga verta priminti, kad solidarizuojantis su Kinijos Bažnyčia pernai parengti meditacijas buvo pakviestas Honkongo vyskupas kardinolas Joseph Zen Ze-kiun.

Didžiojo šeštadienio vakarą Šv. Petro bazilikoje prasidėjo tris su puse valandos trukęs Velykų nakties budėjimas. Pagal tradiciją šią naktį iš popiežiaus rankų Krikšto ir Sutvirtinimo sakramentus, taip pat Pirmąją Komuniją priima suaugę katechumenai. Šiemet jų buvo penki – trys moterys ir du vyrai iš Italijos, Jungtinių Amerikos Valstijų ir Kinijos.

Velykų sekmadienio rytą Benediktas XVI Šv. Petro aikštėje aukojo Velykų iškilmių dienos Mišias, o vidudienį iškilmingai kreipėsi į Romos miestą ir visą pasaulį (*Urbi et orbi*). Velykinėje kalboje aiškindamas, kaip suderinti visa aprėpiančią Kristaus pergalę su pasaulyje kasdien vis dar juntamais nuodėmės padariniais, popiežius ragino krikščionis ir visus geros valios žmones „padėti Kristui įtvirtinti jo pergalę kovojant jo ginklais: teisingumu ir tiesa, gailestingumu, atlaidumu ir meile“. Tai aktualiausia visų pirma ten, kur žmonės kenčia dėl konfliktų arba dėl ekonominių ir socialinių bėdų. Benediktas XVI atskirai paminėjo Afriką, kur jis lankėsi kovo mėnesį, ir Šventąją Žemę, kurią ketina aplankyti antrąją gegužės savaitę.

Romoje, skirtingai negu Lietuvoje ir kaimyninėse šalyse, nėra papročio Velykų rytą aukoti vadinamųjų Rezurekcijos Mišių. Nėra ir velykinių procesijų garsiai skambant varpams. Vis dėlto tebesama tam tikrų pėdsakų, iš kurių galima spręsti, kad ir rytinė Velykų procesija yra ne Rytų Europos katalikų sugalvotas paprotys, bet tradicija, atėjusi pas mus iš katalikybės centro – Romos.

Kaip liudija X–XI a. dokumentai, Velykų sekmadienio rytą Romoje vykdavusios vadinamosios *Surrexit*, arba „Petro – prisikėlimo liudytojo“, apeigos. Popiežius, vilkintis puošniais liturginiais drabužiais, su koncelebrantų ir dvariškių palyda ateidavo į Šv. Lauryno koplyčią Laterano rūmuose prie Romos katedros, tris kartus pabučiuodavo joje iki mūsų dienų saugomą „ne rankų darbo“ Kristaus ikoną ir intonuodavo: „Prisikėlė Viešpats iš kapo, aleliuja“; į tai asamblėja atsakydavo: „Kuris dėl mūsų kabėjo ant kryžiaus, aleliuja.“ Paskui Šv. Tėvas palinkėdavo ramybės kiekvienam koncelebrantui sakydamas: „Tikrai Viešpats prisikėlė.“ Į tai kiekvienas atsakydavo: „Ir pasirodė Simonui.“ Iš koplyčios popiežiaus vadovaujama procesija patraukdavo į netoliese esančią Didžiąją Dievo Motinos baziliką, kur būdavo aukojamos Velykų dienos Mišios.

Kelis šių *Surrexit*, arba „Petro – prisikėlimo liudytojo“, apeigų elementus prieš dešimtį metų į Šv. Petro aikštėje aukojamų Velykų dienos Mišių liturgiją grąžino Jonas Paulius II. Kai kurie panašumai ir ypač tas pats pavadinimas turbūt leidžia manyti, kad mūsiškės Velykų ryto procesijos išsaugojo tą dalį tradicijos, kuri Romoje jau užmiršta.

Lietuva

Šiemet balandis – Prisikėlimo, gyvybės, atsinaujinimo mėnuo, tad Bažnyčios gyvenimo ritmas ir buvo paženklintas šiomis temomis. Sveikindamas Velykų sulaukusius tikinčiuosius, kardinolas Audrys Juozas Bačkis sakė: „Idant mūsų gyvenimas šiandien taptų iš esmės kitoks, neužtenka, kad pabūtume šalia Prisikėlimo, jį giedotume, apie jį kalbėtume, jam nusilenktume. Visas šis sujudimas tebus maloniu laisvalaikiu ir kultūrine šeimos tradicija, jei liksime stovėti prie Kristaus kapo angos žvelgdami istorijos gerbėjų akimis. Į Prisikėlimą turime įžengti, turime jį priimti ir jame dalyvauti.“

Dainiaus Tunkūno nuotrauka

Prisikėlimo tikrovė iškreipiama, kai šalia gyvybės šmėkščioja mirties kultūros ženklai. Balandžio 6 d. Kauno arkivyskupas Sigitas Tamkevičius parašė laišką Seimo Pirmininkui ir žemės ūkio ministrui dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo pakeitimo projekto, kuriuo būtų legalizuotas pluoštinių kanapių auginimas. Arkivyskupas atkreipė dėmesį, kad projekte nenumatomos jokios laukų patikros priemonės, o patsai šių išskirtinio pobūdžio augalų auginimo įteisinimas įstatymiškai neužtikrinant jų kontrolės mechanizmo gali itin paskatinti visuomenę pritarti lengvųjų narkotikų legalizavimui.

Balandį vėl nestigo šeimai skirtų renginių. Štai balandžio 19 d. Kaune, sausakimšoje Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) didžiojoje salėje, vyko katalikų bendruomenės „Gyvieji akmenys“ organizuojama tradicinė Atsinaujinimo diena. Drauge su Lietuvos šeimos centru tęsiant šeimos gyvenimo aktualijas, šįkart pasirinkta tema „Visą gyvenimą kartu: kodėl reikia pasirengti santuokai?“ Balandžio 24–26 d. Vilniuje ir balandžio 27–28 d. Klaipėdoje vyko ekumeninis renginys-seminaras „Šeima: tarp svajonių ir tikrovės“. Jo vedėjai svečiai iš Prancūzijos, sutuoktinių pora Jean-Marc ir Sabine Poujade, gvildeno bendravimo šeimoje klausimus. Džiugu, kad šeimų ugdymas tampa prioritetu mūsų krikščioniškose bendruomenėse.

Balandžio 19–26 d. Kaune, Vilniuje ir Šėtoje buvo minimas Dievo tarnaitės Adelės Dirsytės gimimo šimtmetis. Įžymios ateitininkės, pedagogės, pasipriešinimo dalyvės, kankinės asmenybė (*žr. straipsnį „Džiaugtis savo didingumu“, p. 27–29*) dar nėra pakankamai pažįstama Lietuvos visuomenei, tad ši data ir su ja susiję renginiai tapo proga įsitikinti, kad mūsų Bažnyčios istorijoje yra įkvepiančių pavyzdžių, kurių taip trūksta įvairių krizių purtomoje visuomenėje.

Balandžio 20–23 d. Vilniuje ir Kaune vyko vidinio išgydymo programos „Gyvasis vanduo“ renginiai. Mokymus vedė ir užtarimo malda tarnavo *Living Waters Europe* direktorė Sonja Stark ir Toni Dolfo-Smith iš Kanados. Ne pirmą sykį mūsų šalyje vykstantys „Gyvojo vandens“ renginiai pritraukia daug gyvenimo palaužtųjų; tai liudija, jog vidinio išgydymo tarnystė yra itin aktuali nūdienos Bažnyčiai.

Jau tampa gražia tradicija, kad rengiantis Maldos už pašaukimus sekmadieniui Lietuvos seminarijos atsiveria visuomenei. Štai Kauno kunigų seminarija paragino visus norinčius kone savaitę drauge su savo bendruomene melstis už pašaukimus, o Vilniaus Šv. Juozapo kunigų seminarija balandžio 25 d. kvietė į atvirų durų dieną. Belieka viltis, kad šios priemonės veiksmingai prisidės prie pašaukimų gausėjimo.

Norėdama priminti žmogaus gyvybės vertę, Bažnyčia Lietuvoje kasmet paskutinį balandžio sekmadienį švenčia Pasaulinę gyvybės dieną. Šiemet ji buvo minima balandžio 26-ąją. Be tradicinių pamaldų, vyskupijų centrai ir parapijos pasiūlė turiningas programas: dalyviai galėjo rinktis nuo konferencijų iki meninių filmų peržiūrų. Taip įvairiapusiškai pateikiamos gyvybės temos turėjo ne vienam padėti įsigilinti į šį didingą slėpinį.

Balandžio pabaigoje įvyko keli reikšmingi tarptautiniai renginiai. Balandžio 24 d. Kaune, VDU „Rasos“ gimnazijoje, buvo surengta mokslinė-praktinė konferencija „Krikščionybės tūkstantmetis Lietuvoje“. Dalyvauti joje buvo kviečiami bendrojo lavinimo mokyklų vadovai, tikybos, etikos, istorijos, lietuvių kalbos, užsienio kalbų, menų ir kitų dalykų mokytojai, studentai, Katalikų Bažnyčios misionieriai. Balandžio 28-ąją VDU Katalikų teologijos fakultetas pakvietė į mokslinę konferenciją „Evangelizacija šiandienos pasaulyje: ištakos, iššūkiai, perspektyvos“. Ja siekta padrąsinti Lietuvos krikščionis tęsti apaštališkąją šv. Pauliaus misiją šiandieniame pasaulyje. O balandžio 29 d. Katechetikos centre Kaune vyko seminaras, skirtas katechetams, maldos grupių, bendruomenių nariams, katalikiškų organizacijų darbuotojams ir savanoriams bei visiems, besidomintiems Evangelijos skelbimu šiandieniame pasaulyje.

Dar prieš penkiolika metų žodis „evangelizacija“ mūsų šalies Bažnyčios gyvenime nebuvo įprastas ar plačiai vartojamas, o dabar šiai temai skiriamos net mokslinės konferencijos. Tai liudija, kad reevangelizacija tampa gyvu Bažnyčios Lietuvoje rūpesčiu.

Jonas MALINAUSKAS,
Jonas ŽEMAITAITIS

Rinkimai į Europos Parlamentą ir krikščionio atsakomybė

Dr. Andrius NAVICKAS

Gegužę prasideda Europos Parlamento (EP) rinkimų kampanija. Rinkimai, kuriuose paaiškės 12 Lietuvos atstovų EP, vyks birželio 7 d. Gali būti, jog dauguma šalies gyventojų juos ignoruos, ir mums atstovus išrinks vos keliolika nuošimčių prie balsadėžių nepatingėjusių ateiti piliečių. Panašiai yra ir kitose Europos Sąjungos valstybėse. Nors EP – vienintelė visuotinai renkama politinė ES institucija, jo veikla mažai kas domisi. Europos gyventojai mieliau kritikuoja ar pašiepia ES institucijų veiklą, nei išnaudoja savo galimybes daryti jai įtaką.

Taip, Lietuvos atstovai tesudarys kelis procentus būsimajame EP. Kita vertus, ekspertų prognozės leidžia spėti, kad net keli balsai gali nulemti, kas dominuos Europoje: krikščionys demokratai ar socialistai. Be to, EP veiklos specifika kiekvienam aktyviam, nuosekliam ir ryžtingam europarlamentarui leidžia nuveikti labai daug.

Turėtume išties įsiklausyti į š. m. kovą paskelbtą ES Vyskupų Konferencijų Tarybos (COMECE) deklaraciją „Kurkime geresnius Europos namus“. Vyskupai teigia, jog EP rinkimai yra reikšminga galimybė prisidėti prie geresnės, teisingesnės Europos kūrimo. Ypač dabartiniu krizės laikotarpiu labai svarbu, kad Europa rūpintųsi vertybiniu pamatu ir neišsižadėtų krikščioniškųjų šaknų. Deklaracijoje primenama, kad Katalikų Bažnyčia yra nuosekli solidarios ir vieningos Europos šalininkė. Tai nereiškia, jog katalikai turi nekritiškai priimti viską, kas vyksta ES. Deja, ES institucijos neretai skatina vartotojiškumą bei santuokos reikšmę menkinančias iniciatyvas. Tai pavojingos, šių laikų Senąjį žemyną kankinančios ligos. Tačiau jos nesumenkina solidarumo ir bendro gėrio siekių svarbos. Tai, kas vertinga ir puoselėtina, turime paprasčiausiai skirti nuo to, kas ligota ir keistina.

Aptartini bent du esminiai vertybiniai „mūšiai“, kurie vyksta nūdienėje Europoje.

Pirma, iššūkis solidarumui. Ekonomikos nuosmukį, apie kurį šiandien kalbama, daugiausia sukėlė aižėjantis solidarumas: ekonominis bei politinis elitas kūrė gerovę sau, į kitus žmones žvelgdamas kaip į pelną ar galią teikiančius vartotojus. Šiandien ieškoma būdų, kaip perkeisti vartotojiško kapitalizmo sistemą. Esame tam tikroje kryžkelėje. Europos vyskupai siūlo rinktis pagalbos silpniesiems, tarpusavio paramos kelią ir primena, kad darbo ir kapitalo konflikte Bažnyčia visada palaiko darbo pusę. Pinigai sukurti tam, kad palengvintų ekonominius santykius, bet ne tam, kad taptų visa ko matu ir dievybe. Todėl vyskupai ragina į Europos Parlamentą rinkti būtent asmenis, pasiryžusius puoselėti solidarumą, rūpinimąsi tais, kuriems šiandien ypač reikia pagalbos.

Antrasis „mūšis“ – kova dėl žmogaus orumo, gyvybės apsaugos ir santuoka grįstos šeimos. Kad ir kokie skambūs būtų humanizmo pareiškimai, šiandien lengvai įteisinami abortai bei eutanazija, vartotojiška kultūra pamina žmogaus orumą, itin stiprų puolimą tenka atlaikyti šeimai. ES institucijose įsigali sukarikatūrinta „lygybės“ ideologija, neigianti natūralius lyčių skirtumus, nuvertinanti santuokinių įsipareigojimų svarbą, paniekinanti siekį, kad gyvybė būtų pradedama šeimos glėbyje. Labai svarbu, jog EP būtų kuo daugiau šeimą ir gyvybę ginančių politikų. Todėl būtina, kad rinkdami savo atstovus išsiaiškintume jų nuostatas šiais klausimais, o po rinkimų nuolat skatintume juos drąsiai ginti krikščioniškąsias vertybes.

Europos vyskupai nenurodo tikintiesiems, už kurią politinę jėgą reikėtų balsuoti. Juo labiau kad daug kas priklauso ne tik nuo partijos pavadinimo, bet ir nuo kandidatų asmenybių. Svarbiausia – nebūti abejingiems, nepasiduoti pagundai neįvertinti EP rinkimų svarbos. O mums, krikščionims, nepakanka vien nueiti į rinkimus ir balsuoti už kurį nors sąrašą. Mes turime įsitikinti – gilindamiesi į rinkimuose dalyvaujančių partijų programas, dalyvaudami susitikimuose su kandidatais, analizuodami jų viešus pasisakymus ir tai, kaip jie atitinka ligšiolinę šių politikų veiklą, – jog tie, už kuriuos balsuosime, kovos už solidaresnę ir krikščioniškesnę Europą.

Tomo Vyšniausko nuotrauka

Visam tam reikia pastangų ir laiko sąnaudų, betgi tai būtina politinė „profilaktika“. Jei nesirūpiname savo sveikata ir nesistengiame jos stiprinti, vėliau negalavimams gydyti tenka skirti daugiau laiko ir jėgų. Politikoje tas pats – jei nepaaukojame šiek tiek laiko dabar padaryti tai, kas priklauso nuo mūsų, vėliau tenka gerokai daugiau sugaišti, atiduoti daugiau jėgų bei nervų piktinantis ir bandant atitaisyti politikų padarytas klaidas.

Apie bandymus vaikų darželiuose ištrinti šeimos sąvoką

Egidijaus Darulio nuotrauka

Praėjusį mėnesį visa Lietuva buvo pasinėrusi į projekto „Gender Loops" metodikų galimo taikymo mūsų darželiuose istoriją: tėvams rūpėjo, ar jų vaikų lankomose įstaigose šios metodikos buvo diegtos, žiniasklaidai – nauju rakursu iškilęs tolerancijos homoseksualams ugdymas, gėjų, lesbiečių ir transseksualų teises ginančioms organizacijoms – dar viena galimybė pasiskųsti, kad jie Lietuvoje ir vėl diskriminuojami, o vaikus, jų tėvus ginančioms ir jiems atstovaujančioms organizacijoms – apginti vaikus, tėvus, išsiaiškinti tiesą ir ją paskleisti visuomenei.

***Gender Loops* – „lyčių kilpos"?** Tarptautinio *Gender Loops* projekto metodikos (pvz., „Priemonių rinkinys lyčių lygybės sąmoningumo stiprinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose") yra viena iš *Gender Mainstreaming* strategijos įgyvendinimo priemonių. Lietuvoje apie tai nežinota, kol Nacionalinės šeimų ir tėvų asociacijos (NŠTA) narių nepasiekė informacija apie profesionaliai parengtas ir mūsų šalyje skirtas sistemingai taikyti lyčių „išplovimo" bei suvienodinimo idėjomis grįstas metodikas. Asociacijai nerimą sukėlė šio projekto tikslai mažinti lyčių tapatybę, naikinti šeimos sampratą, pradedant jau ikimokykliniame vaikų amžiuje. Todėl NŠTA iš karto oficialiai kreipėsi į socialinės apsaugos ir darbo ministrą R. J. Dagį bei švietimo ir mokslo ministrą G. Steponavičių, reikalaudama „nedelsiant sustabdyti *Gender Loops* įgyvendinimą bet kokiu lygmeniu, kol nebus išsiaiškinta galima žala šeimai bei vaikams, ir užtikrinti, kad lyčių lygybės bei lygių galimybių strategijų priemonės Lietuvoje būtų diegiamos nepažeidžiant šeimos apsaugos principų ir Valstybinės šeimos politikos koncepcijos nuostatų". Žiniasklaidoje kilo audringa reakcija, susirūpinimą viešai išreiškė ir Lietuvos Vyskupų Konferencija.

Ministrų reakcija ir veiksmai. Ministras R. J. Dagys, gavęs NŠTA informaciją, kreipėsi į ministrą G. Steponavičių, kad abi žinybos sudarytų bendrą darbo grupę, kuri išsiaiškintų, kas tai per projektas, kaip jis įgyvendintas Lietuvoje, bei pateiktų savo išvadas. Kovo 23 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymu sudaryta tarpžinybinė darbo grupė iš abiejų ministerijų, Kauno m. savivaldybės, Kauno apskrities švietimo priežiūros tarnybos atstovų. Taip pat pasamdyti nepriklausomi ekspertai *Gender Loops* programos ir joje pateikiamų priemonių turiniui ištirti.

Darbo grupė surengė kelis posėdžius, į juos buvo pakviesti projekto *Gender Loops* rengėjai ir vykdytojai – Viešoji įstaiga Socialinių inovacijų fondas bei NŠTA atstovai. Savaitę dirbusi grupė paskelbė išvadą, kad didelį atgarsį visuomenėje sukėlęs projektas ikimokyklinio ugdymo įstaigose nebuvo diegiamas. Taip pat minima, jog projekto metu nebuvo tobulinama darželių auklėtojų kvalifikacija.

Nepriklausomi ekspertai nustatė, kad *Gender Loops* projekto rengėjų išversto „Priemonių rinkinio lyčių lygybės sąmoningumo stiprinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose" metodologijoje pateikiama informacija prieštarauja Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programai ir pasiūlė pripažinti jį netinkamu naudoti.

Tuo pat metu Vaiko teisių apsaugos kontrolierė R. Šalaševičiūtė atliko tyrimą dėl galimo nepilnamečių teisių ir interesų pažeidimo taikant minėtąsias metodikas.

(Beje, visi dokumentai – NŠTA kreipimasis, SADM ir ŠMM spaudos pranešimai, ŠMM darbo grupės išvados, ekspertų recenzijos bei vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus išvados skelbiamos viešai – šių institucijų internetinėse svetainėse. O viešai paskelbus apie *Gender Loops*, rengėjai tuoj pat uždarė priėjimą prie projekto dokumentų internete...)

Kas toliau? Susipažinęs su darbo grupės ir ekspertų išvadomis ministras G. Steponavičius kreipėsi į apskričių viršininkus, savivaldybių merus, švietimo įstaigų vadovus, prašydamas užtikrinti, kad projekto *Gender Loops* metodikos nebūtų taikomos vaikams ugdyti. Tačiau lieka neaišku dėl kitos, pedagogikos studentams skirtos metodinės medžiagos – „Projekto *Gender Loops* mokymo programa pedagogams: idėjos, klausimai, metodai ir priemonės pedagogų ugdymui". R. J. Dagys pavedė SADM specialistams apsvarstyti visas šioje ministerijoje įgyvendinamas su moterų ir vyrų lygybe susijusias programas. Tuo tarpu Vaiko teisių apsaugos kontrolierės tyrimo išvadose pateikta nerimą keliančių dalykų, pvz., nurodoma, kad „šiuo metu leidinio platinimas sustabdytas, L. Mecajevos teigimu, dėl platinimo konsultuojamasi su Švietimo ir mokslo ministerija".

Taigi gauti dar ne visi atsakymai, nes vis dar nėra užtikrinta, kad šio projekto eigoje sukurtos metodikos (išverstos į lietuvių kalbą ir jau atspausdintos!) nepasieks pedagogų ir viešumoje ar neviešai jas pateisinantys psichologai netaikys jų savo darbe su vaikais. Todėl tėvams, globėjams ir tėvams atstovaujančioms organizacijoms reikia būti budriems ir stebėti, kas vyksta ikimokyklinio bei mokyklinio ugdymo įstaigose.

Eglė TENDYTĖ
Nacionalinės šeimų ir tėvų asociacijos administratorė

Drauge skaityti Dievo žodį

Šventasis Raštas šeimoms

Kun. Kęstutis BRILIUS MIC

Jubiliejinius apaštalo Pauliaus metus skelbdamas popiežius Benediktas XVI ir Lietuvai vyskupai, pakvietę švęsti Evangelijos skelbimo mūsų krašte tūkstantmečio jubiliejų, tikinčiųjų žvilgsnį sutartinai bei pabrėžtinai kreipia į Viešpatį, kalbantį mums per Šventąjį Raštą. Į tai labai verta ir maloninga atsiliepti, nes pati didžiausia Dievo dovana žmonėms yra apreikštasis Žodis ir dėl Kristaus nuopelnų teikiama išganingoji Dievo malonė, kuri mūsų pasaulyje pašventina tai, kas gera, ir suteikia dieviškumo žymę. Nė vienos iš Dievo dovanojamų malonių mes negalėtume sukurti. Dievo malonė visada yra dovana. Mums, žmonėms, ji panaši į meilę. Visada prasideda Dievuje, paliečia žmogų, skatina atsiliepti ir tobulinama iki dieviškojo šventumo.

Šiandien jau gana paplitęs požiūris, kad tai, kas žmoguje ar žmogaus yra gera, taip pat yra ir šventa. Tarsi žmogus savo gerumu kurtų tai, ką įmanoma gauti tik iš Dievo ir vien kaip jo dovaną. Europos regionui būdinga bedievystė visaip stengiasi ištrinti gerumo ir šventumo ribą. Todėl būtina naujai suvokti pašaukimą į šventumą, suprasti jo prigimtį ir vertę. Apaštalų, kankinių, išpažinėjų, daugumos Kristaus sekėjų didžiausias visiško pasiaukojimo siekinys ar motyvai buvo ir yra ne noras tapti geresniems, pataisyti save ar patobulinti gyvenimą, bet siekti šventumo – malonės, gaunamos per Kristaus įsteigtus Sakramentus bei Šventosios Dvasios dovanas.

Šeima išganymo istorijoje laikoma apsupta ypatingu Dievo rūpesčiu ir pripažįstama esanti prigimtinės, moralinės, dvasinės bendrystės – tarp žmonių ir su Dievu – gavėja, kūrėja ir liudytoja. Nenuostabu, kad toks šeimos vaidmuo bei jos paskirtis dėl šiandienių bedieviškų jėgų veikimo yra labai sumenkinti bei nusakralinti.

Nuoširdaus tikėjimo atsaku į gyvenamojo meto tikrovę tapo gilesnio religingumo siekimas šeimose. Nuo pat Lietuvos laisvėjimo pradžios pradėjo kurtis Dievo žodžio ieškančių šeimų rateliai, bendruomenės, kurioms talkinti ėmėsi kunigai, vienuolės. Tokiuose Šventojo Rašto skaitymo būreliuose pradėjo kurtis posovietiniam laikui būdingos naujoviškos šeimų krikščioniško religingumo formos.

Kaip galėtų vykti šeimų, norinčių geriau pažinti Dievo žodį ir juo gyventi, susitikimai? Jie gali būti pradedami trumpa įžangine malda, jai vadovauja vienas dalyvis. Po to visi išsako asmeninę intenciją, paprašo pasimelsti už save arba už kurį nors narį, jo šeimą ar tą savaitę kilusius rūpesčius. Galima pasidalyti liudijimu apie svarbesnius tos savaitės įvykius, kuriuose atsiskleidė akivaizdesnė Dievo valia. Bendroje maldoje išsakius Viešpačiui savo maldavimus, dėkojimo ir šlovinimo malda baigiama kokia nors visiems žinoma liturgine maldele ar giesme.

Antrojoje dalyje susikaupiama ir pasirengiama skaityti parinktą Biblijos ištrauką. Kai ji perskaitoma, visi aptaria, aiškinasi, svarsto, kaip jos įvykiai atitinka dabartį, liudija. Apžvelgus Rašto tekstą, išskiriama tema, pagrindinė mintis, sentencija, kuriais remiamas pasidalijimas ar liudijimas.

Šioje dalyje, jei dalyvauja, savo įžvalgas išsako ir kunigas. Jei jo nėra, galima pasinaudoti Biblijos tekstų apmąstymais, kuriuos pradedame spausdinti „Artumos“ žurnale, ir pasimokyti, kaip galėtų būti pristatomi teminiai klausimai ar išvados, kad Šventojo Rašto skelbiama tiesa bendromis jėgomis būtų susieta su kasdienybei tinkančiomis mintimis, sprendimais, pasiryžimais, pamokymais, praktiniais patarimais.

Per aptarimą tinka pasivaišinti kava, arbata bei lengva užkandėle. Su vaikais dažniausiai pabūna talkon paprašytos vienuolės ar katechetai arba kuris nors iš tėvų, kad suaugusieji galėtų laisviau pabendrauti.

Susirinkimas baigiamas trečiąja dalimi – maldos intencijų pasidalijimu ateinančiai savaitei ir kuria nors žinoma liturgine maldele.

Tokia eiga nėra vienintelė – ją galima ir keisti, priklausomai nuo galimybių. Būrelių susitikimai gali vykti svečiuojantis kurios nors šeimos bute, sodo name. Ten, kur norima kunigo pagalbos ir yra sąlygos, labai tinka parapijų salės, susirinkimų kambariai. Nemažai tokių susitikimų teko vesti ir miškų laukymėse, visiems suvažiavus į gražesnę nušienautą pievą, kaimo sodybą. Kitiems patinka ir žygio aplinka. Vaikams parenkamos vienokios užduotys, suaugusiems – kitokios. Kiek teko patirti, net 22 laipsniai šalčio entuziastų neatbaido nuo tokių susirinkimų.

Taip Šventojo Rašto išmintimi gaivinamas tikėjimas, drauge bręstanti šventumo samprata įgauna dabarties sąlygoms tinkamą konkretų pavidalą. Apaštalo Pauliaus tema dar labiau pagilina krikščioniškosios pasiuntinybės pasaulyje suvokimą. Ilgainiui atsiranda ir auga apaštališkas užsidegimas dalyti Dievo išmintį bei malonę kitiems.

P. S. Toliau pateikiame kun. K. Briliaus MIC aptariamą ištrauką iš šv. Pauliaus laiško, kuria apaštalas dėkoja už tikėjimą, drąsina ir stiprina jo paties uždegtus jaunus krikščionis Tesalonikos mieste (po jo pamokslų daugybė tesalonikiečių tada tapo krikščionimis). Tikimės, jog spausdinami tekstai padės atskleisti, koks gyvybingas ir aktualus Dievo žodis tebėra mūsų išgyvenamu laiku ir sąlygomis, suteiks impulsą ir drąsos skaityti Šventąjį Raštą, paskatins branginti tikėjimą vis labiau sekuliarėjančiame pasaulyje.

Laukiame ir Jūsų, mieli „Artumos“ skaitytojai, atsiliepimų apie šį siūlymą dar artimiau išgyventi Dievo žodį šeimose, draugų būreliuose – rašykite mums, skambinkite, dalinkitės savo patirtimi, idant ateityje galėtume Jums dar geriau pasitarnauti.

Apaštalų džiaugsmas

(plg. *1 Tes 3, 6–13*)

Dabar Timotiejus iš jūsų grįžo pas mus ir atnešė gerą žinią apie jūsų tikėjimą ir jūsų meilę: kad jūs nuolat mus maloniai prisimenate ir norite mus pamatyti kaip ir mes jus. Šitaip, broliai, jūs savo tikėjimu paguodėte mus visose mūsų bėdose ir negandose. Dabar mes tikrai gyvuojame, nes jūs tvirtai stovite Viešpatyje. Ir kaip atsidėkosime Dievui už jus, už visus džiaugsmus, kuriuos iš jūsų patiriame savo Dievo akivaizdoje? Dieną ir naktį karštai maldaujame, kad mums būtų leista išvysti jūsų veidus ir papildyti, ko dar stinga jūsų tikėjimui.

Jis pats – mūsų Dievas ir Tėvas – ir mūsų Viešpats Jėzus tepraskina mums kelią pas jus. Viešpats tepraturtina jus ir tepripildo meile vienų kitiems ir visiems, kaip ir mes jus mylime, kad jūsų širdys būtų tvirtos ir nepeiktino šventumo mūsų Dievo ir Tėvo akyse, kai ateis mūsų Viešpats Jėzus su visais savo šventaisiais.

Esminė Pirmojo laiško tesalonikiečiams mintis labiausiai išryškėja paskutinėse jo eilutėse. Susikrimtusiam dabarties žmogui jos atskleidžia neįprastą tiesą: apaštalai džiaugiasi! Gal ne tik mūsų laikais lengviausia liūdėti ir skųstis, sielvartauti ir kaltinti? Iš to, kiek pažįstame ano meto pagoniškąją kultūrą, suprantame, jog priežasčių negatyviai nuotaikai tikrai būta pakankamai. Juk vyravo vergija, teisės įstatymai daugiausia galiojo tik laisviesiems Romos imperijos piliečiams, o moterys, vergai ir vaikai tebuvo skirtingai vertinama nuosavybė. Pagoniškų papročių moralė apskritai neatitiko jokių moralės normų.

Kristaus paskelbtoji Evangelija, bent jau sekėjų praktikuojama, buvo visiškai priešinga to meto visuomenės kultūrai ir teisei. Jei kas šiandien skųstųsi gerų pavyzdžių stoka ar nepakankamai palaikomais gerais norais, pamatytų, kaip toli gražu visa tai nuo apaštalų laikų tikrovės.

Neturėtume gretinti, lyginti bei ieškoti kokių nors nūdienos ir ankstyvosios apaštalų laikų krikščionybės atitikimų ir skaičiuoti akivaizdžių privalumų krikščionybės naudai. Tokie vertinimai paliktų mus krikščionybės „vartotojų“ lygyje, o argumentai turėtų tokią pačią vertę mums, kaip ir kontrargumentai – krikščionybės oponentams. Cituojamame apaštalo Pauliaus laiške tokios vertinimų sąrangos kaip tik ir nerandame. Užuot lyginęs tai, kas turima, su tuo, ko trūksta, Paulius išsako savo džiaugsmą dėl esminio krikščionybės turinio – tikėjimo.

Tikėjimas apaštalui yra išsipildžiusios gėrio tikrovės bei džiaugsmo ženklas ir galimybė. Tokia per Dievo Žodį ir mus pasiekusi galimybė labiausiai džiugina Paulių ir tampa jo steigiamų krikščioniškų bendruomenių vertybe. Šioje tikrovėje labai gyvai tebesireiškia Dievas, bet ne užbaigdamas, o toliau tęsdamas savo karalystės kūrimą. Tokio vyksmo tikrovė krikščionybę kaskart pripildo tikėjimo, kuris stiprina viltį ir kildina meilę. Be Apreiškimo ir tikėjimo toliau kurti Dievo karalystės būtų neįmanoma.

Silvijos Knezekytės nuotrauka

Žudydama Dievo Sūnų ir naikindama krikščionybę pagoniškoji visuomenė tikėjosi išsaugosianti savąsias vertybes ir galėsianti iki soties jomis mėgautis. Mūsų laikų krikščioniškoje Europoje sekuliarizacija ir ateizmas tapo tarsi pagoniškosios Romos imperijos atitikmeniu, kurį popiežius Benediktas XVI taip apibendrina: „Savo rankomis jūs susikūrėte pasaulį, kuriame neliko vietos Dievui.“ Mes, gyvenantys tokioje kultūroje, esame nuolat raginami kovoti už demokratiją, įvairias subjektų ir objektų teises, derinti tarpusavio santykius ir vis ieškoti, kas kaltas, kad tiek neatitikimų yra mūsų kuriamame, ganėtinai virtualiame „laimingo“ pasaulio modelyje.

Dabartinė padėtis visuomenėje religijos atžvilgiu yra galbūt labiau blaškanti mūsų protą, negu sutelkianti ieškoti naujų rimtų išvadų. Apaštalo Pauliaus laikais išreikštas džiaugsmas, akivaizdus Dievo karalystės gyvastingumas ir reali Europą kūrusios krikščionybės dvasinė jėga šiandien teikti ateities vertus pasirinkimus kyla iš tos pačios priežasties, iš to paties šaltinio, iš labiausiai puolamos tvirtovės. Ši tvirtovė – tai iš Apreiškimo kylantis tikėjimas.

Labiausiai reikia, kad kiekvienas iš mūsų asmeniškai, taip pat savo šeimoje ar visuomenėje brangintume galimybę kurti gyvenimą pagal mums apreikštąjį Dievo Žodį. Tada ir mes patys iš tikrųjų būtume laisvi ir pajėgūs bedieviškai dabarties visuomenei atverti ateities perspektyvą.

Tikėjimo malonė, iš tikėjimo kylanti viltis ir šia viltimi stiprinama meilė tikrai pajėgs duoti pasauliui patį didžiausią dalyką: tikėjimą savo ateitimi ir laimės bei džiaugsmo perspektyvą. Nelengva užduotis, nors galimybė labai viliojanti.

Šie pamąstymai, be abejo, nėra receptas, formulė ar visuotinis atsakymas į kokius nors konkretesnius tikėjimo klausimus. Tai tėra paliudijimas, jog neabejojame ir pačių mažiausių tikėjimo žingsnių – proto ir valios apsisprendimų – tikrumu. Taip pat neabejojame ir šv. Pauliaus įkvėpimu bei visa Katalikų Bažnyčios patirtimi: *Dieną ir naktį karštai maldaujame, kad mums būtų leista išvysti jūsų veidus ir papildyti, ko dar stinga jūsų tikėjimui.*

Klausimai ganytojams

Ar teisus kunigas, atsisakantis porą tuokti bažnyčioje, jei abu prisipažįsta nesą praktikuojantys katalikai, t. y. nelanko Mišių? *M. ir K.*

Katalikų Bažnyčios katekizmas ir Kanonų teisės kodeksas šiuo klausimu yra gana liberalūs: nėra draudžiama nepraktikuojantiems katalikams (nesilankantiems sekmadienio šv. Mišiose) priimti Santuokos sakramentą. Tik kodėl tokie asmenys šito nori? Atsakymų tenka išgirsti pačių įvairiausių, pvz.: „Apeigos bažnyčioje daug gražesnės ir iškilmingesnės negu civilinės metrikacijos skyriuje“; „Vedybos bus laimingesnės ir sėkmingesnės“; „Dabar madinga tuoktis bažnyčioje, juolab pas garsų kunigą“; „Giminės pasmerks, jei susituoksime tik civiliškai“; „Mes tikime į Dievą, tik kitaip, negu moko Katalikų Bažnyčia, ir dėl to nevaikštome į Mišias“; „Juk Bažnyčios paskirtis – krikštyti, tuokti ir laidoti; be to, susimokame už suteiktas paslaugas“ ir pan. Tačiau ką bendro tokie ir panašūs argumentai turi su krikščioniškuoju tikėjimu? Argi tai nėra savęs ir kitų apgaudinėjimas?

Ar galima užsakyti šv. Mišias už žmogų, kuris to nežino? Nenoriu jam sakyti, ir ne dėl dvasinių, o dėl materialių dalykų. Ar būtina man dalyvauti tose Mišiose? Ar jose papildomai meldžiamasi už prašymus? Ir ar galiu tikėtis būti kunigo suprasta? *O. R.*

Taip, žinoma. Dalyvauti nebūtina (nors pageidautina), mat galima ir dvasiškai vienytis kartu su Eucharistijoje dalyvaujančiais žmonėmis. O visa Eucharistija kunigo tą dieną yra ypač aukojama prašyta intencija.

Ar procesijose su Švč. Sakramentu visuomet privaloma nešti baldakimą? Ar jis būtinas tik lauke, ar ir bažnyčios viduje? *Mamertas*

Tokio reglamento nėra. Jei lauke lyja, baldakimas nešamas, o bažnyčios viduje nėra jokios būtinybės.

Ar gali katalikė Lietuvoje tuoktis su protestantu? *Simas*

Gali, bet tam reikia gauti vietos vyskupo leidimą.

Ar galima tą pačią dieną kelis kartus priimti Komuniją? *Sigita*

Pagal Katalikų Bažnyčios teisės normų rinkinio – Kanonų teisės kodekso 917 kanoną asmuo, priėmęs šv. Komuniją, tą pačią dieną gali ją priimti ir antrą kartą. Tačiau jis turi laikytis sąlygos – nuo pradžios iki galo dalyvauti visose šv. Mišiose (per kurias Komuniją priima antrą sykį). Trečią kartą priimti Komunijos jau nebeleidžiama. Tiesa, to paties kodekso 921 kanono 2 paragrafe nurodoma, kad jei žmogus patenka į kokią nelaimę ir jam teikiamas Ligonių sakramentas, tada jis gali priimti Komuniją ir trečią kartą.

Naudojuosi „nulaužta“, t. y. piratine kompiuterio programine įranga. Ar tai nuodėmė? *Rolandas*

Žinoma, formaliai žvelgiant, tai yra vagystė. Bet kartais šitaip įsigytos programinės įrangos naudojimas negali būti jai prilygintas. Todėl per išpažintį reiktų nusakyti visas aplinkybes (ar toji įranga naudojama darbo vietoje – tuomet atsakingas yra darbdavys; ar ji būtina, bet stinga pinigų legaliai ją įsigyti, ir pan.). Dera ieškoti išeities iš tokios situacijos, nenusiraminti. Dievas kartais mums kalba ir per smulkmenas... Galima pasiteirauti pažįstamų kompiuterių specialistų; kai kurie jų siūlo alternatyvias programines įrangas, visiškai legalias, tik reikia įgusti jomis naudotis.

Esu krikštytas, bet nepriėmęs Pirmosios Komunijos. Ar galiu eiti išpažinties? *Aleksas*

Pakrikštytieji, tačiau Pirmosios Komunijos nepriėmusieji – tiek vaikai (nuo 6 metų), tiek suaugusieji – gali švęsti Sutaikinimo sakramentą (įprasčiau tariant, eiti išpažinties). Tik reikėtų tam gerai pasirengti, susipažinti su šio sakramento esme bei paskirtimi. Geriausia būtų kreiptis į savo parapijos kunigą. Pirmajai išpažinčiai vaikai ir suaugusieji paprastai pasirengia ruošdamiesi Pirmajai Komunijai.

Kodėl kunigai dirba kaip biurokratinės įstaigos tarnautojai? Pvz., nelaidoja pirmadieniais, nes kunigui išeiginė!.. Negi reikės ir mirties datas reguliuoti pagal jų darbo laiką? *Onutė*

Nereikėtų daryti tokių apibendrinimų. Kunigas yra toks pats žmogus kaip visi – ir pavargsta, ir turi pailsėti. Žinoma, geri kunigai visuomet privalo stengtis ir stengiasi kuo geriau patarnauti žmonėms. Negalima pateisinti kunigo tik tada, jeigu jis tikrai šituo nesirūpina. Tačiau bažnyčią aplaidžiai lankantys žmonės kunigų atžvilgiu dažnai būna perdėtai priekabūs ir reikalauja, kad šie patarnautų tik taip, kaip jie norėtų. Jei kunigas kur nors nesuspėja, tikintiesiems nederėtų tuojau apkaltinti, kad jis elgiasi kaip biurokratas ar pan.

Parengta pagal Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio bei Telšių vyskupijų interneto svetainių (žr. www.katalikai.lt), www.bernardinai.lt ir www.joanitai.org medžiagą

Pradžios knyga apie moters orumą

Kun. Danielius DIKEVIČIUS

Biblija susiformavo patriarchalinėje visuomenėje bei kultūroje. Tai vyrų ir, drįsčiau teigti, iš esmės jiems parašyta sakralinė knyga (ypač Senasis Testamentas). Vis dėlto moterys jos puslapiuose tikrai neatlieka antraeilių vaidmenų. Jos aktyviai dalyvauja Izraelio tautos religiniame, socialiniame bei politiniame gyvenime (Estera, Judita ir kitos) ir netgi paveikia visos žmonijos likimą (pvz., Ieva ar Jėzaus Kristaus Motina Marija etc.). Jos tampa didžių ir įtakingų vyrų meilužėmis bei motinomis (Batšeba buvo Dovydo sugulovė ir Saliamono motina), o jų prigimtinės savybės (vaisingumas, darbštumas, praktiškumas ir t. t.) – išrinktosios tautos – Izraelio/Bažnyčios ir dieviškųjų bruožų paradigmomis bei personifikacijomis (pvz., Siono dukra). O ko gi Biblija moko apie moters orumą? Atsakymo paieškokime Pradžios knygos 1–3 skyriuose.

Adomo ir Ievos šeima ir darbai. *Miniatiūra iš Iliustruotos Biblijos. XIII a. pr., Prancūzija*

Biblinės moters orumą galėtume suskirstyti į dvi kategorijas: ontologinį ir operatyvųjį.

Ontologinis moters orumas (nuo gr. *ontos* – „būtis“) – tai moters būties/prigimties sakralumas ir kilnumas. Jis pasižymi visuotiniu, t. y. žmogiškuoju pobūdžiu ir apima visus žmones: vyrus ir moteris. Pradžios knygos 1 skyrius pateikia tokį mokymą apie vyro ir moters ontologinį orumą:

1. Vyras yra geras Dievo kūrinys – moteris irgi: *Tuomet Dievas tarė: „Padarykime <...>. Dievas sukūrė <...> moterį <...>. Dievas apžvelgė visa, ką buvo padaręs, ir iš tikrųjų matė, kad buvo labai gera* (*Pr 1, 26–27. 31*);
2. Vyras yra žmogus – moteris irgi: *Padarykime žmogų...* (*Pr 1, 26*);
3. Vyras yra Dievo paveikslas – moteris irgi: *Dievas sukūrė žmogų pagal savo paveikslą, pagal savo paveikslą sukūrė jį; vyrą ir moterį; sukūrė juos* (*Pr 1, 27*);
4. Vyras buvo Dievo palaimintas – moteris irgi: *Dievas juos palaimino, tardamas: „Būkite vaisingi ir dauginkitės, pripildykite žemę...* (*Pr 1, 28*);
5. Vyrui buvo patikėta misija valdyti pasaulį – moteriai irgi: *<...> ir valdykite ją! Viešpataukite ir jūros žuvims, ir padangių paukščiams, ir visiems žemėje judantiems gyvūnams“* (*Pr 1, 28*).

Taigi matome, kad pagal Pradžios knygos 1 sk. pasakojimą moteris ir vyras yra išskirtiniai Dievo kūriniai, gyvenantys ypatingoje bendrystėje su Juo ir atstovaujantys Jam pasaulyje. O tai ir yra galutinis kiekvieno žmogaus, taigi ir moters, orumo pagrindas bei priežastis.

Viskas būtų gražu ir paprasta, jeigu ne Pradžios knygos 2 skyriuje pateikiamas sukūrimo pasakojimas bei jo „kontroversiška“ moters atžvilgiu žinia, kuri prisidėjo netgi prie eretinių teiginių apie moters orumą atsiradimo bei plėtotės. Kaip antai: moteris – ne žmogus, moteris – neturinti sielos būtybė etc. Kas tai skatino? Ogi štai kas:

1. Moters sukūrimo eiliškumas – po vyro ir netgi po gyvūnų (plg. *Pr 2, 18–20*);
2. Jos sukūrimo materija – iš vyro šonkaulio (plg. *Pr 2, 21–22*);
3. Moters sukūrimo teleologija – ji tik vyro pagalbininkė (plg. *Pr 2, 18*).

Ar tai iš tikrųjų žemina moters orumą? Pasvarstykime!

Pasak *Pr* 1 sk., moteris sukurta po gyvūnų ir minima „antroje“ vietoje – po vyro (plg. *1, 27*), tačiau, kaip matėme, tai visiškai nesumenkino jos orumo.

Antra, *Pr* 1 sk. žinia apie moters sukūrimo materiją yra bendro pobūdžio ir apsiriboja vyro ir moters sukūrimo faktu (plg. *Pr 1, 26–27*). O štai *Pr* 2 skyrius nurodo ne tik skirtingas vyro ir moters sukūrimo materijas (iš ko sukurta), bet ir skirtingus Dievo-Kūrėjo veikimo būdus (kaip sukurta). Taigi materija nevienoda: vyras – iš žemės dulkių (plg. 7 eil.), moteris – iš vyro šonkaulio (plg. 21–22 eil.); skiriasi ir veikimo būdas: Dievas-puodžius (plg. 7 eil.) – Dievas-menininkas (plg. 22 eil.).

Kaip matome, moters sukūrimo materija ir Dievo veikimo būdas yra daug tobulesni ir pranašesni nei vyro.

Iš to matyti, kad, anot *Pr* 2 sk. pasakojimo, moteris yra kūrinijos vainikavimas. Taigi ir čia nerandame nieko, kas pažemintų moters orumą!

Vis dėlto kodėl pirmoji moteris buvo sukurta iš vyro šonkaulio? Egzistuoja įvairios hipotezės (pvz., psichologinė: kito pagalbininku gali būti tik tas, kuris pats tvirtas kaip šonkaulis, t. y. brandi asmenybė, ir pan.). Man asmeniškai labai patinka šis rabinų aiškinimas. „Kodėl iš vyro šonkaulio, o ne iš jo galvos? – klausia rabinas ir pats atsako: – Tam, kad jo nevaldytų. Kodėl ne iš vyro pėdos? Tam, kad jo nepavergtų. O kodėl gi iš šonkaulio? Tam, kad turėtų vienodą orumą."

Pasak *Pr* 1 sk., moteris sukurta viešpatauti, o pagal *Pr* 2 sk. – teikti pagalbą (plg. 18 eil.). Tačiau iš tikrųjų abu tekstai byloja tą patį. Mat biblinėje kalboje „viešpatauti" ir „pagelbėti" yra sinonimai, kurių prasminė reikšmė perteikia tą pačią tarnavimo mintį. Taigi ir čia nėra nieko, kas prieštarautų moters orumui.

Operatyvusis moters orumas (nuo lot. *opera* – „darbas") yra moters veiksmų/darbų šventumas ir kilnumas. Vienas iš jų – būti vyro pagalbininke – jau paminėtas. Anot *Pradžios knygos* 2 sk., tai reiškia padėti kitam būti tikru žmogumi. Nes žmogui reikia žmogaus! Motiniškumas – antrasis klasikinis kiekvienos moters operatyviojo orumo pavyzdys. Kaip žinome, pirmoji moteris jos ryšiui su gyvybe pabrėžti netgi buvo pavadinta Evos, t. y. „tos, kuri teikia gyvybę", vardu.

Marija – Biblijos karžygė

Ses. Ona VITKAUSKAITĖ MVS
Gyvenimo ir tikėjimo instituto lektorė

Biblinės teologijos profesorius Bertrand'as Bubby knygoje *Mary of Galilee: Woman of Izrael - Daughter of Zion* („Alba House", 1995) rašydamas apie Švč. M. Mariją kaip „pagirtąją tarp moterų" lygina ją su kitomis įžymiomis Senojo Testamento moterimis: Izraelio tautos motinomis, karžygėmis ir karalienėmis. Gana įprasta Mergelę Mariją suvokti kaip Motiną ar Karalienę. Tačiau mane sudomino jos palyginimas su karžygėmis Debora, Jaele ir Judita. Kaskart stebindavo ir *Dievo tautos liturginėse valandose* Marijos šventei skirtas priegiesmis: „Kas ten pateka kaip aušrinė, <...>, *rūsti tarsi priekinis pulkas?*" Nesuprasdavau, kodėl švelniajai Mergelei Motinai taikomi tokie militaristiniai įvaizdžiai.

Karžygių darbai

Be abejo, karžygė yra kare pasižymėjusi moteris. Debora – Izraelio pranašė ir teisėja – išpranašauja Izraeliui pergalę ir siunčia Baraką į mūšį, bet perspėja, kad pergalės garbė atiteks ne Barakui, „nes Viešpats atiduos Siserą į moters rankas" (*Ts 4, 9*). Sisera, sprukdamas iš mūšio lauko, pasislepia Jaelės palapinėje, o ši užmigusiam narsuoliui palapinės kuoleliu persmeigia smilkinį. Judita – kita Izraelio karžygė, drąsi, gudri ir graži moteris, pačioje priešų stovyklos širdyje nurėžia asirų generolui Holofernui galvą ir parsineša ją į izraelitų stovyklą maisto maišelyje. Ir Jaelė, ir Judita dėl savo žygdarbių vadinamos palaimintomis tarp moterų (plg. *Ts 5, 24* ir *Jdt 13, 18*).

Elzbieta, pasitikdama besilaukiančią savo giminaitę Mariją, pasveikina ją būtent karžygėms pagerbti skirtais žodžiais: „Tu labiausiai palaiminta iš visų moterų ir palaimintas tavo įsčių vaisius!" (*Lk 1, 42*). Ką karžygiško Marija nuveikė iki susitikimo su Elzbieta? Nieko panašaus į Jaelės ar Juditos poelgius. Marija netgi neturėjo pranašystės dovanos kaip Debora – teturėjo klausimą angelui Gabrieliui. Jinai nuolankiai pakluso nesuprantamai, nežinia kaip įvyksiančiai Dievo valiai.

Marija – karžygė?

Vis dėlto taip! Šventajame Rašte Marija vaizduojama kovos fone – pačiame jos įkarštyje. Ir tai atsiskleidžia ne evangelijose, bet pirmoje ir paskutinėje Biblijos knygose. Pradžios knygoje kalbama apie *moterį*, sutrinančią senajam rojaus žalčiui galvą (plg. *Pr 3, 15*), o Apreiškimo knygoje aprašoma baisingo slibino persekiojama *moteris* (plg. *Apr 12*). Nuo pirmųjų amžių krikščionys šioje paslap-

tingoje moteryje įžvelgė Marijos asmenį. Manoma, kad Evangelijoje pagal Joną du kartus minima Dievo Motina visur vadinama *moterimi* (ne Marija) norint parodyti jos tapatybę su Pradžios ir Apreiškimo knygų *moterimi* nugalėtoja. Pradžios knygos tekste pranašaujama, kad *moteris*/Marija sutrins žalčiui galvą kulnimi. Taigi, čia esama sąsajos su Jaele ir Judita. Tai senasis rojaus žaltys, arba, kaip sako Apreiškimo regėtojas, didysis slibinas, vadinamas „Velniu ir Šėtonu" (*Apr 12, 9*), pralaimėjęs kovą danguje ir išmestas žemėn. Tai – esminis mūšis žmonijos istorijoje ir svarbiausia pergalė.

Kaipgi Marija pasiekė šią pergalę? Kur tai aprašyta? Visa, ką apie ją randame evangelijose, tėra tylios, kuklios, kontempliatyvios moters paveikslas. Ji jautri kitiems – pvz., rūpinasi, kad jaunieji per vestuves Kanoje nepritrūktų vyno, ir išmintinga – nepasiduoda išgirdusi Jėzaus atsisakymą dėl to ką nors daryti. Jėzui tapus garsiam, ji vis tiek lieka maža ir nepastebima: Jėzus niekaip neišskiria jos iš kitų iki pat paskutinės savo valandos. Jis veikiau sureikšmina savo naująją šeimą – vykdančiuosius Dievo valią (plg. *Mk 3, 31–35* ir *Jn 19, 25–27*). Kaip pažymi katalikų teologas Hansas Ursas von Balthasaras (*Marija dabarčiai*, „Aidai", 1996), sinoptinių evangelijų autoriai netgi neišskiria Marijos iš Jėzų atsekusių moterų būrio po kryžiumi: ji tik „kažkokia suvargusi moteris". Vis dėlto Apreiškimo knygoje kalbama apie Mariją kaip nugalėtoją kovoje: tai *moteris, apsisiautusi saule* (*Apr 12, 1*).

Kaip jai tai pavyko?

Galinga Dievo galybė

Marija yra viena iš Senojo Testamento vargdienių (hebrajiškai *anawim)*. Vargdieniai – tai tie, kuriems visko trūksta ir kurie negali sau pagelbėti: jie visko tikisi iš Dievo. Tai toli gražu ne didvyriai, ne karvedžiai ar revoliucionieriai. Marija, išgirdusi Jėzaus atsisakymą padėti jaunavedžiams, taria: „Darykite, ką tik jis jums lieps" (*Jn 2, 5*). Tai rodo ir jos pačios nusiteikimą – savo valios atsisakymą. Kuriai šiuolaikinei moteriai patiktų toksai moters įvaizdis? Marija, kaip ir Debora, gieda pergalės giesmę. Tačiau Marija savajame *Magnificat* džiugiai kalba ne apie save ir savo laimėjimą kaip Debora (plg. *Ts 5, 6–12*), bet apie Dievo gailestingumą ir jo pergalę prieš blogį ir tamsą, šlovindama Dievą už tai, kad jis pažvelgė į ją, nuolankią savo tarnaitę (plg. *Lk 1, 47–55*). Marija giesme ir tyliu gyvenimu atskleidžia Dievą, apsireiškusį Jėzuje kaip meilės karžygį. O pati nežino esanti karžygė, nežino esanti karalienė. Marija mano esanti tarnaitė, vergė (plg. *Lk 1, 38*). Tačiau ji padėjo Dievui, kad jis atliktų savo

Moteris, apsisiautusi saule. *Miniatiūra iš Iliustruotos Apokalipsės knygos. Apie 1255–1260 m., Anglija*

žygdarbį, klusniai atlikdama savo vaidmenį didžiojoje išganymo kovoje. Kaip? Tiesiog būdama *tikinti* moteris, motina. Marija – kovoje labai nukentėjusi karžygė: „tavo pačios sielą pervers kalavijas" (*Lk 2, 35*). Ji *sutiko* visa iškentėti, kad Dievas laimėtų, ir dėl to pranoksta Jaelę ir Juditą – ir savo moteriškumu, ir didvyriškumu, ir pergalės svarba, nes sutraiškė galvą žmonijos priešui.

Mes, į Mariją žvelgiančios moterys, galime atrasti tikrąjį savo pašaukimą: leisti Dievui tęsti savo meilės žygį, nes „jos, moters, širdis yra ne smegenyse, o ten, kur ir turi būti; ir ji žino, kad net Dievo, sugalvojusio ir sukūrusio moterį, širdis yra toje pačioje vietoje" (*Marija dabarčiai*, p. 50).

Gyvenimo ir tikėjimo institutas

kviečia visus, ieškančius gilesnio santykio su savimi bei kitais ir su Dievu.

UGDYMAS PER ŽAIDIMUS IR ŠOKIUS
I dalis – gegužės 9–10 Kaune
II dalis – gegužės 23–24 d. Kaune

ŠVČ. MERGELĖ MARIJA IR ŠIUOLAIKINIS ŽMOGUS
Gegužės 17 d. Kaune

P. S. Datos ir vieta gali keistis.

Dėl išsamesnės informacijos ir registracijos kreiptis:
Gyvenimo ir tikėjimo institutas
Rotušės a. 7, LT-44280 Kaunas
Tel./faksas: (8~37) 32 25 73;
mob. 8~686 778 24 (Vilhelmina Raubaitė)
El. paštas: gti@lcn.lt
www.jesuit.lt/gti

Esant pageidavimui Institutas yra pasirengęs atvykti į Jūsų bendruomenę, mokyklą ar bendraminčių ratą.

Paulius ir moterys*

Dr. Ingrida GUDAUSKIENĖ

Visa Biblija išties pasižymi labai gausia požiūrio į moterį sklaida. Akivaizdu, jog nuo pačių pirmųjų puslapių jai apskritai rūpi *žmogus*, kurio būties tikrovė traktuojama iškart žvelgiant į jį kaip į *du* lyties požiūriu skirtingus (plg. *Pr 1, 27*), kaip į *du* besąlygiško abipusiškumo poreikio siejamus (plg. *Pr 2, 18*), kaip į *du* visą nuodėmės dramatiškumą išgyvenančius (plg. *Pr 3 sk.*). Moters figūra čia, kaip, beje, nuosekliai ir visoje biblinėje dramoje, visuomet išryškėja lemiamomis akimirkomis. O paskutiniai krikščionių Biblijos puslapiai vėlgi atskleidžia galingą viziją, kurios centre – moteris su kūdikiu (plg. *Apr 12 sk.*). Visame šiame dinamiškume Šventraščio autoriai regi moterį esančią ypatingoje sąsajoje su *gyvenimo slėpiniu*, vadinasi, ir ypatingoje sąsajoje su *Dievo palaiminimu*. Juk ir pats vienos iš prologinių Biblijos įvykių veikėjos vardas *Eva* kyla iš hebrajiško žodžio *hawwâ*, reiškiančio *gyvybę*, *gyvenimą* (plg. *Pr 3, 20*). Ši sąsaja biblinės dramos sūkuriuose nuolat išlieka ar net stiprėja. Pakanka prisiminti vien Rachelę, atiduodančią savo gyvybę, kad kitas galėtų gyventi (plg. *Pr 35, 16-21*)!

Pauliui – Izraelio sūnui ir šventųjų Raštų žinovui – šie dalykai tikrai negalėjo praslysti pro akis. Tačiau, žinia, jis gyveno vyro autoritetu grindžiamoje patriarchalinėje visuomenėje ir dėl kai kurių savo pasisakymų neretai yra kaltinamas antifeminizmu (plg. *1 Kor 11, 3. 6. 8–9; 14, 34*). Vis dėlto krikščionybė privertė Paulių naujai įvertinti nusistovėjusius stereotipus ir radikaliai panaikinti tam tikras demarkacijos linijas, ženklinusias vienų asmenų viršenybę prieš kitus. Tad kokia gi buvo Pauliaus laikysena moterų atžvilgiu? Kiek ji reiškė prieštarą anuometinėms „normoms“ ir kiek – ne?

Moterys Evangelijos tarnystėje

„Aš pavedu jums mūsų sesę Febę, – ji yra Kenchrėjos bažnyčios diakonė; priimkite ją Viešpatyje, kaip dera šventiesiems, ir pagelbėkite jai, kai prireiks jūsų paramos, nes ir ji yra padėjusi daug kam ir man pačiam. Sveikinkite Priską ir Akvilą, mano bendradarbius Kristuje Jėzuje, kurie guldė galvas, gelbėdami mano gyvybę. Jiems dėkoju ne aš vienas, bet ir visos pagonių bendrijos. <…> Sveikinkite Mariją, daug triūsusią jūsų labui. Sveikinkite Androniką ir Juniją, <…> jie didžiai gerbiami apaštalų draugėje ir pirmiau už mane prisidėjo prie Kristaus. <…> Sveikinkite Trifeną ir Trifosą, besidarbuojančias Viešpatyje. Sveikinkite mieląją Persidę, daugel triūsusią dėl Viešpaties. Sveikinkite išrinktąjį Viešpatyje Rufą, taip pat ir jo bei mano motiną. <...> Sveikinkite Filologą ir Juliją, Nerėją ir jo seserį, ir Olimpą, ir visus jų draugus šventuosius“ (*Rom 16, 1–16*).

Šis tekstas turi didžiulę istorinę vertę. Paulius, atsisveikindamas su Romos krikščionimis, jiems skirto Laiško pabaigoje įterpia šį ilgą savo sveikinimų ir švento pabučiavimo vertų asmenų sąrašą. Jame – įvairių tautų ir skirtingų socialinių sluoksnių asmenys. Net dešimties moterų paminėjimas čia formaliai niekuo neišsiskiria, tačiau stebina tai, jog tarp jų ir vyrų Paulius Evangelijos tarnystės požiūriu visiškai nedaro jokios perskyros. Kaip vyrai, taip ir moterys Pauliui – *padėjusios*, *guldžiusios galvas už jo gyvybę*, *prisidėjusios prie Kristaus*, *besidarbuojančios Viešpatyje*. Tai liudija, jog ne tik Paulius, bet ir apskritai ankstyvoji Bažnyčia ganėtinai „laužė“ anuomet įprastus požiūrio į moterį standartus. Juk įprastai izraelitiškoje socialinėje sanklodoje moterys pirmiausia buvo tėvų dukros, vėliau – vyrų žmonos ir vaikų motinos. Ir tai labai kilnu! Tačiau bėda ta, kad šie santykių saitai moteris laikė uždarytas šeimos rate, pavaldžias vyrų dominavimui, neturinčias teisės atlikti visuomenėje svarbių vaidmenų. Tad krikščionybė šiuo atžvilgiu reiškėsi kaip stipri prieštaraujanti jėga, dar labiau išryškinusi jau pirmajame Testamente apreikštą besąlygišką moters orumą. Paulius, atrodo, tai priėmė kaip savaiminį faktą, pirmiausia grindžiamą kiekvieno asmens neginčijama verte.

Be kita ko, Paulius ne vien išsako paprasčiausius sveikinimus, išreiškia paminėtiesiems savo šiltus jausmus ar prieraišumą. Visą šią palinkėjimų seriją jis pradeda perdėm konkretų rūpestį parodančiu žodžiu *pavedu*, prie jo struktūriškai prisišlieja kiti sveikinimai. Šis *pavedu* išreiškia ir Pauliaus raginimą *remti* vieniems kitus ir vieniems kitais *remtis* Evangelijos tarnystėje, ne-

** Pirmieji trys šios autorės parengto ciklo, skiriamo Tautų apaštalo gimimo 2000 metams, straipsniai išspausdinti š. m. „Artumos“ 2-ajame, 3-iajame ir 4-ajame numeriuose.*

išskiriant joje „lygesnių“ dėl lyties, socialinės padėties ar tautinės priklausomybės.

Visi apvilkti Kristumi

„Juk jūs visi tikėjimu esate Dievo vaikai Kristuje Jėzuje. Ir visi, kurie esate pakrikštyti Kristuje, apsivilkote Kristumi. Nebėra nei žydo, nei graiko; nebėra nei vergo, nei laisvojo; nebėra nei vyro, nei moters: visi jūs esate viena Kristuje Jėzuje!“ (*Gal 3, 26–28*).

Senosios privilegijos, kaip sako Paulius, yra tarsi pelai vėjuje! Šios kelios eilutės labai akivaizdžiai atskleidžia, kokios jos buvo ir kas iš jų liko: žydas buvo privilegijuotas graiko atžvilgiu, nes jis turėjo apreikštą Torą, laisvasis buvo privilegijuotas vergo atžvilgiu, nes jis buvo „žmogus su teisėmis“, vyras buvo privilegijuotas moters atžvilgiu, nes jis buvo autoritetas. Anot Pauliaus, tikėjimas į Jėzų Kristų visą šią privilegijų skaičiuoklę „išderina“. Visiems atitenka viena ir ta pati privilegija – krikštas, taigi asmens vertę jau lemia ne autoriteto jėga ar koks nors turėjimas, bet tikėjimo, visus *apvelkančio Kristumi*, jėga. Vadinasi, požiūrio į kiekvieną asmenį atskaitos taškas vienas ir tas pats, ir jis yra vienintelis. Maža to, ši jėga – tai ne tik radikaliai naujas egzistencinis pamatas, bet visus *vienijanti jėga*. Tokiu teologiniu argumentu Paulius grindžia sampratą, jog vyrai daugiau nebėra viršesni už moteris taip pat, kaip žydai ir laisvieji – atitinkamai už graikus ir vergus.

Šv. Paulius ir jo laiškų gavėjai. *Meistro iš Halberštato miniatiūra. 1185 m., Vokietija*

Šiandien mums tai nėra jokia naujovė, tačiau Pauliaus laikais tai skambėjo tikrai naujai.

Paulius – antifeministas?

„Pakluskite vieni kitiems Kristaus baimėje! Jūs, moterys, savo vyrams lyg kad Viešpačiui, nes vyras yra žmonos galva, kaip ir Kristus yra Bažnyčios galva, – jis, kūno gelbėtojas. Bet kaip Bažnyčia klauso Kristaus, taip ir moterys visur kur – savo vyrų“ (*Ef 5, 21–24; iš graikų k. versta autorės*).

Šios eilutės yra iš vadinamojo *šeimos kodekso* konteksto (plg. *Ef 5, 21 – 6, 9 ir Kol 3, 18 – 4, 1*). Paulius net du kartus ragina moteris paklusti savo vyrams nelygu savo galvai ir, atrodytų, šitaip neigia moters orumą, kitur paties besąlygiškai teigtą. Ar jis prieštarauja pats sau?

Pirmiausia reikėtų atkreipti dėmesį į raginimą *paklusti vieni kitiems* (21 eil.), kuris, beje, apskritai skiriamas visam *šeimos kodeksui* tituluoti. Taigi Paulius pirmiausia skatina vyro ir žmonos *abipusį paklusnumą*, ir tai išties yra kvietimas visiškai panaikinti kiekvieno viršenybę prieš kitą. Taip pat subtiliai jis įvardija ir krikščioniškosios etikos normų normą – *tarnystės dvasioje palaikyti tarpusavio meilę* (plg. *Ef 4, 1*; *Mk 10, 43*; *Jn 13, 14*; *Gal 5, 13*; *Fil 2, 3*), kuri yra esminė ir šeimos narių santykiuose.

Be abejo, pabrėžtinis, žmonoms skiriamas raginimas paklusti, juolab atsietas nuo platesnio konteksto, tobulai atitinka įsigalėjusią anuometinę etiką ir neabejotinai kelia tam tikrą šiuolaikinio žmogaus reakciją. Įdomus kalbinis niuansas – Paulius vartoja graikišką veiksmažodį *hypotássein*, kuris lietuviškai verčiamas *paklusti*. Tačiau šis žodis graikų kalboje turi savitą prasmės atspalvį ir reiškia ne paprasčiausiai *paklusti, kad kitas valdytų*, bet greičiau, pripažįstant kito vaidmens skirtingumą, *pripažinti pavaldumą skirtingam kito vaidmeniui*. Tokia *paklusti* reikšmė toli gražu nepanaikina asmens savarankiškumo ir juolab nesuponuoja infantiliško ar vergiško santykio.

Paulius plėtoja ir savitą žmonos paklusnumo vyrui motyvaciją. Jis remiasi santykiu – Kristus-galva ir Bažnyčia-kūnas. Kristų kaip Bažnyčios galvą čia paaiškina titulas *gelbėtojas*: statusą būti galva Bažnyčios atžvilgiu jis įgijo kaip tik dėl to, kad už ją atidavė save (plg. *Ef 5, 2*). Taigi Kristaus kaip galvos statusas tiesiogiai proporcingas jo kaip tarno statusui (plg. *Lk 22, 26*). Bažnyčia jam paklūsta kaip tik dėl to, kad iš jo ji yra gyva. Toks Kristaus ir Bažnyčios santykio pavyzdys, be abejo, nevisiškai atitinka vyro ir žmonos santykio tikrovę. Apie panašumą čia galime kalbėti tik pasitelkdami analogiją. Ir ši analogija pasitarnauja Pauliui ne tiek raginti žmonas paklusti savo vyrams, kiek pirmiausia raginti vyrus mylėti savo žmonas (plg. *Ef 5, 25–33*). Taigi Pauliui iš esmės rūpi moters ir žmonos orumas pačia tikriausia šio žodžio prasme.

Moteris Bažnyčioje

Tomas VILUCKAS

Moters vaidmuo Bažnyčioje – neabejotinai visuomet įdomi ir prieštaringa krikščionybės tema. Moterį, aktyviai dalyvaujančią Bažnyčios liturginėje veikloje, vis dar palydi nevienareikšmiški aplinkinių vertinimai. Ne vienoje parapijoje (ypač provincijoje) Šventojo Rašto skaitinius per šv. Mišias skaitanti moteris sulaukia replikų, esą norinti pasisukinėti tarp kunigų... Vertėtų pasakyti, kad Visuotinės Bažnyčios praktikoje moterų įsitraukimas į liturginį gyvenimą neapsiriboja Šventojo Rašto skaitymu per Mišias. Vietos ordinaro sprendimu jos, pavyzdžiui, dalija Komuniją, mergaitės kartu su berniukais patarnauja Mišias aukojančiam kunigui. Ne viename popiežiškajame universitete ar institute Romoje (beje, taip yra ir Lietuvoje) moterys darbuojasi teologijos dėstytojomis, o jų paskaitų klausytojai dažnai būna kunigai. Moterys aktyviai dalyvauja evangelizacinėje misijoje, tačiau klausimų dėl jų vaidmens Bažnyčios gyvenime vis iškyla.

Nuo velnio vartų...

Žvelgiant į Bažnyčios istoriją derėtų pasakyti, kad moters vaidmuo krikščionijoje priklausydavo nuo to, kokį jį skirdavo visuomenėje vyraujanti politinė, socialinė ir kultūrinė sankloda. Deja, tasai vaidmuo būdavo gerokai nutolęs nuo pirmapradės Dievo vizijos apie vyro ir moters lygybę (plg. *Pr 1, 27*). Ankstyvosios krikščionybės laikais visuomeninis moters statusas buvo panašus į vaiko ir vergo. Tiesa, naujatestamentinėje epochoje randame įstabių moteriškosios tarnystės liudijimų, kaip antai: diakonė Febė (*Rom 16, 1*), Priskilė (*Apd 18, 26*), našlių institucija (plg. *1 Tim 5, 9*). Tradicija mini apaštalo Pauliaus pagalbininkę šv. Teklę, kuri darbavosi ir mokydama Žodžio (plg. apokrifą *Pauliaus ir Teklės darbai*). Tad iš istorinių šaltinių susidaro įspūdis, kad ankstyvojoje Bažnyčioje moterys galėjusios atlikti trejopą – diakonės, pranašės ir našlės – tarnystę.

Tačiau krikščioniškoje aplinkoje plintant asketiniam idealui, moteris pradėta vertinti kaip pagundų šaltinis, žmonijos nuopuolio iniciatorė. Būdingas tokio požiūrio pavyzdys – Bažnyčios rašytojo Tertuliano mintys: „Tu esi velnio vartai; tu atvėrei kelią prie to [uždraustojo] medžio; tu pirmoji sulaužei dievišką įstatymą; tu įtikinai tą, kurio neįstengė įveikti velnias. Tu taip lengvai sužlugdei Dievo atvaizdą, vyrą. Per tavo nuopelną – tai yra mirtį – turėjo mirti net Dievo Sūnus.“ Tai nestebina; kita vertus, rabinų literatūroje randame ir tokių minčių: „Tris šlovinančius posakius reikia pasakyti kiekvieną dieną: pašlovintas tebūnie Dievas, kadangi jis mane sukūrė ne gojumi (neizraelitu)! Tebūnie jis pašlovintas, kadangi mane sukūrė ne moterimi! <...> Tebūna jis pašlovintas, kad mane sukūrė ne moterimi, nes moteris nėra įpareigota įvykdyti įstatymo“ (rabinas Jehuda).

Viduramžiais teologai savo disputuose svarstydavo, ar moteris iš viso turi sielą… Tačiau net tokių debatų sūkuryje pasigirsdavo blaivesnių balsų. Štai Petras Lombardas maždaug 1157 m., prieš tapdamas Paryžiaus vyskupu, savo „Sentencijose“ rašė: „Ieva buvo paimta ne iš Adomo pėdų, kad būtų jo vergė, ne iš jo galvos, kad būtų jo valdovė, o iš jo šono, kad būtų jo bendradarbė.“ Prisiminkime tokias šventąsias kaip Brigita Švedė ar Kotryna Sienetė – jų patarimų ir „gūdžiaisiais“ viduramžiais klausydavo net popiežiai, arba Vakarų Europai reikšmingą beginių (pasauliečių moterų) judėjimą.

...iki „laiko ženklo“

Vis dėlto iki XX a., kai emancipacinis moterų judėjimas ypač paplito, „moterų klausimas“ retai pasirodydavo oficialiuose Bažnyčios dokumentuose. Dažniausiai jis iškildavo mokymuose apie santuoką juose pabrėžiant motinystės kilnumą ir moters klusnumą sutuoktiniui (pavyzdžiui, Leono XIII enciklikoje *Arcanum divinae sapientiae*). Dėmesio šiai temai skyrė beveik visi XX a. popiežiai, bandę analizuoti lyčių lygybę ir moterų teises. Nors enciklikoje *Casti connubii* (1930) Pijus XI emancipacinį moterų judėjimą vadino klaidingu, moters vietą matė „karališkame namų sienų soste“ ir nesutiko, kad šeimoje egzistuoja visiška vyro ir moters lygybė, tačiau pabrėžė, kad valstybės teisėje civilinės moters-žmonos teisės, atsižvelgiant į šeimos teises, turi būti taikomos prie nūdienos reikalavimų ir poreikių

(plg. *§ 3*). Svarbiu žingsniu į priekį šioje srityje reiktų laikyti 1963 m. pasirodžiusią Jono XXIII encikliką *Pacem in terris;* joje tarp kitų „laiko ženklų“ buvo aptartas ir aktyvus moterų dalyvavimas viešajame gyvenime, labiau pastebimas krikščioniškos civilizacijos kraštuose, nei kitose kultūrose. Kartu Jonas XXIII pabrėžė moters asmens orumą tiek šeimoje, tiek visuomenėje.

Silvijos Knezekytės nuotrauka

„Naujasis feminizmas“

Be abejo, didžiausiu šiuolaikinės katalikybės posūkiu vertėtų laikyti Vatikano II Susirinkimą, kurio dokumentuose atsirado vietos ir moters vaidmeniui. Pastoracinėje konstitucijoje apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et Spes* Susirinkimas pasisakė prieš lyčių diskriminaciją, patvirtino lyčių lygybę ir pritarė moterų norui reikštis visuomenėje (plg. *§ 9*, *§ 29*, *§ 52*). Dekrete dėl pasauliečių apaštalavimo Susirinkimo tėvai sakė: „Kadangi mūsų dienomis vis aktyviau visame visuomenės gyvenime reiškiasi moterys, labai svarbu, kad jos plačiau dalyvautų įvairiose Bažnyčios apaštalavimo srityse“ (*§ 9*).

1973 m. Paulius VI sudarė specialią komisiją, skirtą moters padėčiai visuomenėje ir Bažnyčioje nagrinėti, bei inicijavo vadinamąjį „naująjį feminizmą“. Aktyviai jį skleidęs Jonas Paulius II taip apibrėžė šį feminizmą: „Mąstysenoje ir veikloje, kuria kultūra formuojama taip, kad remtų gyvybę, moterys užima unikalią, o gal ir esminę vietą. Joms skirta skatinti „naujojo feminizmo“ vystymąsi, kuris, atsispirdamas pagundai sekti „vyrų dominavimo“ modeliais, pripažįsta ir patvirtina tikrą moters genijų visose visuomenės gyvenimo srityse, nugali bet kokią diskriminaciją, smurtą ir išnaudojimą“ (enciklika *Evangelium vitae, 99*). Kaip matome, Jonas Paulius II pabrėžia tris aspektus: vyro ir moters lygybę, lyčių skirtumus, kylančius iš žmogaus prigimties, ir tikrąjį moters pašaukimą, vadinamąjį „moters genijų“. Pastarąjį jis apibūdino šitaip: „Moterys pirmos išmoksta ir išmoko kitus, kad žmonių santykiai gali būti autentiški tik tada, kai juose atvirai priimamas kitas asmuo: asmuo, pripažįstamas ir mylimas dėl orumo, kylančio iš buvimo asmeniu, o ne dėl kokių kitų sumetimų – naudingumo, jėgos, intelekto, grožio ar sveikatos. Tai pamatinis indėlis, kurio iš moterų tikisi Bažnyčia ir žmonija“ (*t. p.*).

Daugiau erdvės

Dabartinis popiežius Benediktas XVI, dar būdamas Tikėjimo mokymo kongregacijos prefektas, parengė Laišką Katalikų Bažnyčios vyskupams apie vyro ir moters bendradarbiavimą Bažnyčioje ir pasaulyje (2004). Šiame dokumente smerkiamas kraštutinis feminizmas ir *gender* ideologija (pagal ją žmogaus lytis nėra natūraliai nulemtas faktas, bet subjektyvus pasirinkimas. Kai kurios valstybės, nuolaidžiaudamos šiai ideologijai, jau sutiko pakeisti juridinį šeimos apibrėžimą. *Red. past.*), įspėjama apie tendencijas, kurios „smarkiai pabrėžia moters pavaldumo būklę, taip siekdamos sužadinti protesto laikyseną. Moteris, idant būtų savimi, tampa vyro priešininke. Į piktnaudžiavimus galia ji atsako galios siekimo strategija. Toks procesas veda į lyčių varžybas, kai vienos lyties tapatybė bei vaidmuo akcentuojami kitos nenaudai“ (*§ 2*). Laiške taip pat sakoma, kad nors „motinystė yra esminė moteriškosios tapatybės dalis“, moters gyvenimo negalima apriboti vien „biologinės prokreacijos aspektu“, t. y. gimdymu ir vaikų auginimu.

Kol kas Benediktas XVI nepaskelbė jokio dokumento, skirto išimtinai moters padėčiai aptarti. Tiesa, 2006 m. kovo 3 d. per viešą susitikimą vieno kunigo paklaustas, ar neatėjo metas „moterų institucializacijai“ Bažnyčioje, jis atsakęs: „Mes galvojame, kad galėtume moterims patikėti daugiau erdvės ir atsakomybės tarnybos vykdyme.“ Nors lieka neaišku, ką Šventasis Tėvas turėjo galvoje kalbėdamas apie „tarnybą“, tai atnaujino teologų ir kanonistų diskusijas apie moterų diakonato atkūrimą arba jų skyrimą lektorių ir akolitų tarnystėms.

Ir vis dėlto naujai apmąstytas pasauliečių vaidmuo Bažnyčios misijoje pakeitė ir moters vaidmens suvokimą. Juk vyras ir moteris pasauliečiai Bažnyčioje turi vienodas teises. Be to, kiekviena moteris, kad ir kas ji būtų – žmona, motina ar pasišventusioji kitaip tarnauti Dievui bei žmonėms, suvokdama, kad jos moteriškumas yra Dievo dovana ir Jo veikimo erdvė, gali tapti šventa, o juk šventumas – mūsų visų tikslas.

Nuo Hagaros iki Barboros

Antanas SAULAITIS SJ

Vilniaus Šventųjų Jonų bažnyčioje prieš keletą metų šalia motinos sėdinti gal ketverių mergytė priglaudė skruostą jai prie peties: „Mama, kodėl bažnyčioje skaito tik apie vyrus?“

Dukrelė nebuvo kokia nors politiškai nusiteikusi feministė, kaip viena moteris, kuri prieš šventes atėjo išpažinties ir nuodėmklausiui pasakė: „Kovodama už moterų teises Bažnyčioje esu užgavusi ar įžeidusi kai kuriuos asmenis. Labai gailiuosi.“ Kunigas atsiliepė: „Jūsų pastangos bergždžios, nes moterys niekad neiškils Bažnyčioje. Už atgailą sukalbėkite vieną *Sveika, Marija*.“ (Čia verta pridėti, kad Loreto litanijoje Marija vadinama „Karaliene patriarchų, pranašų, apaštalų...“)

Kadangi šių laikų žmonės neturėjo progos asmeniškai pažinti Šventojo Rašto moterų, tenka imtis priemonių supažindinti su tomis, kurios savo sprendimais paveikė tolesnę išganymo istoriją – Dievo dalyvavimą žmonijos kelionėje.

Mūsų šeimoje labai gerai pažįstama buvo Senojo Testamento Ruta (Rūta), kuriai skirta visa nedidelė ST knyga. Mat mūsų motinos vestuviniame žiede buvo įrašas: „Rūtos 1, 16.“ Toje Rutos knygos eilutėje sakoma: „Kur eisi tu, tenai eisiu ir aš, kur būsi tu, tenai būsiu ir aš! Tavo tauta bus mano tauta, o tavo Dievas bus mano Dievas!“ Biblinė Ruta buvo kitatautė kitatikė, o dėl savo meilės glaudžioje izraelitų visuomenėje tapo karaliaus Dovydo močiute.

Skautų stovykloje 15–16 metų skautės dalyvavo susitelkimo popietėje. Stovyklautojų būreliams buvo paduotos Šventojo Rašto ištraukos apie septynias įžymias moteris ir skirtas uždavinys – perskaityti pasakojimą, dideliame popieriaus lape užrašyti vardą, nupiešti simbolinį atvaizdą, parinkti joms atsiskleidusią dorybę, būdo ar elgesio bruožą ir jį plakate parašyti, paskui suvaidinti pasirinktą ištraukos vaizdelį.

Po valandos visos susirinko pušyne. Prie plakatų, atremtų į medelius, buvo padėtas indas su skirtingu vilnoniu siūleliu kiekvienai žymiai Šv. Rašto moteriai. Būreliai vienas po kito inscenizavo ištrauką ir keliais žodžiais apibūdino asmenį. Po septynių apžvalgų ir vaidinimėlių kiekviena skautė gavo po žiogelį spalvotam siūlui įverti, nes teko laisvai pasirinkti, kurios moters savybę norėtų turėti ar savo gyvenime puoselėti. Dauguma pasirinko po kelis siūlelius ir juos prisisegė prie uniformos. Visoms tai buvo pirma akivaizdi pažintis su moterimis, kurių pasigedo šio straipsnelio pradžioje minima keturmetė.

Nebeatsimenu visų septynių tos popietės moterų, tačiau parinktos buvo plačiau aprašytosios, kad nereikėtų daug išvedžioti ar aiškinti. Iš Senojo Testamento labiau žinomos Debora (Teisėjų knygos 4 ir 5 skyriai), Estera (yra ir tokia ST knyga), Hagara (Pradžios kn. 16, 1–16) – musulmonai save kildina iš jos ir Abraomo pirmagimio Išmaelio, Ona (Hana) iš Pirmosios Samuelio kn. 1 ir 2 sk., Judita (visa knyga), Rebeka (Pradžios kn. 24, 15–67) – dėl svetingumo pakeleiviui tapo Izaoko žmona, Zuzana (Danielio kn. 13, 1–64). Neužmirštame priminti, kad, kiek galima spręsti iš Raštų, Estera ir Judita gal netgi už Barborą Radvilaitę buvo gražesnės.

Naujajame Testamente gausu ir vardais vadinamų, ir netiesiogiai minimų moterų. Aišku, Elzbieta (Lk 1, 5–25, 39–80), Jėzaus motina Marija, Morta ir jos sesuo Marija (Lk 10, 38–42; Jono 11), samarietė (Jn 4, 5–42), Marija Magdalietė (Jn 20, 1–18) – pirmoji Prisikėlimo liudytoja, Marija Kleopienė (Lk 24, 1–11) – drauge su vyru sutikusi prisikėlusį Jėzų kelyje į Emausą, Lidija (Apd 16, 14–15) – pirmoji Kristų įtikėjusioji Europoje.

Žinoma, reikėtų paminėti apskritai pirmąją Šv. Rašte minimą moterį – Ievą (Evą). Jeigu be išankstinių nuostatų skaitome Pradžios knygos 3 skyrių, čia kaip vaikų pasakose matome veikiant kalbantį žaltį, vyrą ir moterį. Niekas nieko negundo, tik paprastai suvalgo vaisių (spėtina, kad ne obuolį, o dabartinio Irako žemėje augantį granatą). Jau gerokai po Naujojo Testamentų laikų pradėta segti Ievai vargšo Adomo (ir visų bestuburių vyrų) gundymą nusidėti Dievo įsakymui, pamaldžiuose krikščionių raštuose apskritai į moteris įtariai žvelgti ir taip su jomis be pagrindo elgtis.

Tai nėra vien krikščionių skaudus paveldas. 2008-ųjų gruodį vienoje šalyje pagal vietinės kultūros paprotį akmenimis užmušė 13-metę mergaitę, nes jinai buvo kelių vyrų išprievartauta – panašiai būtų nutikę moteriai, kurią Jėzus išgelbėjo (Jn 8, 3–11). Nei vienu, nei kitu atveju nekalbama apie dorovei nusikaltusius vyrus...

Pavasario laikas teikia gerą progą įsijausti į drąsių žmonių – ir vyrų, ir moterų – vaidmenį išganymo istorijoje, o tebesitęsiantys Šv. Pauliaus metai – geriau susipažinti su jo laiškuose (ir Apaštalų darbų knygoje) minimomis bendradarbėmis, net apaštalėmis.

Moters savigarbos labirintuose

Zita VASILIAUSKAITĖ, psichologė

Prie dažnos troleibusų ar autobusų stotelės stovinčiame spaudos kioske būna iškabinti įvairūs leidiniai, kurių viršeliuose puikuojasi pusnuogės ar visai apsinuogi-nusios merginos, kartais net moterys. Tradiciškai esame linkę kaltinti jas savigarbos stoka. Bet ar taip ir yra? O gal atvirkščiai – jos kitaip supranta savigarbą, kuri ir skatina jas taip elgtis? Paieškokime atsakymo į šį klausimą.

Moters savivoka ir savęs vertinimas

Psichologijoje savigarba apibrėžiama kaip asmens pagarba sau. Čia skirtini du aspektai. Pirmiausia žmogus turi susivokti savyje ir atsakyti į klausimą: kas aš esu? O paskui įvertinti save – teigiamai (aišku, tuomet turi už ką save gerbti) arba neigiamai (tada liūdi ir jaučiasi nevisavertis). Tačiau vertinant reikia turėti kokį nors standartą ar etaloną, su kuriuo lygindami ir gauname galutinį rezultatą – savo vertę savo pačių akyse, t. y. savigarbą. Tad svarbiausias klausimas kalbant apie moters savigarbą yra šis: kokiu matu ji save matuoja, su kuo lygina, koks yra jos pasirinktas etalonas bei jo turinys.

Daugelis asmens savybių formuojamos, ugdomos nuo pat vaikystės, ir didžiausią įtaką šiam procesui daro šeima. Išskirtinis vaidmuo tenka mamai, nes būtent ji dukrai rodo pirmutinį sektiną moteriško elgesio, laikysenos ir savęs suvokimo pavyzdį. Tačiau, kaip rodo tyrimai, vaikai mūsų šeimose nesulaukia jiems būtino dėmesio, ir tuomet pirmuoju smuiku groja išorinė aplinka, iš visur tvinstanti reklama, brukami tam tikri moteriškumo pavyzdžiai, į kuriuos mergaitės siekia lygiuotis ir pagal kuriuos vertina save.

Romualdo Rakausko nuotrauka

Pagrindiniai šiuolaikinių moterų tipai

Karjeros moteriai svarbiausia jos profesinė sėkmė. Ši išsilavinusi, profesiją įgijusi ir materialiai apsirūpinusi moteris vadovaujasi ir pasikliauja tik savo protu. Ji stengiasi sveikai gyventi ir viską numatyti bent dešimtmetį į priekį – kada galės pakilti tarnyboje, kada ištekėti, kada ir kiek turėti vaikų ir t. t. Jokių netikėtumų, jokios improvizacijos. Tokia moteris pasitiki tik savimi ir... patenkinta taip pat tik savimi. O sutuoktinis jai egzistuoja tiek, kiek yra susijęs su jos planais. Taigi jis jai labiau rūpi ne kaip žmogus, bet kaip priemonė savo tikslams įgyvendinti. Kadangi dažnas vyras nesutinka su tokiu siauru jam skiriamu vaidmeniu ir siekia keisti santykius šeimoje, žmonos akyse jis tampa nelaimingas nevykėlis. Iš esmės jai nereikia bendrystės šeimoje, užtenka savęs pačios. Be to, vieną tikslą pasiekus, jį keičia kitas. Ir neretai atsitinka, kad vyras, pasirinktas būti vaikų tėvu, tolesnei moters karjerai pasidaro visai nenaudingas, dėl to labai dažnai kyla skyrybų grėsmė. Tada vyrui tenka rinktis: ar likti šeimoje ir ja rūpintis susitaikant su visišku žmonos atsidavimu karjerai (o tai reiškia ne tik neribotą valandų kiekį darbe, bet ir nuolatines komandiruotes, įstaigoje vykstančius vakarėlius, neformalų bendravimą su kolegomis ir t. t.), ar...

Panašių šeimų nemažai sutinku savo praktikoje, ir būtent vyrai jose dažniausiai pradeda ieškoti psichologinės pagalbos. Sunku pagelbėti tokioms poroms, nes pirmiausia tokio tipo moterys turi pamažu keisti požiūrį į savo gyvenimą, vertybes ir prioritetus. O tam jos nebūna pasirengusios.

Moteris gundytoja save pirmiausia suvokia kaip vyrų aistros patenkinimo objektą. Kuo daugiau vyrų ja žavisi, tuo stipriau ji jaučiasi lydima sėkmės ir labiau gerbia save. Iš esmės visas tokios moters dėmesys sutelkiamas į savo išorinio grožio bei kūno puoselėjimą. Ji seka madą ir aklai jos vaikosi, dalyvauja „madinguose“ renginiuose, įvairiuose „misių“ rinkimuose, mados pristatymuose ir kitokiame „elito“ gyvenime, ypač tame, kuris atspindimas žiniasklaidoje. O vyrus vertina pagal tai, kiek jie finansiškai galėtų aprūpinti tokį jos gyvenimą.

Aišku, ir išteka tik už tokio. Tačiau žurnalo viršelyje jos nepamatytume nei vaikų apsuptyje, nei drauge su vyru, nes tai neatitiktų gundytojos įvaizdžio.

Kaip rodo patirtis, tokių porų šeimyninė laimė iškart baigiasi, jei vyro veiklą ištinka finansinė krizė arba moteris sugundo materialiai daug turtingesnį asmenį, kuris sugeba užtikrinti jai dar gražesnį, jos supratimu, gyvenimą. Šeimoje tokioms moterims neįdomu, jos linkusios gyventi su „draugais“, nes juos pakeisti yra paprasčiau. Jeigu sukuria šeimą, dažniausiai spaudžiamos vyrų, jų namais rūpinasi samdomos tvarkytojos bei ekonomės, o vaikais, jei jų esama, – auklės. Mat pačios neturi nei laiko, nei jėgų, nes yra didžiausios ir aktyviausios vartotojiškos visuomenės grožio industrijos klientės.

Beje, būtent tokią moteriškumo sampratą nuodugniai puoselėja paauglėms skirtos reklamos, pabrėžiančios vienintelį moters privalumą – seksualumą: tu esi vertinga tiek, kiek atrodai seksuali ir kiek vyrų priverti gėrėtis savo kūnu bei geisti tavęs. Tad tokiai merginai ar moteriai apsinuoginusiai nusifotografuoti žurnalo viršeliui tolygu patirti garbę ir gauti savo vertingumo įrodymą. Ji save gerbia todėl, kad yra žavi gundytoja.

Trečiasis tipas – **šeimos moterys.** Jas galėtume skirti į du pogrupius.

Pirmajam priklausytų **moteris-šeimos galva**. Ji šeimos ryšius stipriai laiko savo rankose. Kitaip tariant, kontroliuoja ir valdo viską – pradedant finansais ir baigiant... intymiais santykiais.

Tokia moteris dažniausiai kopijuoja nelaimingų savo tėvų šeimyninį gyvenimą. Jame mama užima vadovaujamą vaidmenį ir priima visus svarbiausius sprendimus, nes iš anksto neigiamai žvelgė į vyrus. Ištekėjusi tuoj ėmėsi savąjį „auklėti“, „tobulinti“ ir jam nurodinėti. Ilgainiui sutuoktinis pavargsta priešintis tokiems nelygiaverčiams santykiams ir „pasirašo“ kapituliavimo aktą guosdamasis, kad „visos bobos tokios“. Tiesa, kartkartėmis jis save „apdovanoja“ nepaklusimu žmonai ir išgėrimu su panašaus likimo draugais. Susiklosčius palankioms aplinkybėms, kai moters „diriguojamas“ vyras gauna papildomų pajamų ir nuolat turi „savų“, žmonos nekontroliuojamų pinigų (pvz., yra geras santechnikas, kurio paslaugų daug kam prireikia), jis tampa net alkoholiku. Ir tada žmona įgyja nenuginčijamą įrodymą, kodėl privalo vis tikrinti, auklėti ir persekioti savo antrąją pusę. Tokia moteris save vertina ir gerbia už tai, kad „aukojasi šeimai“, kad viena ant savo moteriškų pečių tempia visą gyvenimo naštą.

Kurgi ne... Tai, sakytume, egoistinis, savimylos „aukojimasis“, kuris pasitelkiamas siekiant valdyti vyrą ir visus aplinkinius. Bet jei tik vyras meta gerti, atgauna pasitikėjimą savimi ir pareikalauja pagarbos sau ar bent skaitymosi su juo kaip su asmenybe, judviejų šeimyniniam gyvenimui dažnai ateina galas... Pasirodo, žmona nemoka, o ir nenori kitaip gyventi. Ji sugeba tik „aukotis“ (t. y. kontroliuoti ir viskam vadovauti) ir pati savo akyse jaučiasi vertinga tik tiek, kiek „aukojasi“, nesvarbu, kad to jau seniai niekas neprašo...

Antrajam pogrupiui priklausanti **moteris-žmona ir mama** kitų šeimos narių atžvilgiu nesijaučia nei išskirtinė, nei ypatinga. Taip, ji rūpinasi namais, pati skaniai gamina, myli vyrą ir vaikus, o svarbiausia – juos gerbia. Gerbia ir save bei savo pasirinkimą tapti žmona ir mama. Dažnai šį vaidmenį ji sėkmingai suderina su mėgstamu darbu ir karjera! Ji nesuabsoliutina nei vienos gyvenimo srities. Jai svarbūs mieli ir jaukūs namai, svarbu pačiai jaustis dailiai ir patraukliai, svarbu būti savo darbo profesionale, bet svarbiausia – mylėti savo artimuosius, jais rūpintis ir būti mylimai. Tokia moteris nesisavina kito žmogaus gyvenimo auklėdama ir moralizuodama. Ji suvokia, kad visi esame Dievo kūriniai ir vaikai. Beje, ir laikini. Todėl ji siekia branginti ir džiaugtis savo ir artimų žmonių gyvenimu.

Tai jau neretas moters tipas. Tik tokia moteris nėra linkusi viešai skelbti savo gyvenimo, o ir žurnalistams jinai neįdomi. Jokių išsišokimų ar skandalų. Jos pačios supratimu, gyvenimo paskirtis ir yra gyventi – gražiai, ramiai, su meile. Ir kiek jai tai sekasi, tiek ji save už tai vertina ir gerbia.

Šias mano mintis perskaičiusioms mamoms siūlyčiau paklausti savęs: koks pavyzdys esame savo dukroms, kokį moters tipą joms dovanojame kaip etaloną, į kurį jos lygiuosis, ir ar iš viso ką nors dovanojame? O gal užleidžiame vietą reklaminiuose leidiniuose ar vaizduose mirksinčioms gundytojoms? Juk ir jos turi mamas, mokytojas...

Danielle Bean
MAMA – MAMAI. Patarimai ir padrąsinimai katalikei motinai

Iš anglų kalbos vertė Rita Foley

Santuokos ir motinystės pašaukimas esti kupinas sunkumų ir išbandymų. Tačiau tai – Dievo mums numatytas kelias į dangų, ir jį įgyvendinti turbūt yra pats sunkiausias ir drauge didžiausią pasitenkinimą teikiantis darbas, kokį tik kada nors teks atlikti.

D. Bean, žurnalo „Faith & Family“ vyriausioji redaktorė ir knygos „Mano puodelis arbatos autorė“, su vyru Denu gyvena Naujajame Hampšyre, namuose moko aštuonis judviejų vaikus. Remdamasi savo patirtimi, naujojoje knygoje ji atsako į daugelį jaunoms mamoms kylančių klausimų. Jos čia ras praktiškų patarimų, dvasingų apmąstymų apie šeimyninį gyvenimą ir vaikų auklėjimą.

KATALIKŲ PASAULIO LEIDINIAI

Pylimo 27/14, Vilnius 01141, tel.: +370 5 212 24 22, Faks.: +370 5 262 64 62, **www.katalikuleidiniai.lt**

Savirefleksija *plintusų* kontekste

Jūratė KUODYTĖ

Taip taip, būtent nuo *plintusų* norėčiau pradėti savo pamąstymus apie moters savigarbą. Kuo gi svarbios tos medinės juostos, jungiančios sieną ir grindis? Tiesa, mano naujuose namuose, į kuriuos prieš penkerius metus įsikraustėme, *plintusų* nėra, tik plyšys, ir jame gali rasti ieškomų daiktų: vaiko plunksnakotį, tą gerąjį pieštuką, sąvaržėlių, gumyčių plaukams, sauso ėdalo katinui granulių ir kitų dalykėlių. Tik nepagalvokite, kad tie žiojintys plyšiai visuose kambariuose mane nervina. Geras dulkių siurblys iškylančius nepatogumus puikiai sutvarko, svarbu, kad nepasitaikytų virbalų – mat kartą pradūrė guminę siurblio dalį ir dulkių maišelį. Bet elektra nenutrenkė.

Tai štai, visai neseniai mane iki kaulo smegenų persmelkė mintis, kad būtent *plintusai* (beje, kaip jie lietuviškai vadinami?) yra atskaitos taškas, nuo kurio prasideda moters savigarbos užgimimas arba mirtis. Galimos

Silvijos Knezekytės nuotrauka

tik dvi išeitys. Pirmoji – susitaikai su tuo, kad niekada nebeišauš diena, kai plyšius pridengs daili lenta, ir oriai nukreipi savo akis į mezginį, tik vos vos dirstelėjusi į tris iš penkių perdegusias šviestuvo lemputes. Antroji – važiuoji į statybinių medžiagų parduotuvę, pasikonsultavusi su pardavėjais nuperki tas kelias lentas, vinių, susitari su meistru (mano draugė pati prisikalė), ir problema išspręsta, bet... moteriška savigarba bus prarasta. Kodėl prarasta? Visi nujaučiame arba iš tradicijos žinome, jog yra dalykų, kurie su moteriškumu neturi nieko bendra. Vienas jų – plaktukas ir kiti panašaus „kalibro“ įrankiai. Svarbu atkreipti dėmesį į gana pavojingą akimirką: paimdama plaktuką į rankas, rizikuoji prarasti ne tik savo moterišką savigarbą, bet ir savo vyrą. Taip jau nutiko ne vienai ir ne dviem. Su tokiomis susitikau „Senukuose“, grąžtų skyriuje.

Na gerai, o jei pasirenku pirmąją išeitį, t. y. ignoruoju tuos *plintusus* ir orientuojuosi į viryklę, skalbyklę, vaikų auklėjimą ir mezgamą vyrui megztinį? Lyg ir nieko netrūktų iki visiškos laimės? Argi dėl to mažiau gerbiu save? Tiesą sakant, ne. Esu tokia, kokia esu, bet laiminga nesijaučiu.

Tai ką darytumėte (kreipiuosi į moteris), kaip toliau gyventumėte, jei ilgainiui suprastumėte, kad jūsų vyrui tos medinės juostos niekada netaps pirmaeilės svarbos dalyku, kad jų apskritai galite ir nesulaukti? Kaip jaustumėtės, jei vieną šeštadienio rytą galutinai suvoktumėte, kad norėdama įjungti skalbyklę jūs ne tik pastaruosius 399 kartus, bet ir visą likusį gyvenimą turėsite pirmiau išjungti šaldytuvą, o išskalbusios nepamiršti ir vėl jį įjungti?!

Jau girdžiu jūsų patarimus: nusipirk tą daiktą su skylutėmis iš visų pusių, kuris kišamas į *rozetę* (o kaipgi ją lietuviškai pavadinti?), ir nereiks išjunginėti šaldytuvo; pasikviesk meistrą, ir jis tau viską sutvarkys. Jau mėginau, bet visiškai apsikvailinau, nes parduotuvėje nesugebėjau paaiškinti, ko noriu, ir man padavė adapterį, o kai neapsikentusi buvau sykį pakvietusi elektriką, vyras jo darbą įvertino labai prastai ir sakė, kad būtų galėjęs daug geriau padaryti. „Ir dar šitiek pinigų iš tavęs nuplėšė! Save gerbianti moteris į tokias nesąmones nesivelia “(citatos pabaiga). Taigi, ačiū širdingai, bet jūsų, mielosios, patarimai man netinka.

Tai kaip čia yra su ta savigarba ir moteriškumu namuose? Taip, namuose, nes darbe viskas puiku: manimi žavisi ir gerbia, aš save – taip pat, mat gerai atlieku pareigas, draugauju su kolegomis, kartu geriame kavą, dalijamės rūpesčiais. Tačiau taip yra todėl, kad darbovietėje visos patalpos apkaltos tais *plintusais*. Ir *rozetės* tvarkingos...

Atsakymo į gyvybiškai svarbiu tapusį klausimą nusprendžiau ieškoti krikščioniškoje savipagalbos grupėje, pavadintoje „Moters tapatybė“. Tikiuosi čia rasti laimės kodą, kaip moteriai būti oriai. Pirmieji susitikimai mane šiek tiek nuvylė, nes tokia kaip Mergelė Marija jau stengiausi būti ir tebeseku jos pavyzdžiu būti nuolanki, kantri, paslaugi ir mylinti. Kaip apaštalas Paulius mokė žmonas Laiške efeziečiams, irgi dariau: buvau klusni, visur kur klausiau savo galvos, t. y. vyro, bet, ką čia meluosi, kelis kartus per tuos penkerius gyvenimo naujajame bute metus esu atsargiai papriekaištavusi dėl kai kurių trūkstamų buities detalių mūsų namuose. Grupės vadovė moko mus, moteris, kad labiau save mylėtume, atpažintume savo poreikius, žinotume, ko norime ir siekiame gyvenime, kad gerbtume save kaip moteris.

Tiesą sakant, puikiai žinau, ko noriu: turėti tvarkingus namus, tokius, kaip turi visi normalūs žmonės, t. y. su *plintusais* ir tvarkingomis *rozetėmis*. Tik kaip šį troškimą įgyvendinti nepamynus moteriškos (ir vyriškos) savigarbos? Jaučiu, kad atsakymas čia pat. Ir ko gero, ne *plintusų* kontekste.

P. S. Beje, *plintusas* yra graikiškos kilmės žodis, reiškiantis plokštę, ir jis įrašytas į didžiųjų mūsų kalbos klaidų sąrašą, taigi lietuviškai reikia sakyti ***griñdjuostė***. *Rozetė* – irgi neteiktina svetimybė ir mūsiškai jinai vadinasi ***kištùkinis lizdas***. Prancūziškai (*rosette*) kur kas romantiškiau – ***roželė***... Vis dėlto įdomu, ar graikėms ir prancūzėms šie žodžiai irgi sukelia problemų svarstant orumo klausimus?

Skirtingi, orūs ir... laimingi

Žiniasklaida dažnai formuoja nūdienos visuomenės nuostatą, neva katalikai – tai antifeministai, tamsybininkai, tik ir siekiantys sugrąžinti patriarchalines moterų orumo nepaisymo tradicijas. Kita vertus, ar mes, krikščionys katalikai, neužsimerkiame prieš šią tikrovę – kad moteris dar ir šiandien vis patiria įvairiopo diskriminavimo? Apie tai „Artuma“ pakalbino Jolantą RAMONIENĘ – moterį, katalikę, žmoną, motiną, socialinės apsaugos ir darbo viceministrę.

Ar esate pati patyrusi diskriminaciją, orumo pažeminimą?

Svarstydama, ar kada nors buvau diskriminuojama kaip moteris, katalikė, žmona ar motina, suprantu, kad didelę įtaką turi mano žinojimas ir suvokimas, ką reiškia būti moterimi, katalike, žmona ar motina. Kartais, įsijautusi į aplinkos diktuojamą moters kaip aukos vaidmenį, pasvarstydavau, kas mano gyvenime ir santykiuose su žmonėmis buvo ne taip. Tuomet atrasdavau situacijų, kuriose galėdavau įžvelgti orumo pažeminimą, ir likdavau patenkinta nuostata, pvz., „visi vyrai tokie“. Tačiau tai nepadėjo įveikti problemų. Mano spalvingame gyvenime būta ir skaudžių, ir džiaugsmingų patirčių. Dėkoju Dievui, kad visiškai išgydė žaizdas ir net ištrynė iš atminties skaudžiausius dalykus. Sutikau daug žmonių, padėjusių man atrasti save visuose socialiniuose vaidmenyse ir išmokti džiaugtis tuo, kas esu, ten, kur esu, ir, svarbiausia, – dalytis meile, dėmesiu, draugyste, pagalba, daiktais, laiku ir kitkuo, ką turiu.

Dabar jaučiuosi labai stipri, nes palaikoma tikėjimo ir šeimos. Išmokusi įvardyti savo problemas bei silpnybes ir išdrįsusi apie tai kalbėtis, išsilaisvinau nuo aplinkos diktuojamų stereotipų. Esu labai laiminga supratusi, kaip nuostabu būti moterimi, ir suvokiu, kad savo moteriškumo ieškosiu iki pat žemiškojo gyvenimo pabaigos. Visad pabrėžiu, kad esu ištekėjusi (net aukšto lygio tarptautiniuose susitikimuose, kur įprasta prisistatyti taip, kad nebūtų aiški santuokinė padėtis), nes man santuoka – tai drąsaus žmogaus pasirinkimas ir liudijimas, kad esu įsipareigojusi ir atsakinga, o drauge – ir patikima!..

Kokia, Jūsų nuomone, moters orumo padėtis šiandienos Lietuvoje? Ar esame pakankamai įveikę moterų diskriminaciją, ir piktos feministės drauge su nemaža dalimi žiniasklaidos, juodinančios katalikus bei mūsų tėvynę (kur vyrai vis dar praleidžia moteris pro duris ir pasisiūlo panešti sunkesnius nešulius, kas Vakaruose, ypač Skandinavijoje, jau būtų baisus moters pažeminimas), visai be reikalo vargsta?

Manau, kad moters orumo požiūriu Lietuvoje egzistuoja tarsi du pasauliai. Mane supančioje artimoje aplinkoje moterys džiaugiasi moteryste, motinyste, savo šeima, nors, kaip sakoma, nėra namų be dūmų. O kitas pasaulis – tas, kurį matau daug keliaudama po šalį: stebiuosi, kaip stipriai sutrikęs žmonių suvokimas, ką reiškia būti moterimi, vyru, žmona, motina, tėvu ir pan.! Nuolat girdime kalbant, jog esame priklausomi nuo nepaprastai ydingų senųjų stereotipų. Tačiau, regėdami naujai formuojamus žmogaus prigimčiai priešingus stereotipus (pvz., aktyvios bei tvirtos moters ir pasyvaus bei švelnaus vyro), nebeatrandame savęs. Šioje sumaištyje labai sunku bendrauti...

Moterų padėtis Lietuvoje ne tokia jau ir bloga, jei pažvelgtume į skaičius, atspindinčius jų dalyvavimą su darbo santykiais susijusiose srityse. Tik aukščiausiuose valdžios postuose jų yra mažiau nei vyrų. Tačiau sau dar nesu atsakiusi, ar būtinai turi būti kitaip? Juk esame skirtingi! Darbo rinkoje išlieka vienodo apmokėjimo už tokį patį vyrų ir moterų atliekamą darbą problema. Šiuo klausimu vienodai pasisako visi. O prašnekus apie šeimą ir motinystę, katalikų ir piktų feminisčių požiūriai labai išsiskiria. Liūdna, kad čia vyksta susipriešinimas ir kova. Nepalaikau požiūrio, jog moteriai svarbiausia būti įvertintai darbo srityje. Smarkiai propaguojant šią nuostatą, iš moters atimama dalis motinystės džiaugsmo. Norėčiau, kad mūsų moterų organizacijos daugiau kalbėtų apie tai, ką reiškia būti moterimi, žmona, motina, drauge, o ne apie išsilaisvinimą iš vyrų „priespaudos“. Turime ugdyti tarpusavio santykius, mokytis bendrauti, stengtis pažinti vieni kitus ir vengti priešpriešos. Kurdami atskirus moterų ir vyrų krizių centrus labiau atskiriame nei vienijame. Gal pabandykime susitelkti ir kurkime bendruomenių centrus, kur sau pagalbą rastų ir moteris, ir vyras, ir visa šeima?

Žinoma, labai opi bėda yra smurtas prieš moteris. Ieškoma įvairiausių būdų jai spręsti, įtraukiamos nevyriausybinės organizacijos, stiprinama teisinė bazė. Tačiau vėl grįžtu prie ankstesnės savo minties, kad žmonės nebeatranda savęs. Gyvename su tam tikromis kaukėmis, kurios neatitinka mūsų vidinės būsenos, ir bijome būti atskleisti, nes nežinome, kaip priimti tą tikrąjį savo „aš“. Gyventi nuolatinėje baimėje išties sunku, tada lengviau apkaltinti kitus, griebtis visokiausio smurto, kad pasijustum stiprus. Tačiau problema ir vėl lieka neišspręsta, įsisukama lyg į užburtą ratą.

Gal turite svajonę apie „idealiai“ orų moters gyvenimą šeimoje, visuomenėje, Bažnyčioje? Kitaip tariant, ko trūksta, kad moteris gyventų visavertį, laimingą gyvenimą? Koks jis turėtų būti ir kaip jo pasiekti – įstatymais, ES direktyvomis, pasitelkiant Bažnyčios mokymą ar tiesiog savo pavyzdį?

Simonos Balint nuotrauka

Svajonė apie „idealiai“ orų gyvenimą? Jei svajonė, kodėl gi ne, o idealus gyvenimas – tokio juk nebūna! Siekiant visavertiško ir laimingo gyvenimo pradėti dera ne nuo įstatymų ir direktyvų, nors jų taip pat reikia. Juk puikiai žinome, kad realūs esminiai pokyčiai vyksta tada, kai jie įvyksta mūsų širdyse, o pokyčiai širdyje nevyksta dėl surašytų įstatymų. Jūsų paminėtas būdas „savo pavyzdžiu“ – būtent gerosios patirties skleidimu, tiesiogiai bendraujant, mokant, ugdant, iš kartos į kartą perduodant patirtį, kokios svarbios esminės vertybės, pagarbą kiekvienam žmogui – yra geriausias ir moters, ir vyro oraus gyvenimo laidas. Tokio gyvenimo linkiu kiekvienam!

ANTANAS PAŠKUS. Sąžinė psichologiniu požiūriu

Antroji pataisyta laida. Išleido Kauno arkivyskupijos kurija, 2009 m.

Pasak autoriaus, sąžinė tarsi koks plačiašakis medis užpildo vidinę ir išorinę žmogaus gyvenimo erdvę ir yra tas asmenybės centras, kuriame išgyvenama dorinių vertybių sankirta, gėrio, blogio ir kaltės jausmas. Būdama doros kelrodžiu, sąžinė suvokiama kaip žmoniškumo versmė. Pasitelkiant psichologijos mokslo duomenis, šioje studijoje į sąžinę žvelgiama iš psichologinės-dvasinės raidos perspektyvos.

Prof. A. Paškus (1922–2008) buvo retos erudicijos ir stebėtino darbštumo žmogus: kunigas, praktikuojantis psichoterapeutas bei konsultantas, universitetų bei seminarijų dėstytojas, mokslininkas, rašytojas. Jo kūrybos kraitėje – daug straipsnių ir net 14 knygų, pasižyminčių tikėjimo ir didžiulio profesinio išmanymo vienove.

Laiškas mamai, pagimdžiusiai kitokį vaikelį

Inesa VAITKŪNAITĖ

Tik neklausk, kodėl tau taip atsitiko. Žinoma, svarbu suprasti, kaip gimsta žmogučiai, paliesti sindromo, paralyžiuoti ar ištikti kitų negalių, išsiaiškinti chromosomų išsidėstymo vingius, suvokti sutrikimų padarinius, raidos galimybes. Susirink visą informaciją iš knygų, išnaršyk interneto bibliotekas, susitik su kuo daugiau ir kuo įvairesnių gydytojų bei kitų specialistų ir jų išklausinėk, kad pati suvoktum, kas, kodėl ir kaip dabar yra tavo vaikeliui. Žinojimas suteikia ramybės ir sudaužo iliuzijų akinius, pro kuriuos žvelgiant neretai norisi apsimesti ir nematyti tikrovės. Beje, tas žinojimas, ypač medicinos srities, nebūna linksmas. Augindama kitokį vaikelį turėsi įsisąmoninti, kad klinikinis požiūris į neįgalųjį dažniausiai yra negatyvus, nes pabrėžia negalėjimus, trūkumus ir jų keliamas problemas: jūsų mažylis vėliau pradės sėdėti, vaikščioti, kalbėti (o gal išvis nekalbės), jo veidukas bus plokščias su įkypomis akutėmis, galbūt jis turės elgesio sutrikimų, jam nuolat bus nustatomas atsilikimas nuo normos ir pan. Toks vaikelio matymas iš trūkumo pozicijų užveria kelius įžvelgti jo kaip asmens gebėjimus. Todėl nuolat reikės mokytis klausti kitų ir savęs, o ką jis galės, kuo bus nuostabus, nepakartojamas ir kuo džiugins tave bei aplinkinius. Be to, dar reikės išmokti žvelgti į jį kaip į vertingą asmenį, pamatyti jį kaip gražų žmogų – švytinčiu saulės veidu, kai šypsosi, ir plazdančiu drugeliu kažkur giliai viduje, kai susidraugauji ir pamilsti. Tik nesiknaisiok savyje, savo ir artimųjų istorijose, ieškodama priežasčių, nuodėmių ir kaltųjų: labai svarbu žvelgti į priekį ir įsikabinus laikytis tų optimistinių minčių ir vilties.

Pirmiausia reiktų pamatyti savo vaikelį, įsižiūrėti į jį ir panirti į jo žvilgsnio begalybę, kurioje įmanoma įžvelgti begalinį Viešpaties veidą, Jo nenuspėjamą, nesuvokiamą judesį neįgalaus vaikelio veiksme. Visa savo esybe pajusti, kad šis prie krūtinės priglaustas vargingas, silpnas kūdikis yra tavo vaikas, tavo kūnas, kad jis priklauso tau ir yra visiškai priklausomas nuo tavęs. Jis negali išgyventi vienas, jam labiausiai reikalinga mama, ir tu dabar esi už jį atsakinga. Kad ir koks būtų – turėsiantis raidos sutrikimų ar ne, – šis vaikas jaučia, ar yra mylimas, ar ne. Ir mama, imanti savo kūdikėlį ant rankų, reaguojanti į kiekvieną jo krustelėjimą ir jį suprantanti, nuolat jam besišypsanti ir tarsi pienu maitinanti jį savo kūno šiluma, kuria visiško pasitikėjimo, saugumo ir pažinimo ryšį. Toks kontempliuojamas mamos santykis su vaikučiu kuria jo širdies sąmonę, pranokstančią intelekto sutrikimus ir tampančią substanciniu žmogaus sąmonės ir laisvės, vidinės darnos šaltiniu.

Turėsi suprasti, kad nuo tos akimirkos, kai sužinojai, jog susilaukei ypatingo vaikelio, aplinkinis pasaulis pasikeitė ir jau niekada nebebus toks, koks anksčiau – nei tau, nei tavo šeimai. Tiksliau – tu pasikeitei pasauliui, o aplinkui viskas liko taip, kaip buvę. Tau teks naujai apmąstyti ir įvertinti kaip ypatingą įvykį: tai naujas gyvenimo kelias ir gimęs neįgalus žmogutis yra jo vedlys. Kartu su šiuo, kitokiu, vaikeliu gyvenimas tampa pilnatviškesnis, turtingesnis, kupinas naujos prasmės

Silvijos Knezekytės nuotrauka

ir naujo būties supratimo. Suvoksi, kad šalia lėtai besivystančio vaikelio ir pati turėsi nuolat keistis. Bus išbandomas tavo požiūris į gyvenimą, būdas, vertybės, ir pasiliks tik tai, kas išties vertinga, o visa kita nubyrės kaip nereikalingi lukštai.

Kai ką pasakysiu ir apie kitus žmones bei nepaprastą jų palaikymą, be kurio tau kartais atrodo, kad neišgyvensi. Kai kada sutikto žmogaus frazė palaiko ištisą mėnesį, nes joje esama vilties, supratimo, atjautos ir – ateities. Svarbiausia, kad tuose žodžiuose nebūtų abejingumo ir atmetimo. O susitikimai ir pokalbiai su kitais tėvais, auginančiais tokius pat vaikus, – prie gydytojo kabineto durų, sutrikusio intelekto žmonių bendrijos „Viltis“ ar Tikėjimo ir šviesos bendruomenių savipagalbos grupelėse – gali pakeisti tavo gyvenimą arba padėti į jį naujai pažvelgti. Niekas kitas jautriau ir nuoširdžiau negalės tavęs suprasti, kaip tik tokie patys tėvai. Tereikia surasti savyje drąsos atsiverti ir dalytis.

Jono Pauliaus II *Kūno teologija**

Rūta POCIUTĖ, šeimos ir santuokos teologijos magistrė

Santuokinė kūno prasmė

Jonas Paulius II žmogaus kūno prasmę apibūdina kaip santuokinę arba jungtuvinę. Tai kertinė kūno teologijos sąvoka. Ji reiškia, kad pats kūnas byloja, jog žmogus sukurtas ir pašauktas visiškai save dovanoti meilėje. Tai įrėžta pačiame žmogaus lytiškume: vienas kitą tobulai atitinkantys ir papildantys vyriškumas ir moteriškumas išduoda, jog esame sukurti asmenų bendrystei, besąlygiškai save dovanojančiai meilei. Tokia yra santuokinė kūno prasmė. Ją supratę, atrasime giliausią savo pašaukimą ir laimės pilnatvę. Kaip rašo popiežius Jonas Paulius II *Kūno teologijoje*, „santuokinė kūno prasmė yra kūno galia išreikšti meilę: būtent tą meilę, kur asmuo tampa dovana – o tapdamas dovana išpildo savo būties ir egzistencijos giliausią prasmę“.

Ši mintis atliepia ir Jono Pauliaus II labai mėgstamą citatą iš Vatikano II Susirinkimo dokumento – Pastoracinės konstitucijos apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et Spes*: „žmogus, vienintelis kūrinys žemėje, kurio Dievas norėjo dėl jo paties, gali visiškai atrasti save tik nuoširdžiai save atiduodamas“ (*GS, 24*). O tai apibūdina ne tik dvasią, bet ir kūną, nes žmogus yra įkūnyta dvasia. Jis myli per kūną ir savo kūnu, ir yra sukurtas bei pašauktas būti radikaliai save dovanojančios Meilės paveikslu.

Dovana – santuokinės kūno prasmės pagrindas. Anot Jono Pauliaus II, per dovanos sąvoką, savęs dovanojimą ir kito kaip dovanos priėmimą, paaiškinama visa žmogaus antropologija – tai, kas yra žmogus. Per savo kūną tapdami nuoširdžia dovana vienas kitam, mokomės mylėti ir būti mylimi taip, kaip myli Dievas, ir šitaip rengiamės amžinosioms meilės jungtuvėms su pačiu Kūrėju. Kiekvienas žmogus pašauktas atskleisti santuokinę arba jungtuvinę savo kūno prasmę – visiškai save dovanoti meilėje – nesvarbu, kokią konkrečią formą pasirinktų: žemišką santuoką, gyvenimą celibate, kitas tarnystes. Visi esame pašaukti tapti dovana vieni kitiems per Dievo mums dovanotą vyriškumą ar moteriškumą. Kiekvienam iš mūsų reikalinga bendrystė su kitu asmeniu. Ji gimsta tada, kai nuoširdžiai save dovanojame, konkrečiais kūno veiksmais išreikšdami meilę ir pagarbą kitam, ir kai ši dovana yra priimama, į ją atsiliepiama. Nesavanaudiškas kvietimas save dovanoti kitiems yra vienintelis kelias į tikrą bendrystę, solidarumą tarp žmonių. Neigti dovanojimą, netikėti dovanos santykiu – tokia yra pirmosios nuodėmės esmė.

Santuoka

Pagal prigimtinę tvarką santuokinė kūno prasmė ryškiausiai atsiskleidžia vyro ir moters santuokoje. Santuokinis meilės ryšys yra nepakartojamas, nes įkūnija visišką, nesuardomą, ištikimą savęs dovanojimą išskirtinai vienam asmeniui: „...ir jie tampa vienu kūnu“ (*Pr 2, 24*). Giluminė vyro ir moters dvasinė vienybė, savo asmens dovanojimas ir kito kaip dovanos priėmimas išreiškiamas per kūną, kūnišką atsidavimą. Pats lytiškumas tarsi sako: „aš esu sukurtas tapti dovana, turiu galią laisvai save dovanoti kitam asmeniui meilės vienybėje.“ Ryškiausias regimas besąlygiško savęs dovanojimo ženklas – santuokinis meilės aktas. Jame visiškai atsiskleidžia santuokinė kūno prasmė.

Lytinis aktas kaip meilės ženklas priklauso išimtinai santuokai. Tik joje jis išreiškia autentišką savęs dovanojimą, tikrą asmenų vienybę. Vidinis gilios asmenų draugystės ryšys išreiškiamas kūno kalba, santuokiniu meilės aktu, kuris yra ypač stipri ir daug pasakanti kalba – amžinos ir ištikimos meilės priesaika kūnais. Lytiniu aktu užantspauduojama, užbaigiama ir kaskart atnaujinama santuokinė priesaika: „aš visiškai, besąlygiškai ir ištikimai save tau dovanoju ir priimu tave kaip dovaną.“

Tai neišvengiamai reiškia ir atvirumą gyvybei. Tik tokia dovana yra nuoširdi ir tikra, kai nieko sau nepasilaikoma – taip pat ir vaisingumo, kai dovanos mainai įvyksta be jokių sąlygų. Tiek ikivedybiniai lytiniai, tiek „kontraceptiniai“ santykiai tokios besąlygiškos dovanos neišreiškia. Tada kūnas taria santuokos priesaiką – „esu visiškai tavo“, tačiau širdis ir valia tam dar nėra pasirengusios, nėra pasiruošusios kito asmens priimti kaip dovanos. Kūnu kalbama viena, žodžiais (arba mintimis) – visai kita. Tikra meilė yra vientisa, be dvasios ir kūno prieštaravimo, be susiskaldymo: kūniški meilės

* *Pirmasis šio ciklo straipsnis išspausdintas š. m. „Artumos“ 3-iajame numeryje.*

gestai – žodžiai, žvilgsniai ir veiksmai – atitinka tai, ką jaučia širdis ir kam visiškai pritaria valia.

Kūno kalba turi išreikšti širdies kalbą. Kaip rašė būsimasis popiežius Karolis Wojtyła knygoje „Meilė ir atsakomybė“, svarbu „neiškreipti natūralaus faktų nuoseklumo <...> pirmiausia per meilę turi būti pasiektas asmenų, moters ir vyro, susivienijimas, ir tik šio brandaus susivienijimo išraiška gali būti abiejų seksualinis bendravimas.“ Kūnas sukurtas autentiškai meilei, laisvam asmenų dovanojimuisi išreikšti. Kai šis tikslas nepasiekiamas, asmuo save ir kitą vartoja, o tai neišvengiamai žeidžia. Vietoj laisvos dovanos meilėje viršų ima geismas – savanaudiškas troškimas kitą asmenį „pagriebti“, pasisavinti siekiant malonumo ar kitų motyvų, neišlaukiant laisvos dovanos. Tai egoistinis troškimas pasinaudoti kitu kaip priemone, o šitai yra kito ir savęs vartojimas, iš esmės priešingas meilei ir santuokinei kūno prasmei, savęs dovanojimui.

Vido Venslovaičio muotrauka

Dovanos laisvė

Pradžioje pacituota *Gaudium et Spes* mintis žmogų apibūdina kaip vienintelį kūrinį, Dievo sukurtą dėl jo paties. Žmogus – tikslas, turintis dar aukštesnių tikslų – Dievą, ir tai reikia pripažinti bei gerbti kiekviename santykyje. Todėl žmogus niekieno negali būti naudojamas kaip priemonė kitiems siekiams patenkinti. Tai prieštarauja pačiai asmens prigimčiai ir žeidžia jo orumą. Žmogaus negalima vartoti, jį galima tik mylėti. Būdamas asmuo, žmogus yra begalinis savo vidiniu pasauliu, iki galo neatskleidžiamas, neprasiskverbiamas. Kaip tada vyras ir moteris gali save dovanoti vienas kitam, nepažeisdami vienas kito, kaip neperteikiamų asmenų, orumo? Atsakymą teikia laisvė dovanoti – kai pats asmuo apsisprendžia nuoširdžiai save dovanoti kitam iš laisvos meilės. Tik dėl žmogaus laisvės įmanoma kiekviena bendrystė, o pati laisvė išsiskleidžia meilėje. Meilė leidžia visiškai save dovanoti ne prarandant save, bet save atrandant ir išplečiant.

Dovanos laisvė – tai santuokinės kūno prasmės pagrindas. Tik save turėdamas, būdamas savęs paties šeimininkas – ne valdomas jausmų ir geismų, bet pats juos valdydamas – žmogus gali mylėdamas save laisvai dovanoti ir priimti kitą kaip dovaną. Iki nuodėmės žmogus (*adam*) buvo laisvas nuo geismo – vidinės prievartos patenkinti grynai dauginimosi instinktą. Ievos nuogumas Adomui sužadino ne ką kita, kaip tik troškimą jai save dovanoti meilės laisvėje. Jis pasirinko Ievą dėl jos pačios asmens kaip tą, kuriai jis norėjo save dovanoti. Ši laisvės patirtis yra gerokai daugiau nei paprasčiausias seksualinis potraukis kitos lyties kūno, nuogumo akivaizdoje. Tai kito *asmens* troškimas pažinus jo grožį, tiesą apie jį ir suvokus jo neįkainojamą vertę, tai troškimas įžengti į abipusės dovanos santykį. Adomas žinojo, kad negali „pasiimti“ Ievos, „pagriebti“ jos. Jis turėjo pasitikėti, kad ji savo laisvėje trokš atsiverti jo dovanai ir laisvėje atsilieps į ją dovanodama save pačią. Ji tai ir padarė. Kaip rašo Jonas Paulius II, nuoširdžios dovanos santykyje žmogaus kūnas ir lytiškumas pakylėjamas iki asmens lygmens, iki Dievo atvaizdo lygmens, iki asmenų bendrystės.

Vidinė dovanojimosi laisvė – štai kodėl jie „buvo nuogi <...>, tačiau nejautė jokios gėdos“ (*Pr 2, 25*). Vyras ir moteris gali būti nuogi vienas prieš kitą ir nejausti gėdos, kai jie yra laisvi dovanos laisve, t. y. kai žino, jog vienas kito nepasisavins kaip priemonės savo malonumui pasiekti nei mintimis, nei žvilgsniu, nei elgesiu; kai žino, kad juodu sieja vidinės draugystės ir meilės santykis, išreikštas laisvu abipusiu dovanojimusi. Kristus kviečia būtent į tokią širdies laisvę – laisvę iš tikrųjų mylėti trokštant tikrojo gėrio kitam, laisvę nuo geismo, kuris visada būna savanaudiškas. Tikra, skaisti meilė kiaurai regi kūną ir jame mato vidinį asmens grožį, o jo lytiškumą supranta kaip asmens galią radikaliai save dovanoti meilėje, mylėti taip, kaip myli Dievas. Tokiame santykyje gėdos paprasčiausiai nebelieka, nes nebelieka grėsmės vartoti – čia atpažįstama ir patvirtinama asmens vertė. Kai lytinis aktas išreiškia besąlygiškos sutuoktinių meilės dovaną vienas kitam, per jį vyras ir moteris yra atpažįstami ir patvirtinami kaip asmenys, atpažįstama ir išskleidžiama santuokinė jų kūnų prasmė. Būtent tam lytinis aktas sukurtas – kad per jį sutuoktiniai patirtų, ką reiškia būti išsirinktam Amžinosios Meilės. Kristus kviečia vyrą ir moterį iš naujo atrasti tokį santykį, atrasti tiesą apie kūną – šis sukurtas ne geismui, bet dovanai išreikšti, – ir toji tiesa išlaisvina.

Kitame „Artumos“ numeryje plačiau pažvelgsime į nuodėmės padarinius žmogaus lytiškumui ir meilei.

Džiaugtis savo didingumu

Dalė GUDŽINSKIENĖ

Pavasariškai optimistiškai ir visai nedvejojant norėtųsi pasakyti, kad ir šiandien visuomenėje tikrai rastume pasiaukojimo pavyzdžių, gyvenimo ne vien dėl savęs, bet ir dėl kitų. Taip jau savaime atsitinka, kad pasiaukojimą, žvelgiant į kasdienybę, pirmiausia tenka sieti su moterų pasauliu. Nesiskundžiančias, iki begalybės kantrias, jas pirmiausia išvystume prie be vilties pasveikti sergančių vaikų lovelių, metų metus slaugomų ligonių, ir šeimose dažniausiai savo vaidmenį siejančių su tuo, kad kitiems būtų geriau. Dauguma jų galbūt net neįsivaizduoja, kaip nuostabiai jų gyvenime dėl kitų spindi Tikėjimo mokymo kongregacijos „Laiško Katalikų Bažnyčios vyskupams apie vyro ir moters bendradarbiavimą Bažnyčioje ir pasaulyje“ (2004) mintis: „Nepaisant to, kad kai kurios feministinės srovės reikalauja „buvimo dėl savęs“, moteris išlaiko gilų intuicinį jausmą, kad geriausią jos gyvenimo dalį sudaro veikla, orientuota į kito budinimą, auginimą bei apsaugą.“

Moters gyvenime, nelygu jo susiklostymas, tas „kitas“ nebūtinai gali būti vyras, vaikai, kiti artimieji. „Kitas“ nuostabiai įvairiame Dievo pasaulyje gali būti ir visiškai nepažįstami, betgi broliai ir seserys, kaip didžiausia vertybė branginamas ir netgi krauju ginamas tikėjimas, o svarbiausia – pats Viešpats, pas kurį kartais einama kartais labai erškėčiuotu keliu.

Jau gerokai demokratijos, solidarumo, sąžinės laisvės linkme pasistūmėjusiais mūsų laikais, amžių sandūroje, Didįjį 2000 metų krikščionybės jubiliejų minėjusi Bažnyčia paskelbė 12 tūkstančių XX a. tikėjimo kankinių sąrašą, liudijantį, jog agresijos taikiniu vis labiau tampa žmogaus dvasia. Šiame Bažnyčios martirologe (kankinių sąraše) – ir 114 tikėjimo liudytojų iš Lietuvos. Apie vieną jų – Dievo tarnaitę Adelę DIRSYTĘ (1909–1955; 2000-aisiais Kauno arkivyskupijoje pradėta beatifikacijos byla), kurios 100-ąsias gimimo metines šiemet minime, pasaulis išgirdo anksčiau nei mes, gyvenusieji Lietuvoje už geležinės uždangos, per lageryje surašytos maldaknygės „Marija, gelbėk mus“ leidimus įvairiomis kalbomis (anglų, vokiečių, italų, ispanų, olandų, netgi kinų ir t. t.). Žvelgiant į A. Dirsytės gyvenimą, akivaizdu, jog vargu ar įmanoma užgniaužti tai, kas paties Viešpaties būna uždegta ir palaikoma žmoguje.

Adelės vaikystė prabėgo Promislavo kaimo (Kėdainių r.) vienkiemyje lietuviškoje šeimoje drauge su dviem seserimis ir trimis broliais. Darbštūs ir tvarkingi tėvai sugebėjo ne tik pasididinti ūkį iki keliasdešimties hektarų, bet ir neapleisti religinio vaikų ugdymo: vakarais šeima visada suklupdavusi maldai. Baigusi Kėdainių gimnaziją, Adelė įstojo mokytis į Vytauto Didžiojo universitetą Kaune. 1940-aisiais apgynusi darbą tapo mokytoja ir dirbo ja Vilniuje iki suėmimo. Neatsiejami nuo šių biografijos štrichų būtų aktyvus Adelės Dirsytės dalyvavimas ateitininkų veikloje, ji buvo viena iš Lietuvių katalikių moterų draugijos veiklos organizatorių, rašė straipsnius katalikų leidiniams. Dirbdama Vilniuje su jaunimu sovietų okupacijos metais rūpinosi jo dvasia, gelbėjo vargstančius.

1946-ieji neatitaisomai padalijo Adelės gyvenimą. 8 mėnesius kankintai KGB rūsiuose Vilniuje jai paskui skiriama 10 metų kalėjimo. Nutarime areštui užrašyta: buvusi aktyvi „antitarybinės nacionalistinės katalikų jaunimo organizacijos „Ateitis“ narė“ (čia ir toliau cituojama iš dr. Mindaugo Bloznelio studijos „Adelė Dirsytė: gyvenimas ir darbai“; Vilnius, 2003).

„Kodėl nesidžiaugi savo didingumu?“

Kokią savo puoselėtą gyvenimo ir žmogaus, ypač moters, viziją išsivežė Adelė Dirsytė etapu pajudėjusi Pečioros link su kitomis politkalinėmis? Su tomis pačiomis ir visomis, kurių savo straipsnyje „Marija ir Ieva“ *Naujojoje vaidilutėje* (1936/4) kitados buvo retoriškai klaususi: „Kas vargina šių laikų moterį?“ Ir kurioms taip atsakiusi: „Ji per daug pasineria į savo prigimties kultivavimą ir pakliūva į dvasinę vergovę“ bei iškėlusi Marijos pavyzdį: „Pasiilgusi ir mūsų tauta tokios Marijos, žengiančios kultūros keliais ir rodančios žmonėms naujus horizontus!“ Su kokiu džiaugsmu *Moteryje* (1938/1) ji sveikina rekolekcijų moterims sumanymą ir rengimą: „Mes pasiryžom siekti džiaugsmingo šventumo, dirbdamos paprastus darbus <...>, mes skubėsim pas Viešpatį, kad mums nereikėtų daug apie jį kalbėti, bet kad jis pats per mus kalbėtų“ – kad „mūsų gyvenimas [būtų] malonus kvapas mūsų aplinkai.“

Studenčių ateitininkių „Birutės“ draugovė su vėliava prie Ateitininkų rūmų apie 1931–1932 m. Viduryje – prof. Pranas Dovydaitis. Adelė Dirsytė viršutinėje eilėje antra iš dešinės

Tikrą KGB įniršį vėliau sukėlęs jos straipsnis „Motina, komunizmas ir kova su juo“ (*Moteris*, 1938/1) ir yra skiriamas pačioms motinoms esmiškai apibūdinant jų vaidmenį: „Motina – šeimos širdis, ji vaikų draugė ir mokytoja, ji vyro pagalbininkė, ji jo angelas sargas. Mūsų motinėlės dažnai nejaučia savo vertės. Motute, kodėl nesidžiaugi savo didingumu? <...> Juk tavo galioj pasivadinti iš nežinios vaikelių – angelų garbinti Tėvą danguje. <...> Ar galima atsistebėti tuo begaliniu moteriškės išaukštinimu?“ Čia pat A. Dirsytė užrašo savo akimis „programinius“ jaunimo ugdymo uždavinius. „Jau maža mergaitė turi žinoti, kad jai daug duota gabumų užuomazgoj, bet ji turi juos išlavinti, ji turi moteriškumą jautrinti, turi siekti savo asmenybės tobulumo, turi išmokti gražiai ir išmintingai garbinti Dievą. Kilni, drąsi ir išmintinga mergaitė savo sužadėtinį gali visokiomis dorybėmis palenkti“, – neabejoja buvusi daugelio jaunų žmonių ne tik vokiečių kalbos, bet ir dvasinė mokytoja, beje, puikiai suprantanti, kur supamas tikrasis tautos lopšys: „Savo šeimas darykime jaukiais, įdomiais lizdeliais. Čia turi būti skaityba, dainos, giesmės, bendros maldos...“ Atrodo, A. Dirsytė bus nujautusi visą tautą ir save pačią jau netrukus ištiksiančią tragediją. „Mums komunizmas taip siaubingai pavojingas. Juk daugelio mūsų tikėjimo tiesos tokios silpnos, daugelis neturi jokio bažnytinio patriotizmo, daugelis mūsų neturi jokio supratimo apie tautos reikalus, o kiek mūsiškių nejaučia šeimos šventumo <...>. Mes atidarėme vartus komunizmui į mūsų šventoves, į mūsų šeimos židinius, į mūsų pačių širdis“, – taip rašo ji 1938-aisiais (šis žurnalo numeris vėliau buvo rastas per kagėbistų kratą A. Dirsytės kambaryje).

„Dievas su mumis“

Šiai religine, visuomenine, asmenine prasme aiškiai ir brandžiai vizijai – visapusiškam žmogaus išsiskleidimui Dievą mylinčioje tėvynėje – nebuvo lemta išsipildyti. Taip pat, kaip ir sukurti šeimą. Šios moters gyvenimas, matyt, turėjęs būti vaisingas savaip. Ir kiekvienos gyvenimas visokiomis aplinkybėmis gali toks likti – šį vilties ir tikėjimo ženklą A. Dirsytė skleidė savo laužomo likimo sesėms visur, kur tik buvo einama kančių keliais.

Kaip matyti iš jos laiškų, šie tęsėsi ant žmonių kaulų tiesiant geležinkelius Vorkutoje, Taišete, Kolymoje ir kt. Adelė visur išlieka mokytoja, kitų globėja ir nuramintoja. „Jau rengiamės Velykoms. Mes švęsime: Teresė, Levutė, Bronytė ir aš. Per didžiąsias dienas visos atliksime religinį susikaupimą, stengsimės geriau pažinti save. Kad prigimtis ir nenori, bet naudinga pajusti alkį, šaltį ir paskutinę vietą. Neišgyvenus – nesuprasi. Velykoms pasirašiau „Debesėlių pasaką“. Dar pagalvosiu ką nors linksmesnio, galvoju apie kupletus“ (iš A. Dirsytės laiško; 1953 03 31). Kai didžiausia paguoda lieka vien tik saulė ir dangus, svetimo krašto gamta („Stogo stiklai jau saulėleidy išsipaišo, o po nakties virsta tikra paroda. Aš ilgai ilgau žiūrinėjau tuos nuostabius paveikslus“; 1953 03 21) Adelė visais įmanomais būdais stiprina kitas moteris. Kančių seserys yra paliudijusios, kad ir tada, kai šildytis tekdavo susispietus į krūvelę, Adelė sugebėdavo jas visaip šnekinti ir skaidrinti. Iš visų jėgų

stengtasi, kad iš po kojų neišslystų svarbiausias vilties pagrindas – „Dievas su mumis“ (1948 11 07).

Visaip kurstydama menkiausią žmogiškumo galimybę pačiomis nežmoniškiausiomis sąlygomis, vargų ir dažnai nevilties kaustomas jaunas kalines A. Dirsytė išties rengė laisvės ateičiai, nes ja nepaliovė tikėjusi. Kaip tik dėl to, nors po Stalino mirties ir buvo atsiradę mažyčių vilties prošvaisčių kalinių gyvenime, Adelė vis akyliau buvo stebima prižiūrėtojų. Dėl savo skleidžiamos laisvės dvasios, jau tada, kai ši, regis, artėjo, ji patiria didžiausius išbandymus. Ilgai kalinama karceryje, kankinama, vėliau ligoninėje, jau pajudėjus kelis žingsnelius tuo išgodotuoju keliu į tėvynę, miršta. Yra paliudyta, kad tik tą kartą, neatpažįstamai sužalota, A. Dirsytė pravirkusi.

„Aš visur eisiu, tik rodyk man kelią“

Palydėdamas lietuviškąjį Adelės Dirsytės, 1999 m. apdovanotos Vyčio kryžiaus 4-ojo laipsnio ordinu (po mirties), maldaknygės leidimą 2000 m. Kauno arkivyskupas Sigitas Tamkevičius sakė: „Šiandien besimeldžiančiam iš šios knygutės gal ne visada pasiseks nusileisti į anų dienų kančios bedugnę.“ Ir išties begalinis skaičius maldų – kančios atodūsių iš tūkstančių alkanų, sustirusių nuo šalčio ir nevilties, be kaltės kalintų, tremtų žmonių lūpų – sklido Dievop sukant tarp pirštų duonos gabaliukų rožinius, klijuojant, piešiant, rašant ar tik šnabždant vilties tekstus – laišką savo Viešpačiui, parinkusiam tokį skaudų kelią, bet taip ir neapleidusiam. Šiame kelyje – tik Jo išrinktieji. Bet kiekvienas, kaip rodo istorija, net ir XXI amžiuje galėtų būti į jį pakviestas.

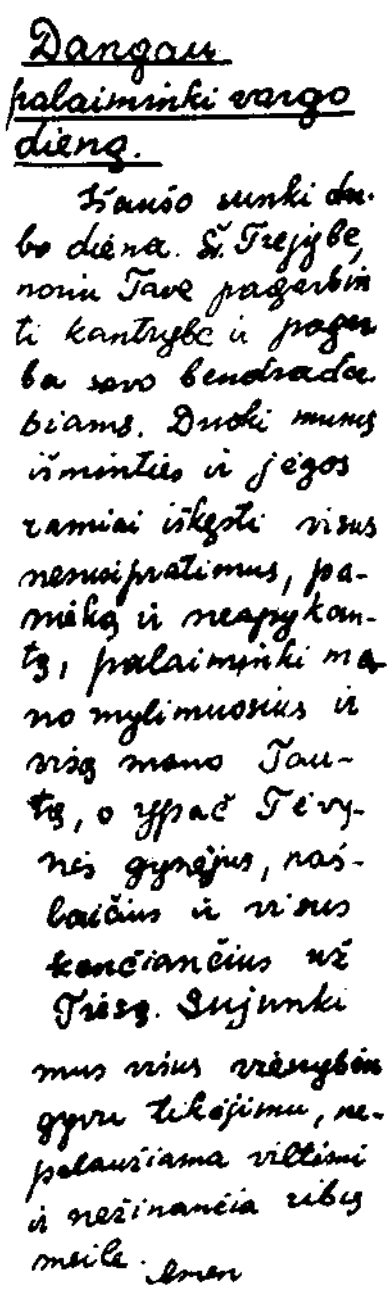
Dangau
palaiminki vargo
dieną.
Šauso sunki dar-
bo diena. Š. Trejybe,
noriu Tave pagerbti
kantrybe ir pagar-
ba savo bendrada-
biams. Duoki mums
išminties ir jėgos
ramiai iškęsti visus
nesusipratimus, pa-
nieką ir neapykan-
tą, palaiminki ma-
no mylimuosius ir
visą mano Tau-
tą, o ypač Tėvy-
nės gynėjus, pas-
laičius ir visus
kančiančius už
Tiesą. Sujunki
mus visus vienybėn
gyvu tikėjimu, ne-
palaužiama viltimi
ir nežinančia ribų
meile. Amen

A. Dirsytės maldos faksimilė

Šiandien dar tik galime tikėtis sėkmingai baigtos A. Dirsytės beatifikacijos bylos, dar tik galime viltis, jog Chabarovsko ligoninėje užgesusiosios palaikai kada nors atras ramybę tėvynėje (deja, dar nežinoma, kur jie ilsisi dabar). Galime tikėtis ir išsamių jos gyvenimo studijų, nors per trumpą nepriklausomybės laikotarpį jau nemažai geros valios žmonių paliudyta, aprašyta, įamžinta kaip herojiškos krikščioniškos dvasios šaltiniai.

Bet kai ką jau galime... dabar, nedelsdami. Galime semtis tos dvasios iš A. Dirsytės laiškų, amžininkų atsiminimų, netgi melstis tikrumu pulsuojančiomis gulagų maldomis, gėrėtis jos jaunystės užmojais ir nuostabą nūdien keliančiu, gyvenimo varguose nemažėjusiu idealizmu. Svarbiausia – kad ir kokie pragmatiški, labiausiai savo laime ir išlikimu susirūpinę XXI a. žmonės būtume, turime pripažinti, koks prasmingas gali būti moters gyvenimas, kai jame ir didžiausios aukos aplinkybėmis išties pildosi iš pačių širdies gelmių išsiliejusio visiško pasitikėjimo Dievu pažadas: „Aš visur eisiu, tik rodyk man kelią“ (iš minėtosios maldaknygės maldos „Šventoji Trejybe, pasigailėk“).

Henri J. M. Nouwen
SIEKIMAS. Dvasinio gyvenimo tobulumo link

Iš anglų kalbos vertė Vilma Budrytė

Knyga parašyta remiantis įsitikinimu, kad autentiško krikščioniškojo dvasingumo ieškojimas yra vertas pastangų ir skausmo, nes šiame ieškojime atrandame vilties, drąsos ir pasitikėjimo ženklų. Dvasinis gyvenimas yra slapčiausio savojo „aš“, bendrystės su kitais žmonėmis ir Dievo siekimas. Autorius mato mūsų dvasinį „kilimą“ išsirutuliojantį per tris poslinkius: iš vienišumo į vienumą, iš priešiškumo į svetingumą, iš iliuzijos į maldą.

Henris J. M. Nouwenas (1932–1996) – katalikų kunigas ir rašytojas. Dėstytojavo keliuose teologijos institutuose bei universitetuose Olandijoje ir JAV, o paskutiniuosius dešimt metų gyveno „Arkos“ bendruomenėje Kanadoje. Parašė daugiau nei 40 knygų apie dvasinį gyvenimą.

KATALIKŲ PASAULIO LEIDINIAI

Pylimo 27/14, Vilnius 01141, tel.: +370 5 212 24 22, Faks.: +370 5 262 64 62, **www.katalikuleidiniai.lt**

Don Kamilio mažasis pasaulis

Ruduo

Giovannino GUARESCHI

Mėnesio trečiąją dieną po pietų į kleboniją atvyko Luotelis, miestelio spaustuvininkas.

– Niekas dar neatėjo, – prabilo Luotelis. – Matyt, nemano ką nors daryti.

– Yra laiko, – pastebėjo Don Kamilis. – Dar nėra keturių valandų.

Luotelis pakraipė galvą.

– Kad ir trumpiausias rankraštis, vis tiek man reikia trijų valandų jį surinkti. Be to, dar reikia ištaisyti klaidas ir koja minama mašina atspausdinti po vieną lakštą, – tikra kančia. Galite būti tikras, Don Kamili. Jei reikės, aš pranešiu.

Dėl visa ko Don Kamilis palūkuriavo dar vieną valandą. Paskiau, nesulaukdamas žinių iš Luotelio, apsivilko ilgą apsiaustą ir nuėjo į valsčių. Viršaičio, aišku, ten nerado, tad numovė tiesiai į Peponio dirbtuvę, kur rado jį besukinėjantį sraigtus.

– Labas vakaras, pone viršaiti!

– Čia nėra jokio viršaičio, – nė akių nuo savo darbo nepakeldamas nemandagiai atsakė Peponis. – Viršaitis yra tik valsčiuje. Čia matai pilietį Peponį Bačkių, kuris lamdo sau kaulus dėl duonos kąsnio, kai kiti ramiai vaikštinėja.

Don Kamilis į tai nekreipė jokio dėmesio.

– Teisingai sakai, – atkirto. – Gal tada galiu paklausti piliečio Peponio Bačkiaus, ar gautas toks Kominformo įsakymas, kad draugas Peponis, nors ir neidamas savo pareigų, turi storžieviškai elgtis?

Peponis liovėsi dirbęs.

– Prašom kalbėti, – įtariai sumurmėjo po nosimi.

– Reikalas toks, – mandagiai paaiškino Don Kamilis. – Pilietis Peponis Bačkius turėtų būti toks paslaugus ir pasakyti draugui Peponiui, kad sutikęs viršaitį paprašytų jį nusiųsti klebonui Don Kamiliui vieną egzemplioriių atsišaukimo, kurį atspausdino lapkričio 4-osios (Pergalės šventė. *Vert. past.*) proga, nes Don Kamilis norėtų jį pakabinti parapijos namų vitrinoje.

Peponis vėl ėmėsi darbo.

– Praneškite ponui klebonui, kad parapijos namų vitrinoje pakabintų popiežiaus atvaizdą.

– Jį jau turime, – paaiškino Don Kamilis. – Dabar man betrūksta bent vieno lapkričio 4-osios atsišaukimo egzemplioriaus. Rytoj galėčiau jį perskaityti mokyklos vaikams ir paaiškinti šios dienos prasmę.

Peponis pašaipiai nusijuokė.

– Tik pamanyk! Kunigas, mokęsis lotyniškai ir perskaitęs centnerius istorijos knygų, reikalauja, kad mechanikas Peponis, tebaigęs tris pradžios mokyklos skyrius, duotų jam minčių paaiškinti lapkričio 4-osios prasmę! Labai gaila, bet šį kartą tamsta nepataikei. Jei tamsta su visais savo pasauliečiais klerikalais ketinai pasijuokti iš mano gramatikos klaidų, tikrai apsirikai.

– Apsirinki tu, – ramiai atšovė Don Kamilis. – Nematau jokios prasmės ieškoti gramatikos klaidų mechaniko Peponio raštuose. Man terūpi paaiškinti vaikams, ką apie lapkričio 4-ąją mano vadovaujančios miestelio galvos. Aš, kalbėdamas apie lapkričio 4-ąją, norėčiau pritarti tavo, viršaiti, nuomonei. Juk yra tokių dalykų, kada reikia sutartinai bendradarbiauti, nes čia ne politikos reikalas.

Peponis puikiai pažinojo Don Kamilį, tad atsistojo prieš jį, įrėmęs kumščius į šonus.

– Don Kamili, palik poezijas ir eikime prie reikalo! Baik manifesto iškabinimo parapijos vitrinoje pasaką ir sakyk, ko nori iš manęs?

– Nieko. Aš tenoriu sužinoti, ar parašei atsišaukimą lapkričio 4-ajai, ar ne? Jei dar neparašei, atėjau, kad padėčiau tau parašyti.

– Ačiū už malonų pasitarnavimą! Atsišaukimo nerašiau ir nerašysiu!

– Ar toks yra AGIT-PROP įsakymas?

– Jokio įsakymo nėra! – nusuokė Peponis. – Tai mano sąžinės įsakymas, ir to pakanka. Žmonėms jau įgriso visi tie karai ir pergalės. Žmonės gerai žino, ką reiškia karas, ir nereikia jiems aiškinti kalbomis ir atsišaukimais.

Don Kamilis papurtė galvą.

– Klysti, Peponi! Čia svarbu ne karą garbinti, bet pareikšti dėkingumą ir pagarbą tiems, kurie praėjusiame kare kentėjo ir žuvo.

– Pasakos! Prisidengiant kentėjusių bei žuvusių atminimu varoma bjauri karinė ir monarchistinė propaganda! Visas tas į padanges iškeltas karžygiškumas ir aukos, visos tos garsios istorinės mūsų pergalės vietos atsiduoda monarchija, karaliaus kariuomene ir tetarnauja jaunimo smegenims kaitinti, tautinei propagandai ir proletariato neapykantai. Tam tikslui linksniuojami Titas, Stalinas, Kominternas, Amerika, Vatikanas, Kristus, tikėjimo priešai ir pan. Net daroma išvada, kad proletariatas esąs tėvynės priešas ir todėl reikia grąžinti monarchiją!

Taip dėstantis Peponis karščiavosi ir mostigavo, tarsi kalbėdamas mitinge ant statinės. Jam baigus, Don Kamilis ramiai prabilo.

– Valio, puiku, Peponi! Pili, tarsi skaitydamas komunistų laikraščio vedamąjį. Tačiau atsakyk į mano klausimą: ar nieko nedarai Pergalės šventei paminėti?

– Dėl pergalės jau ganėtinai prisikentėjau ir to man užtenka! Dar mažas buvau, kai mirė mano motina, paskiau puvau apkasuose, šėriau utėles, badavau ir suskretęs vaikščiojau. Be to, mums įsakė naktį žygiuoti su dvicentnerine kuprine ir lyjant išgrūdo pulti priešo po kulkų kruša. Kai mane sužeidė, pasakė, kad versčiausi kaip išmanąs. Buvau nešikas, duobkasys, virėjas, artileristas, sanitaras, mulas, šuo, vilkas ir hiena. Paskiau man davė skudurą, ant kurio buvo užrašyta „Italija“, medvilninius drabužius, raštą, pažymintį, kad atlikau savo pareigą, ir, grįžęs namo, turėjau eiti ir prašyti darbo tų, kurie mūsų ir kitų tokių nelaimingųjų dėka tapo milijonieriais!

Peponis stabtelėjo ir iškilmingai pakėlė pirštą.

– Tai yra mano atsišaukimas! – baigdamas tarė. – Jei norite švęsti savo istorines šventes, raudonai užrašykite, jog draugui Peponiui gėda, kad sukrovė turtus kiaulėms turtuoliams, ir kad šiandien jis būtų laimingas, jei galėtų pasakyti: buvau dezertyras!

Don Kamilis pakraipė galvą.

– Dovanok, – tarė, – o kodėl 1943 metais nuėjai į mišką?

– Kuo tai čia dėta? – sušuko Peponis. – Tai visai kitas reikalas. Tenai mane siuntė ne karalius! Aš ten nuėjau pats, savo noru. Be to, vis buvo karas ir karas!

– Suprantu, – murmtelėjo Don Kamilis. – Italui visada maloniau kovoti su politiniais priešais italais.

– Nekalbėk nesąmonių, Don Kamili, – sušvokštė Peponis. – Partizanaudamas nesikišau į politiką. Aš gyniau tėvynę!

– Kaip? – nustebo Don Kamilis. – Man atrodo, kad nugirdau tave kalbant apie tėvynę.

– Yra skirtingos tėvynės, – paaiškino Peponis. – Ana, 1915–1918 metų, buvo viena tėvynė, o ši, 1943–1945 metų, visai kita.

* * *

Į gedulines pamaldas už žuvusius prisirinko pilnutėlė bažnyčia. Pamokslo nebuvo: Don Kamilis tik pasakė, kad „po pamaldų išsirikiavę parapijos oratorijos vaikai neš vainiką prie paminklo žuvusiems“. Po Mišių ir kiti žmonės, sudarę eiles, sekė paskui vaikus. Tyli eisena nužygiavo per miestelį iki pat žuvusiųjų aikštės. Ji buvo tuščia, bet paminklo papėdėje kažkas jau anksčiau buvo padėjęs du didelius gėlių vainikus. Vienas jų buvo perrištas trispalviu kaspinu su užrašu: „Valsčius“, antras – vien raudonų gėlių ir su įrašu kaspine: „Liaudis.“

– Tamstai belaikant Mišias, juos atnešė išsirikiavusi padaužų gauja, – paaiškino aikštės smuklininkas. – Visi jie čia buvo, išskyrus Peponį.

Vaikai padėjo vainiką, ir, niekam kalbų nesakant, visi išsiskirstė.

Grįždamas į namus Don Kamilis sutiko Peponį. Vos jį pažino, nes lijo, ir Peponis buvo užsitraukęs apsiaustą ant galvos.

– Mačiau vainikus, – tarė Don Kamilis.

– Vainikus? Kokius? – šaltai paklausė Peponis.

– Nagi, prie paminklo. Gražūs.

Peponis gūžtelėjo pečiais.

– Ak, tai bus buvęs vaikų darbas.

– Ar nepatenkintas?

– Labai patenkintas.

Į klebonijos pusę Peponis nenorėjo eiti, bet Don Kamilis jį sulaikė.

– Eiva, pavaišinsiu vynu. Nebijok, neužnuodytas!

– Gal kitą kartą, – bumbtelėjo Peponis. – Noriu grįžti į namus. Nekaip jaučiuosi ir net dirbti negalėjau: šaltis krečia.

– Sakai, šaltis? Tai paprasta laiko sloga. Geriausias vaistas – gero vyno stiklas. Be to, turiu gero aspirino: eik šen!

Peponis įėjo.

– Sėskis! O aš paieškosiu vyno, – tarė Don Kamilis.

Netrukus sugrįžo atnešdamas butelį ir stiklines. Peponis sėdėjo nenusivilkęs.

– Baisus šaltis mane krečia, – paaiškino, – dėl to ir nenusisiaučiau apsiausto.

– Elkis kaip patogiau.

Padavė Peponiui sklidiną stiklinę vyno ir dvi baltas aspirino tabletes.

– Ryk!

Peponis nurijo aspiriną ir ant viršaus užsipylė vyno. Don Kamilis vėl išėjo, paskui sugrįžo su glėbiu malkų ir pasiuntė jas į ugniakurą.

– Truputis šilumos ir tau pravers, – paaiškino.

– Galvojau apie vakar pasakytus tavo žodžius, – prabilo Don Kamilis, kai ugniakure įsidegė liepsna. – Tavo atveju jie teisingi. Man karas buvo visai kitas reikalas. Buvau dar jaunutis, vos iš seminarijos išėjęs kunigėlis, kai atsidūriau karo lauke. Lygiai kaip ir tu, kentėjau utėles, alkį, kulkų krušą ir perėjau visų kitų kančių eiles. Aišku, nedalyvavau puolime, bet ėjau rinkti sužeistųjų. Vis dėlto mano padėtis skyrėsi: tai buvo mano specialybė, ir šią specialybę pats pasirinkau. Tavo reikalai kitokie: kariuomenėje tarnauti nebuvo tavo specialybė. Laimei, tu toks nebuvai, nes tai specialybei parsidavę žmonės yra tikri padugnės.

– Tai ne visai tiesa, – atsiliepė Peponis. – Tarp tarnybinių karininkų yra gerų žmonių. Tačiau, reikia

pripažinti, yra ir niekam tikusių, kurie vaikščioja pasipūtę kaip kalakutai, nors nė jie neišsisukinėja, kai reikia aukoti gyvybę.

– Vienu žodžiu, – tęsė Don Kamilis, – sukinėtis pirmose priešo apšaudomose eilėse, rinkti sužeistuosius ir teikti jiems Paskutinį patepimą telpa į mano specialybės rėmus, o tu tai laikai bausme. Kunigo specialybė – čiupti žmonių sielas ir siųsti jas į dangų Vatikano keliu. Taigi kunigui lįsti pas apsikrėtusius cholera, buvoti žemės drebėjimo ištiktose vietose arba kare reiškia tik atsigaivinti. Kunigas jaučiasi laimingas, turėdamas progos gelbėti sielas. O ką tu galėjai gelbėti kare? Nebent savo kailį.

Peponis truputį pasitraukė nuo ugniakuro, nes, prarijus dvi tabletes aspirino ir su apsiaustu sėdint prie karštos liepsnos, buvo galima sprogti nuo įkaitimo.

– Ne, Peponi, – tęsė Don Kamilis. – Jei tu traukiesi toliau, nieko nelaimėsi. Juk aspirinas imamas norint išprakaituoti: juo daugiau išprakaituosi, juo greičiau pasveiksi. Geriau išgerk dar vieną stiklinę vyno. Jis šaltas ir numalšins tavo troškulį.

Peponis išgėrė dvi stiklines vyno ir nusišluostė prakaitą.

– Tikrai taip yra, – tarė Don Kamilis. – Gerai suprantu tavo padėtį. Kas būna priverstas statyti į pavojų savo gyvybę, tas deda visas pastangas pavojaus išvengti. Tuo atveju žmogus nėra nei dezertyras, nei bailys, bet paprastas sutvėrimas, klausąs savo gyvybės išlaikymo instinkto. Gerk, Peponi!

Peponis išgėrė. Prakaitas nuo jo čiurkšlėmis bėgo, ir atrodė, kad jis netrukus sprogs.

– Dabar jau gali nusivilkti apsiaustą, – patarė Don Kamilis. – Kai eisi, vėl jį užsivilksi ir nejausi staigiai pasikeitusios temperatūros.

– Ne, man nešilta.

– Aš viską apmąsčiau, – tęsė Don Kamilis. – Labai gerai padarei, nerašydamas atsišaukimo. Antraip būtum išdavęs savo įsitikinimus. Vakar dar paprastai ir egoistiškai galvojau apie vieną savo gyvenimo įvykį: per karą mano darbas apsimokėjo. Tik įsivaizduok: kartą, norėdamas išgelbėti vieną sielą ir taip įsiteikti Amžinajam Tėvui, sužinojau, kad vieną karį tarp mūsų ir austrų apkasų mirtinai sužeidė kulka. Iššokęs iš apkasų, nubėgau mirštančiajam papasakoti tai progai deramų dalykų, ir jis numirė man ant rankų. Kelios kulkos, tiesa, apgramdė ir man galvą, bet tai nesvarbios smulkmenos, jas tik šiaip sau primenu.

– Žinau tą įvykį, – ištarė nusiminęs Peponis, – skaičiau apie jį karių laikraštyje, kurį tie kiaulės atnešdavo mums į apkasus vietoj maisto. Jei neklystu, tamstą apdovanojo pasižymėjimo medaliu.

Don Kamilis pasisuko ir žvilgtelėjo į kybančius rėmelius.

– Ten jį pakabinau, – tarė. – Tų medalių visur pilna.

– Tamsta turi teisę jį nešioti, – bylojo Peponis, išgėręs dar vieną stiklinę vyno. – Kas vagia medalius, tas turi teisę juos ir nešioti.

– Nekalbėsiu apie tuos dalykus su tavimi, nes tavo pažiūros į karą kitokios. Bet nusisiausk apsiaustą, Peponi!

Peponis labai kaito, tačiau apsiausto nenusivilko, nes buvo užsispyręs kaip ožys.

– Gal tu, – padarė išvadą Don Kamilis, – kuris niekini viską, kas susiję su patriotizmu; tu, kuris tiki, kad tavo tėvynė yra visas pasaulis; gal tu, sakau, ir esi teisingesnis už kitus. Tau tautos pergalės diena yra nelaimės diena, nes, tavo samprotavimu, tas, kas laimi karą, būna labiau už pralaimėjusį linkęs vėl pradėti kariauti. Ar tiesa, kad Rusijoj dalija medalius dezertyrams, o baudžia tuos, kurie kare pasižymi karžygiškumu?

– Po šimts... – riktelėjo Peponis, – taip ir žinojau, kad tamsta rasi būdą persimesti į politiką! Jau žinojau!

Netrukus vėl nusiramino.

– Trokštu nuo karščio, – sudejavo.

– Nagi nusivilk apsiaustą!

Peponis pagaliau nusisiautė. Tada Don Kamilis pamatė, kad prie Peponio apsiausto apykaklės buvo prisegtas sidabrinis medalis, kurį buvo gavęs 1915–1918 metų kare.

– Puiku, – tarė Don Kamilis, nusikabindamas nuo sienos savąjį ir prisisegdamas prie krūtinės. – Tai tik idėja.

– Jau laikas, – pasakė pasirodžiusi senoji klebonijos šeimininkė.

– Eime kartu užkąsti, – pakvietė Don Kamilis.

Juodu pavalgė, įveikė kelis butelius vyno ir pagaliau dar gėrė už kažkokių narsių Pirmojo pasaulinio karo generolų sveikatą.

Pavakare Peponis apsivilko apsiaustą ir pasuko prie durų.

– Tikiu, kad tamsta neišnaudosi šitos mano silpnybės valandos.

– Jokiu būdu! – atrėžė Don Kamilis. – Bet kai aš galėsiu tave pakarti, niekas man nesutrukdys garbingai tavęs karti.

– Greičiau tamstai taip įvyks per kitą mūsų antplūdį! – piktai sušvokštė Peponis, išnykdamas tamsoje.

Žuvusiųjų šešėliai slankiojo gūdžioje vakaro tyloje.

Vertė kun. Antanas SABALIAUSKAS

Autoriaus iliustracijos

Pirmosios dalies pabaiga

Kaip sveikintis

Silvijos Knezekytės nuotrauka

Jeigu manote, kad tai joks menas ir žinių tam nereikia, labai klystate. Tiesą sakant, per šimtmečius nusistovėjusios taisyklės galioja, čia jau niekur nedingsi, bet yra ir naujų atspalvių. Štai, pavyzdžiui, vyrų tarpusavio pasisveikinimas. Nežinia iš kur ir kodėl atsirado paprotys kasdien „dalyti“ ranką. Tarkim, stovi aštuoni įvairaus amžiaus ponai. Prieina devintas. Jis visam aštuonetui pakrato rankas, nors dar vakar vakare matėsi. Ir apskritai susitinka kasdien. Jeigu tarp šio aštuoneto pasitaikytų kokia ponia, būtų stengiamasi ją žūtbūtinai apeiti. Kai aplenkti neišeina, viršutinė galūnė damai pakišama kiek tik įmanoma atsainiau. Beje, nelaukiant, kol ji pirmoji išties ranką...

Šio reiškinio kilmė visai neaiški. Kadaise, gilioje senovėje, ranką ištiesdavo kaip ženklą, kad ginklo joje nelaiko ir pulti nesirengia. Ką reiškia kasdienis (!) „pasičiupinėjimas“ mūsų laikais – nežinia. Šiaip jau ranką spaudžiame po ilgesnio nesimatymo, išreikšdami draugiškumą ar palankumą. Bet kasdieną?! Moterys moterims kažkodėl rankų nespaudžia, nors kai kurios – oho, kokios kovingos! – ir akmenį saujoje suspaustų. Gal todėl, kad jų ginklas – ne kardas ir muškieta?

Antras sąlygiškai „šviežias“ sveikinimosi niuansas yra žodžiai, kurie pakeitė įprastinius „Laba diena“, „Labas“, „Sveiki“, juolab – „Garbė Jėzui Kristui“. Dabar sakoma: „Čiao“, „Saliut“, netgi „Aloha“. Čia jau visai nieko nesuprasi. „Čiao“ primena vieną šunelių veislę, „Saliut“ siejasi su kariuomene bei karyba, o „Aloha“ – tai lyg ir su Havajais. Bet kuo dėti Lietuvoje Havajai?! Jei būtų Madagaskaras, dar galėtume suprasti, bet Havajai...

Dėl to rankos kaišiojimo... Tradiciškai moteris turėtų pirmoji ištiesti ranką vyrui (neatsižvelgdama į jo amžių, antpečius ir banko sąskaitą), vyresnio amžiaus asmuo – jaunesniam. Bet natūroje yra kitaip. Socialiai aukščiau užsiropštęs ponas kiša ranką kitam nepaisydamas jo lyties ir amžiaus. Suprask, demokratija, ir aš tave pagerbiau. O jei sutiktai poniai – socialiniam nuliui – giliai iš širdies nusispjaut iš aukšto medžio ant pono užimamų pareigų ir milijonų bankuose? Tik nesakykit, kad taip nebūna. Būna, dar ir kaip! Kitai, žiūrėk, jokio įspūdžio nedaro titulai, postai, pinigai. Ranką ji paduos, bet ką pamanys apie poną, šis geriau tegul nesužino, nes nuotaiką susigadins *generališkai*. Arba štai prasisiekėlis, dabar sakoma – *nuvorišas* (naujasis turčius – *pranc.*), bruka leteną kukliai vilkinčiam senyvam mokslininkui. Šis, žinoma, maloniai šypsodamasis irgi išties ranką, bet kaip tai iš šalies atrodo? Ne turčiaus naudai, oi ne!

Dar reikėtų aptarti skrybėlių, kepurių ir kepuraičių klausimą sveikinantis. Ponai jas nusiima visada! Kilstelėja bet kokiu oru, lyja, sninga ar saulė spigina. Išimtys – megztos „kojininės“ ir ausinės kepurės. Galvos apdangalo nukėlimas yra pagarbos kitam asmeniui ženklas, kurio reikia paisyti. Mano paauglystėje (ak, visai neseniai!) inteligentą atpažindavai pagal tai, jog jis kilstelėdavo kepurę praeidamas pro bažnyčią ar gatvėje pravažiuojant laidotuvių kortežui. Dabar kur tau! Kauno senamiestyje daugybė bažnyčių, bet neteko matyti, kad koks praeivis nusiimtų kepurę. Kad ir kokio luomo, stoto beigi amžiaus būtų. Tik elgetos prie arkikatedros sėdi be kepurių. Turbūt todėl, kad kepurė jiems tarnauja kitam tikslui – į ją metamos monetos. O šiaip jau Dievą pasveikinti ir Jo namams nusilenkti lietuvis nelinkęs.

Rašymo „Artumai“ reikalai susiklostė taip, kad teko apvažiuoti keletą visai menkučių pakaunės bažnytkaimių. Kaip smagu, kad ten vis dar labinasi visai nepažįstami žmonės! Kaip senais gerais laikais susitikę kelyje palinki kits kitam geros dienos. Bet pagarbinti Kristų – jau ne. Ačiū ir už tai, kad dar sveikinasi! Vis vien labai smagu, ar ne? Beje, kaime ir rankos paspaudimas kažin kaip dera ir tiek. Aura kita ar kaip?

Jei jau vėl prakalbau apie rankos padavimą, norėčiau priminti jauniems, perspektyviems, kostiumuotiems valdininkams, tarnautojams ir smulkesniems klerkams: jūsų brukama ranka vyresniems žmonėms (turiu galvoje amžių) atrodo ypač apgailėtinai. Nedarykite to, kad ir ko mokytų Arminas Lydeka. Nors gal jis klaidingai ir nemoko? Lyg ir neturėtų.

Sveikintis reikia nuoširdžiai, su šypsena (jei ne laidotuvės) ir santūriai. Tegu palankumą pirmas parodo vyresnis asmuo ir moteris.

Beje, laidotuves prisiminiau ne veltui. Mūsuose visuotinai madinga atėjus į šarvojimo salę sakyti: „Laba diena!“ Nieko sau „laba“, kai ant lentos amžinatilsis guli... Jei jau nesakote „Garbė Jėzui Kristui“, bent susilaikykite nuo „geros“, „labos“ dienos, „sveiki“ ir pan. Per laidotuves sveikinamės linktelėdami, velionio artimiesiems pareikšdami užuojautą. Tai darome paspausdami ranką ar apkabindami, nelygu koks artimumas. Jei įėję pirmiausia sukalbėsime maldą, tada savaime atkris ne vietoj ir ne laiku ištartas geros dienos palinkėjimas, ir netakto nepadarysime.

Maža pastabėlė dėl sveikinimosi atėjus pas ligonį. Nedera: „Sveikas!“, „Sveikas gyvas!“ Užteks įprastinio „Laba diena“.

Galvojimas, ką sakome, dar niekam niekada nepakenkė, o sveikinantis juo labiau. Juk pasisveikinimas yra pirmasis bendravimo akordas, todėl jis toks svarbus.

V. I.

Gydytojo Petro paskaitėlė apie miomas

Viena iš dažniausiai pasitaikančių moterų ligų yra nepiktybiniai gimdos augliai – miomos. Joms gydyti reikalinga labai tiksli diagnozė ir tinkama terapija. Pirmiausia privalu nustatyti, ar auglys tikrai nepiktybinis. Būtinas ginekologinis stebėjimas, o jei reikia, ir chirurginė intervencija.

Miomos atsiranda ir vystosi lygiuosiuose gimdos raumenyse šiems degeneruojant. Joms būdinga kraujagyslių gausa. Rečiausiai šia liga serga jaunos, iki 22 metų amžiaus moterys, dažniausiai – sulaukusios 30–45 metų, bet ji ištinka ir vyresnes.

Nors miomų priežastis iki galo nėra išaiškinta, tačiau iš tyrimų bei ilgamečių klinikinių stebėjimų žinoma, kad svarbiausias vaidmuo čia tenka kiaušidžių hormoninei ir smegenų veiklai. Ypatingą įtaką daro estrogenai. „Hormoninės tylos“ laikotarpiu miomų pasitaiko labai retai. Nėštumo metu jos auga ir didėja, bet po gimdymo sumažėja. Vyresniame amžiuje, atėjus menopauzei, miomos visai sumenkėja arba ir išnyksta. Būna, kad, augant miomoms, atsiranda pakitimų ir kiaušidėse. Visi šie procesai susiję su lytiniais hormonais, o labiausiai, kaip jau minėta, su estrogenais. Būtent dėl to moterys, kurių organizmas linkęs į miomas, negali būti gydomos hormoniniais vaistais. Itin kenkia įvairūs kontraceptikai. Šie savo sudėtyje hormonų turintys preparatai skatina tokių auglių atsiradimą ir jau esančių vystymąsi. Pastebėta, kad miomomis dažniau suserga tos moterys, kurių organizmas gamina didesnį nei vidutinį estrogenų kiekį. Tokių moterų hormonų „ūkis“ išlieka pakankamas ilgus metus net ir tada, kai gimda ir kiaušidės būna pašalintos. Jei joms išoperuota tik gimda, o kiaušidės paliktos, jų organizme dažna estrogenų hiperprodukcija.

Miomų būna įvairių. Jeigu mioma atsirado gimdos viduje, ji auga kaip vadinamasis gumbas. Tačiau atsiradusi išorėje plinta į vidų. Dažniausiai miomų gimdoje būna ne viena, o kelios. Jos gimdą smarkiai deformuoja. Miomų dydis gali būti labai skirtingas: nuo žirnio iki 10 kg svorio. Taigi, klinikiniai požymiai irgi skiriasi. Laimė, o kartu ir bėda, kad šie augliai vystosi lėtai ir pradžioje nesukelia jokių simptomų. Būtent dėl šios priežasties ankstyva diagnostika neretai būna atsitiktinė, t. y. dėl visai kitų priežasčių tiriant moterį ginekologiškai aptinkamos ir miomos. Pagrindinis moterų, metų metus savyje nešiojančių šiuos auglius, nusiskundimas yra gausios mėnesinės ar spaudimas pilvo apačioje. Gausiai kraujuojama tada, kai miomos nedidelės ir auga į gimdos vidų, sukeldamos jos spazmus bei į gimdymo sąrėmius panašius skausmus, tik kur kas lengvesnius. Mat gimda stengiasi išstumti iš savęs darinį.

Kai kada atsiranda išskyrų iš lytinių organų, moteris skundžiasi ilgomis ir gausiomis mėnesinėmis, jai nuolat maudžia pilvo apačią. Kartais gimda išstumia auglį į kaklelį, ir tada prireikia skubios operacijos. Miomos, augančios gimdos išorėje ar jos sienelėje, tik padidina gimdos apimtį, bet nerodo jokių simptomų. Laikui bėgant, jos pasidaro labai didelės ir sukelia skausmus. Miomos gali spausti šlapimo pūslę, tiesiąją žarną, todėl moterys nusprendžia kreiptis į urologą ar proktologą, o tada ir paaiškėja, kad negalavimų priežastys ginekologinės.

Aptikus miomą būtinai atliekamas biopsinis tyrimas. Juo siekiama įsitikinti, jog tai ne piktybinis darinys.

Tačiau net gerybinės miomos gali sukelti mažakraujystę dėl itin gausių kraujavimų per mėnesines. Didelės miomos kartais kliudo pastoti, vystytis kūdikiui, sukelia savaiminį persileidimą. Deja, kai kada jos komplikuoja ir gimdymą.

Dar kartą pabrėžiu, kad miomos nėra vėžiniai augliai, auga lėtai ir dauguma jų išnyksta atėjus menopauzei. Sergant šia liga būtina ginekologo priežiūra ir gydymas, o kraštutiniais atvejais – operacija.

Eglė Venslovaitė Šiliūnienė
GYVENO KARTĄ MAMYTĖ...

Pernai „Artumoje“ (Nr. 7/8) išspausdinome šios moters sukurtą „Pasaką apie Duodančias Rankas“, kuri pateko į šiemet leidyklos „Obuolys“ išleistą E. Venslovaitės Šiliūnienės pasakų knygelę. Jos autorei, Kauno jėzuitų gimnazijos lietuvių kalbos ir literatūros mokytojai, auginančiai penkis savus vaikus, gražiai patalkino Prancūzijoje gyvenanti dailininkė Redita Tumėnaitė, turinti vieną dukrelę.

OBUOLYS

Iš senų ponių gyvenimo

Vanda IBIANSKA

Nesu pirmos ir net ne antros jaunystės, todėl gerai išmanau tokio amžiaus moterų gyvenimą. Turiu teisę apie jį papasakoti, gal net pasidalyti patirtimi. Iš pradžių pateiksiu vieną esminį patarimą, kaip elgtis, kai žentas pasikviečia pietų, pavyzdžiui, savo viršininką.

Pirmiausia turite nepamiršti kai kurių svarbių dalykų. Nepageidautina bandyt koketuoti su tokiu svečiu, lygiai kaip ir prisiimti tarpininkės vaidmens, kai duktė beveik atvirai flirtuoja su jo pavaduotoju. Jeigu prie stalo yra jaunimo, nepatartina gerti lygiomis su jais. Jūs turite elgtis kaip dera senai poniai, net jei sklerozės jūsų smegenyse nei pėdsako, o protas veikia kuo puikiausiai.

Kai žentas supažindina su savo šefu, paprašote garsiau pakartoti pavardę, paaiškindama, kad jūsų klausa, deja, jau nusilpusi. Paskui klausiate, iš kurių Jonaičių jis kilęs, nes prieš karą pažinojote dvi šeimas tokia pavarde: vieni buvo dvarininkai nuo Joniškio, o kiti gyveno Kaune ir šeimos galva buvo kavalerijos kapitonas. Taip elgiatės tada, jeigu žento viršininkas jums patinka ir jo manieros nepriekaištingos. Sakote: „Labai garbinga giminė, tauri ir kilminga.“ Bet jeigu svetelis nemalonus ir neparodo jums deramos pagarbos, tuomet prisimenate, kad tokia pavarde pažinojote krautuvininką Kaune, Panerių gatvėje. Dėl visa ko priduriate: „Mano tarnaitė pirkdavo iš jo kelnaičių gumos ir pigios pudros.“ Jei kartais duktė ir žentas atsiprašomais balsais imtų kalbėti apie įsisenėjusią jūsų sklerozę, neprieštaraukite.

Kai šefas pagiria kepsnį, įterpkite: „O, kad šiandien būtų tokių prieskonių kaip Smetonos laikais, ne tokį iškepti galėtume! Turbūt prisimenate Zimano prieskonių parduotuvę, kuri 1936 metais užsidarė, Vytauto prospekte?“ Jeigu žentas pastebi, kad viršininkas per jaunas šitai prisiminti, atrėžiate: „Aš irgi dar nesena, o prisimenu!“

Valgant desertą sakote: „Kai aš į jus žiūriu, tai man labai primenate velionį notarą Petraitį. Gal kartais pažinojote? Garbingas buvo žmogus, bet įsivaizduokite, kokia tragiška baigtis: pateko po *konke* Laisvės alėjoje!“

Žentui siūlant tostą už savo viršininko sveikatą, imatės platesnio „formato“ ir klausiate: „Ženteli, o kas tie ponai, kurie čia pas mus svečiuojasi?“ Jei tuo metu svečiai ir namiškiai pradeda springti, skubiai taisote padėtį: „Ak, taip, prisiminiau! Tai tavo viršininkas, apie kurį sakei, kad yra visiškas avinas, bet reikia pasikviesti pietų, kad paaukštintų pareigas.“ Aišku, namiškiai bus, sakykim, šiek tiek sutrikę, bet kita artimiausia proga jus vis vien turės vėl sodinti prie stalo, nes kitaip nedera. Tada vėl galėsite *prisūdyti* žentui, viską suversdama savo tariamai sklerozei.

Romualdo Rakausko nuotrauka

Dar noriu patarti, kaip dera kalbėtis su senu ponu parke ant suolelio.

Senasis ponas: „Laisva?“

Jūs: „Net nustebau sėsdama, kad laisva.“

Senasis ponas: „Paprastai tokiu laiku šis suolelis būna užimtas.“

Jūs: „Argi tai normalu? Nenormalu!!! Kas užima suoliukus? Motinos su vaikais? Seni žmonės? Kur tau! Jūs pats matot, kas visur sėdi! Jokios gėdos, jokio išsiauklėjimo! Tik pažiūrėkit: sijonėliai iki šakumos, krūtinė nuoga, pilvas irgi, o bamboje auskaras! Ir begėdiškai ryja vienas kitą akimis!“

Gyvenimas kaip senas vynas

Senasis ponas: „Ką gi, jaunystė yra jaunystė. Ji visais laikais turi savo teises ir papročius.“

Jūs: „Ką čia šnekate?! Tokias teises ir papročius, kad viešose vietose, kur bėgioja vaikai, atvirai glamžosi ir valandų valandas taip pat atvirai bučiuojasi arba dar blogiau?!“

Senasis ponas: „Turi juk kažkur jaunimas susitikti.“

Jūs: „1950–1960 metais irgi susitikinėdavo ir vaikai gimdavo, bet parkuose tokių dalykų nebuvo!“

Senas ponas: „Buvo, buvo, tik jūs, gerbiamoji, jau neprisimenate.“

Jūs: „Nebuvo! Atmintimi nesiskundžiu ir į parką irgi ateidavau. Jeigu jums įdomu, tai su savo šviesaus atminimo velioniu vyru, o ne viena. Irgi sėdėdavom parke ant suoliuko. Ir bučiuodavomės. Bet ne šitaip! Užtikrinu poną, kad ne taip!“

Jeigu sueinate į draugę su pažįstamomis ir kaimynėmis, turite šventą pareigą pasigirti vaikais ir anūkais. Pavyzdžiui: „Mano Andrius turi savo įmonę ir neseniai nusipirko 364 115 litų kainavusį automobilį. O marti (ji dirba gimnazijos direktorės pavaduotoja) važinėja naujutėlaičiu „Audi“. Šiemet žiemą jie atostogavo Austrijoje, vasarą buvo Maldyvuose. O jau mano anūkėliai! Kipras jodinėja žirgu, lanko karatė klubą, pučia fleitą ir skudučius. Agotėlė dar visai maža, bet jau šneka angliškai ir portugališkai, mokosi groti mušamaisiais. Gražūs abu kaip angelėliai. Protu dangus irgi nenuskriaudė. Toli vaikiukai nueis!“ Neturite praleisti progos atlaidžiai šypsotis, kai bičiulė panašiai pasakoja apie savo vaikaičius. Būdama su draugėmis giriate ir aukštinate net žentą bei marčią, nors išties jų negalite pakęsti.

Senatvėje visos tuštybės ir ydos gali būti atvirai eksponuojamos, nebereikia drovėtis, apsimetinėti ir slėpti jų kaip jaunystėje. Tampame natūralios, tokios, kokios esame iš tikro. Puikus metas! Mados, grožis ir vyrai nebeįdomūs, užtat labai domina žolelių terapija, vaistai nuo sąnarių skausmo bei hipertenzijos ir anticholesterolinė dieta. Ir skubiai metamės į tikėjimą, nors jaunystėje reta, oi reta tuo pasižymėjo. Juk dabar reikia skubėti pasivyti tai, kas praleista, nes dienų vis mažyn ir mažyn.

Bet marti vis vien gyvatė, o žentas nevykėlis!!

* * *

Nepaisant šaipymosi iš savęs, kandumo, senatvė tikrai yra graži. Ką norit sakykite, bet tai nuostabios rudens dienos, kai matai viso savo gyvenimo panoramą ir vaisius, o šių juk būta ir labai gerų! Ramybės, tylos ir susikaupimo metas. Laikas, kai tau reikia tiek nedaug, ir laikas, kurio turi daugiau nei būdama trisdešimties. Valandos, kai malda gili ir nuoširdi. Mėnesiai ir metai, lekiantys daug greičiau negu jaunystėje, bet sodresni, ramesni ir turiningesni, jei tik to nori.

Tegu ji trunka ilgai, kad tik būtų šiek tiek sveikatinga ir nealkana. To ir linkiu senoms ponioms. Ponams taip pat. Nes kaipgi be jų? Šaunu, kol jie tebėra ir dar nereikia sakyti: „Mano šviesaus atminimo velionis.“

Ir apskritai – prisimenate: „...kad ilgai ir laimingai gyventumei žemėje“?

Šypsenos be raukšlių

Per sunkmetį ypač svarbu sekti reklamą – sužinosite, ko niekam nereikia.

* * *

Laiku apmokėtos skolos saugo dantis geriau už bet kokią dantų pastą!

* * *

Kalbasi du bankininkai:

– Kaip tu per krizę miegi?

– Kaip kūdikis.

– ???

– Visą naktį verkiu, o paryčiais nubundu apsišlapinęs.

* * *

Firmos direktorius – kandidatui į pareigas:

– Kol kas mokėsime jums 400 litų. Bet vėliau atlyginimas didės.

– Gerai, aš užeisiu vėliau.

* * *

Žmogus, sakantis „liksiu tau amžinai skolingas“, dažniausiai nemeluoja.

* * *

Jei sumuštinį aptepsite sviestu iš abiejų pusių, pagal Merfio dėsnį išeitų, kad nukritęs jis voliosis nuo vieno šono ant kito.

* * *

– Kodėl nevedei tos merginos?

– Ji pasakė, kad aš visiškas skurdžius.

– Tai kodėl nepasakei apie savo turtingą dėdę?

– Pasakiau...

– Ir ką?

– Dabar ji mano dėdienė!

* * *

Jubiliejus būna tada, kai daug gėlių, o tu dar gyvas.